

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

Bakalářská práce

Migrace obyvatel města České Budějovice a jeho zázemí

Vypracovala: Martina Semrádová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Dagmar Popjaková, PhD.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce doc. RNDr. Dagmar Popjakové, PhD., za množství času, cenných rad, připomínek a materiálů, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla. Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu psaní práce podporovali.

SEMRÁDOVÁ, M. (2015): Migrace obyvatel města České Budějovice a jeho zázemí. Bakalářská práce. Katedra geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice, 123 s.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zabývá sledováním migračních pohybů obyvatelstva města České Budějovice a jeho zázemí v letech 1992 až 2012. První část práce je zaměřena teoreticky, soustřeďuje se tedy zejména na vysvětlení základních pojmů týkajících se migrace. Následující kapitola charakterizuje polohu a strukturu města a jeho zázemí a zároveň i jejich socioekonomické a demografické vlastnosti. Součástí kapitoly je i aktualizace počtu obcí v migračním regionu a jeho hranic dle aktuálních dat o migraci. Hlavní pozornost je v předkládané práci věnována zejména vývoji migračních proudů mezi městem a jeho zázemím, a to nejen z hlediska samotné migrace, ale i z pohledu urbanizačních procesů.

Klíčová slova:

migrační region Českých Budějovic, jádro, zázemí, migrační obrat, migrační saldo, suburbanizace, kontraurbanizace

SEMRÁDOVÁ, M. (2015): Migration of the population of České Budějovice City and its hinterland. Bachelor thesis. University of South Bohemia, Pedagogical faculty, Department of Geography, 123 p.

Annotation

The presented bachelor thesis deals with monitoring migration movements of the population of České Budějovice City and its hinterland from 1992 till 2012. The first part of the thesis is structured theoretically, focusing particularly on explanation of basic terms related to migration. The following chapter describes the city location, arrangement and hinterland, presenting its socioeconomic and demographic characteristics at the same time. An update on the number of municipalities in the migration region and its boundaries according to the current migration data makes a part of the chapter. The main focus of the thesis is put on the development of migration flow between the city and its hinterland, not only with respect to the migration itself, but from the point of view of urbanization processes as well.

Key words:

migration region of České Budějovice City, core, hinterland, migration turnover, migration balance, suburbanization, counterurbanization

OBSAH

Úvod	1
1. Teoreticko-metodologická východiska práce	4
1.1. Zdroje	4
1.1.1. Přehled literatury	4
1.1.2. Statistická data a ostatní zdroje	12
1.2. Metodika práce a použité metody	15
1.3. Teoretická východiska práce	28
1.3.1. Migrace	28
1.3.2. Urbanizační procesy	31
1.3.2.1. Základní charakteristika urbanizačních procesů.....	31
1.3.2.2. Urbanizace	34
1.3.2.3. Suburbanizace	35
1.3.2.4. Kontraurbanizace	37
1.3.3. Geografická regionalizace a region	40
2. Vymezení zájmového území a jeho základní geografická charakteristika	43
2.1. Ověření počtu obcí v zázemí Českých Budějovic podle aktuálních dat	43
2.2. Poloha a teoretické vymezení města a jeho zázemí	50
2.3. Socioekonomická charakteristika	55
2.4. Demografická charakteristika	58
3. Analýza migračních procesů	64
3.1. Vývoj migrace v České republice a v Jihočeském kraji a její odraz na charakteru urbanizačních procesů	64
3.2. Charakteristika migrace ve městě České Budějovice a jeho zázemí v období let 1992-2012	72
3.2.1. Všeobecný charakter migrace regionu Českých Budějovic.....	72
3.2.2. Vnitřní migrace mezi jádrem a zázemím	76
4. Téma migrace jako součást výuky zeměpisu na základních školách ...	104
Závěr	107
Seznam použitých zdrojů	110
Seznam obrázků, tabulek, grafů, map a příloh	115
Přílohy	117

Úvod

„Migrace obyvatelstva patří k důležitým procesům, které vyvolávají změny v sociálněgeografických, ekonomických, sociálních a demografických strukturách“ (Pavlík, 1986, s. 489). Lze tedy říci, že migrační tlaky, ať už šlo o přímé dobytí či o pomalou kulturní infiltraci nebo přesídlení, ovlivnily výrazným způsobem významné epochy lidské historie (Klufová, 2008).

Předkládaná bakalářská práce se zabývá především analýzou migrace obyvatelstva města České Budějovice a jeho zázemí, a to v období let 1992 až 2012. Hlavním cílem práce je zejména doplnění časové řady dat o migraci v migračním regionu Českých Budějovic z období 1992 až 2010 o aktuální data z let 2011 až 2012 a následná analýza základních bilančních ukazatelů meziobecní migrace v zájmovém území, zároveň však také postihnouti nejdůležitějších změn ve směrech a velikostech migračních toků z časoprostorového hlediska. Důležitým cílem práce je však bezesporu i samotné vymezení konkrétního zázemí města České Budějovice dle aktuálních dat o migraci, jež je založeno na využití metodiky vymezení migračních regionů J. Čekala (2009). Předkládaná bakalářská práce si v těchto ohledech klade za cíl navázat na předcházející publikace, které se zmiňovanou problematikou v tomto území již v minulosti zabývaly. Konkrétně se jedná např. o práce D. Popjakové (2012 či 2013a) nebo J. Čekala (2006, 2007 či 2009).

Samotná bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních částí. Obsahem první, teoreticko-metodologické části, je nejprve přehled literatury vztahující se k tématu migrace, urbanizačních procesů, regionalizace či populačního vývoje. Dále je zde stručně načrtnut způsob sledování vnitrostátní migrace na našem území a popsána metodická východiska práce. V neposlední řadě je součástí této kapitoly i podkapitola zaměřená na vysvětlení nejdůležitějších pojmů a teoretických koncepcí, které se týkají hlavního tématu předkládané práce. Druhá část se zabývá nejprve vymezením zázemí města České Budějovice dle aktuálních dat o migraci. Následují informace o členění regionu z hlediska administrativního (dle vymezení Popjakové, 2013a a metodiky Čekala, 2009) a také stručně z pohledu fyzické

geografie. Kromě zmíněného je obsahem této kapitoly i stručná socioekonomická a demografická charakteristika zájmového území. Nejdůležitější částí bakalářské práce je kapitola zahrnující analýzu migračních procesů, které ve sledovaném období probíhaly mezi střediskem regionu a jeho zázemím. Obsahem poslední kapitoly je pak stručný návrh způsobu interpretace tématu migrace žákům základních škol v rámci hodin zeměpisu. Součástí předkládané práce jsou v neposlední řadě i grafické, tabulkové a mapové výstupy.

Jedním z dílčích cílů bakalářské práce bylo i shromáždění literatury týkající se jejího hlavního tématu a na základě prostudování těchto publikací vytvoření hypotéz, které budou v průběhu vypracování analýzy postupně ověřovány:

1. Na základě prostudování článků D. Popjakové (2012, 2013a) či Z. Čermáka (2005), kteří ve svých pracích popisují silný vliv decentralizačních tendencí jako suburbanizace či kontraurbanizace na rozmístění obyvatelstva na území České republiky v novém tisíciletí, je možné se domnívat, že pravděpodobně ve sledovaném území dojde ke zvýšení podílu počtu obcí do 500 obyvatel, které budou vykazovat kladnou migrační bilanci ve vztahu k Českým Budějovicím, na celkovém počtu obcí této velikostní kategorie. To znamená, že na začátku sledovaného období bude podíl těchto obcí v migračním regionu Českých Budějovic nižší, než v posledních letech. Počítat s tímto předpokladem zle proto, že působení výše zmíněných procesů by mělo zajistit větší přísun obyvatelstva do těchto obcí, a tím pádem i podpořit jejich kladné migrační saldo.

2. Následující hypotéza vychází z poznatku, že kromě silných projevů suburbanizačních tendencí v současnosti dochází i ke zvýšení počtu migrantů, kteří se nestěhují z měst pouze do jejich suburbánního zázemí, ale i do vzdálenějších venkovských obcí, jež se nacházejí ve větší vzdálenosti od jádra regionu, dochází tedy ke kontraurbanizaci. Tento proces se na území České republiky v menší míře začal projevovat již v polovině 90. let, vyšší počty migrantů z městského prostředí na venkov pak byly zaznamenávány zejména v posledním desetiletí, což potvrzují např. M. Šimon a M. Ouředníček (2010).

I přes to, že kontraurbanizační procesy svou intenzitou nedosahují intenzity procesů suburbanizačních (D. Popjaková, 2012), předpokládám, že by se v migračním regionu Českých Budějovic kontraurbanizace mohla projevit jeho rozšířením, a to konkrétně o některé sousední obce, které potenciálně začnou migračně získávat na úkor města České Budějovice.

1. Teoreticko-metodologická východiska práce

Kapitola Teoreticko-metodologická východiska práce obsahuje tři hlavní podkapitoly. První z nich se věnuje zdrojům dat a literatuře, která se týká základních témat souvisejících s předkládanou bakalářskou prací. Další podkapitola je zaměřena na metodiku zpracování, popisuje tedy postupy při tvorbě práce. Poslední podkapitola pak obsahuje vysvětlení základní koncepce terminologie týkající se migrace, urbanizačních procesů a geografické regionalizace.

1.1 Zdroje

Obsahem podkapitoly Zdroje je nejprve přehled literatury zahrnující publikace zabývající se nejen migrací, ale také demografií, geografickou regionalizací či populačním vývojem. Následuje základní charakteristika zdrojů statistických dat a zejména způsobu jejich získávání.

1.1.1 Přehled literatury

Literatura uvedená v této části podkapitoly je rozdělena do čtyř hlavních skupin, které se odlišují zejména tematikou zařazených publikací či způsobem, jakým k dané tematice přistupují. Některé knihy, články nebo monografie však svým obsahem spadají i do dvou či více skupin zároveň, proto jsou zařazeny tak, aby zapadaly do celkového kontextu uvedené literatury a zároveň podle toho, čím jsou přínosné pro předkládanou bakalářskou práci. Kromě výše zmíněného je uvedená literatura uspořádána i podle toho, na jaké regionální úrovni se danou tematikou zabývá.

Teoreticko-metodologické publikace z oblasti demografie a geografie

V první skupině jsou zařazeny zejména učebnice či teoreticko-metodologické publikace. Zprvu se jedná o literaturu zaměřenou na demografii, která mi významným způsobem dopomohla k pochopení problematiky nejen migrace, ale i dalších demografických jevů, jako jsou například porodnost, úmrtnost

či sňatečnost a další. Jednou z těchto publikací jsou *Základy demografie* (Klufová, 2008), migraci se autorka věnuje v osmé kapitole. Kromě vysvětlení samotného pojmu migrace uvádí i základní ukazatele, které vyjadřují specifické hodnoty migrace, patří mezi ně např. migrační saldo, hrubá míra migrace či migrační účinnost. Mimo to zde autorka popisuje historii stěhování jak na mezinárodní úrovni, tak i vnitřní stěhování české populace. Kromě migrace nás seznamuje i s dalšími demografickými ukazateli a jejich sledováním. Podobně jako Klufová se migrací zabývají i Roubíček (1985) či Pavlík (1986), ten také rozdělil obce v tehdejší Československu (dále jen ČSR) na obce městského a venkovského typu. Upozornil zde na fakt, že v 60. letech 20. stol. došlo k nárůstu počtu obcí městského typu, to bylo důsledkem tehdejší koncentrace obyvatel do měst, čili urbanizace. K novějším publikacím z oblasti demografie patří kniha Koschina (2005) či Roubíčka (1997), oba tito autoři se zabývají terminologií a základními vztahy týkajícími se migrace a dalších demografických ukazatelů. Roubíček se však navíc věnuje i popisu vývoje populace na území Čech nebo výzkumu sociální a ekonomické struktury obyvatel. Významná je i publikace Kalibové z roku 2002 či Klufové a Polákové (2010). Vysvětlením pojmů z oblasti demografie se zabývají demografické slovníky Jurčové (2005) či Pavlíka a Kalibové (2005), z cizojazyčné literatury je pak možné zmínit i knihu *The Dictionary of Human Geography* publikovanou Johnstonem a kol. (2009).

Součástí další podskupiny je zejména teoreticko-metodologická literatura zabývající se obecně geografii, prostorovým uspořádáním obyvatelstva a sídel či literatura zaměřená na geografickou regionalizaci. V knize Touška, Kuncce, Vystoupila a kol. (2008) jsou přínosné hlavně kapitoly o geografii obyvatelstva, kde se autoři zabývají mechanickým pohybem obyvatel, nebo o geografii sídel, kde se věnují např. urbanizaci či jednotlivým vývojovým fázím měst. V poslední kapitole je pak pozornost věnována regionům, a to z hlediska jejich klasifikace či hierarchizace. Popisem geografie jako vědy zkoumající krajinnou sféru, metodami tohoto výzkumu či geografickou regionalizací se zabývají publikace Riedlové, Demka a Pecha (1980) či Skokana (2003), který vysvětluje pojmy region a regionalizace, jmenuje druhy regionalizace a zmiňuje i pojmy jako jsou

areál či nodální oblasti. Publikace Riedlové, Demka a Pecha (1980) a hlavně Kravánkové (2013) byly využity pro zpracování kapitoly čtyři zabývající se zprostředkováním tématu migrace žákům základních škol. Sociogeografickou regionalizací se ve čtvrté kapitole své monografie zabývá i Hampl (2005), vymezuje regiony na základě dat o dojížděcí z let 1991 a 2001 a porovnává zejména kvalitativní změny v hierarchii center a ve vztahové organizaci. Data o dojížděcí do zaměstnání využil pro regionalizaci území České republiky (dále jen ČR) ve své publikaci z roku 1994 i Müller. Naopak Hampl a Müller (1995) využili při regionalizaci data o migraci. Metodice, kterou pro vymezení regionů použili, bude dále věnována pozornost v kapitole 1.2, jelikož se jí inspiroval i Čekal (2007, 2009), který vymezil českobudějovický migrační region stěžejní pro tuto bakalářskou práci. Z hlediska regionalizace je pro předkládanou práci důležitý i článek Ouředníčka, Špačkové a Nováka (2013), kteří se zde zabývají metodikou vymezení suburbánních zón kolem českých měst. Regionalizaci ČR za pomoci užití metodiky modelování prostorových interakcí věnují pozornost Halás a Klapka (2010). Novák a Netredová (2011) se zaměřují na metody sociálně-ekonomické diference obcí na území ČR. V jejich vlastní analýze pak vymezují rozvojové a problémové oblasti.

Literatura zaměřená na migraci

Ve druhé skupině publikací je zařazena literatura zaměřená již na samotnou migraci. Zprvu jde o článek Grigga (1977), který je v podstatě recenzí na dílo E. G. Ravensteina. Ten v roce 1885 publikoval v geografickém magazínu *Statistical Journal* v Londýně článek *The Laws of Migration*, který v roce 1889 doplnil o některé novější informace a poznatky. Stěžejní část Griggova článku je věnována Ravensteinovým zákonům migrace (popisuje jich celkem jedenáct) a zdrojům či podkladům, které autor využíval při jejich tvorbě. Ravensteinovo dílo a jeho poznatky jsou dodnes považovány za jedinečné a v podstatě nepřekonané, podmínily i mnoho pozdějších výzkumů migrace po celém světě (Grigg, 1977). Nejen Ravensteinovy teorie pak v monografii z roku 2012 rekapituluje Russel King. Na rozdíl od Grigga zde popisuje pouze sedm

migračních zákonů, uvádí však, že Ravensteinova teorie položila základy i pro tzv. *push and pull* teorii, kterou publikoval v roce 1966 Lee (King, 2012). V české literatuře se přehledu migračních teorií, užívaných od počátku 20. století, věnují v publikaci z roku 2007 Drbohlav a Uherek. Historii migrace lidí z celého světa od pravěku, přes středověk, až po moderní tendence stěhování popisuje King (2008) v Atlase lidské migrace. Převažujícími migračními trendy na přelomu tisíciletí se zabývá Popjaková (2010). Poukazuje na zvyšující se objem mezinárodní migrace a zároveň na zvyšující se počet různých migračních toků a tím pádem i migrantů samotných. Imigraci cizinců na území ČR a důležitosti tohoto typu migrace pro populační vývoj země se věnují Srb a Hrušková (2003). Naopak vnitrostátní stěhování na území ČR v 90. letech je předmětem článku Andrlého (2000). Uvádí zde dva základní způsoby sledování stěhování v ČR. Vnitřní migraci v ČR v první polovině 90. let se věnuje i Čermák (1997). Popisuje hlavní změny, které nastaly v oblasti migrace po roce 1989, jedná se např. o celkově se snižující mobilitu obyvatel, zapříčiněnou zejména tehdejší nízkou intenzitou bytové výstavby, či postupné uzavírání migrace, hlavně na okresní úrovni. Hodnocením změn v transformačním období po roce 1989 se Čermák zabývá i v článku z roku 1996, který byl publikován v knize Hampla Geografická organizace společnosti a transformační procesy v ČR. Doplnující informace podávají např. publikace věnující se důvodům stěhování, patří mezi ně Drbohlavův článek z roku 1986, kde poukazuje na relativní stabilitu nejsilnějších důvodů stěhování, jako bytové důvody, změna pracoviště nebo sňatek. Novější články na toto téma jsou Srbovy publikace (1999, 2005), zabývá se v nich analýzou důvodů stěhování v kontextu s druhy migrace v 90. letech. V článku z roku 2005 autor zaznamenal pokles počtu stěhování z pracovních důvodů. Ouředníček, Špačková, Feřtová (2011) či Srb (1999) konstatují, že je trvalá migrace z části nahrazována dojížděnkou, což je z mého pohledu možné uvést i jako vysvětlení zmíněného poklesu stěhování z pracovních důvodů. Závislosti intenzity stěhování na vzdělání migrantů se věnuje Srb společně s Andrlem (1997), konstatují zde, že vysokoškolsky vzdělaní lidé se stěhují s nejvyšší intenzitou

a zároveň i na největší vzdálenosti, zatímco u lidí se základním nebo neukončeným vzděláním je tomu právě naopak.

Následuje literatura zaměřující se na vnitřní migraci z regionálního pohledu. Bartoňová a Drbohlav (1993) provedli dlouhodobou analýzu migrace v okresech ČR, a to mezi léty 1961 až 1991. Uvádí zde, že v letech 1989 až 1991 vykazoval okres České Budějovice (dále jen okres ČB) v porovnání s ostatními okresy velmi vysoké přistěhovalectví a tím pádem i celkově velký pohyb obyvatel. Migraci na úrovni okresů se dále věnují i Drbohlav a Blažek (1992), kteří zkoumají migraci v souvislosti s geografickými, socio-ekonomickými či demografickými charakteristikami jednotlivých okresů. Migračním chováním obyvatel na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností (dále jen SO ORP) v roce 2002 se pak zabývá Havel (2003). Na nejnižší sledovanou úroveň migrace, tedy mezi obcemi, se ve své publikaci z roku 1959 zaměřuje Pavlík. Pozornost věnuje porovnání migrační situace v Čechách a na Slovensku nebo důvodům stěhování, které se však v době psaní článku ještě nezjišťovaly, proto autor pro jejich popsání využil intenzity stěhování podle strukturálních charakteristik migrantů.

Literatura týkající se migrace na území jižních Čech zahrnuje např. dílo Wiendla (1970), který zkoumá příčiny migrace obyvatelstva na území jižních Čech v letech 1966 až 1968. Jako nejčastější důvod zde uvádí nevyhovující bytové podmínky. Pro předkládanou bakalářskou práci je stěžejním dílem článek Čekala (2009), publikovaný v knize Kubeše a kol. Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II. Kromě hodnocení trendů vnitřní migrace v českobudějovickém regionu mezi léty 1992 až 2004 se zde autor zabývá právě vymezením migračního regionu, který bude následně využit pro analýzu migrace i v této bakalářské práci. Podobné téma zpracovává i Čekalův článek z roku 2007 (podrobněji v kapitole 1.2). Významným dílem je i Čekalova disertační práce z roku 2006, kde se věnuje hodnocení migrační bilance, důvodů stěhování či strukturální charakteristiky migrantů právě na území Jihočeského kraje v letech 1992 až 1998. Hodnocením populační a sociální stability obcí v periferních oblastech jižních Čech se zabývají Kraft a Kubeš (2011). Popisují

zde způsob vymezení samotných periferních oblastí a jejich následné rozdělení na oblasti pohraniční, mezikrajské a vnitrokrajské.

Literatura věnující se populačnímu vývoji

Třetí skupina publikací obsahuje zejména literaturu zaměřenou na populační vývoj či na migraci v souvislosti s populačním vývojem. Tato literatura je zde uvedena hlavně z toho důvodu, že migrace a vývoj obyvatelstva se do jisté míry navzájem ovlivňují a proto je nelze zkoumat zcela odděleně. Právě vlivem migrace na vývoj obyvatelstva se ve své práci zabývá Votlučka (1970), uvádí zde např. vliv stěhování mladých lidí, zejména žen, na porodnost atd. Dlouhodobému vývoji populace českých zemí se ve svých pracích věnují Fialová (1998), která v hlavní části publikace popisuje právě vývoj obyvatelstva českých zemí ve 20. století, včetně poklesu úmrtnosti a porodnosti či odkládání sňatků v 1. polovině 90. let, či Srb (2004), ten systematicky charakterizuje věkové, vzdělanostní či národnostní složení obyvatelstva českých zemí v průběhu historie. Padesát let populačního vývoje a zároveň vývoje migrace v Čechách hodnotí Kučera (2008). Kučera společně s Fialovou (1996) se věnují zejména změnám v demografickém chování obyvatel v transformačním období, upozorňují zde na velmi nízkou porodnost související se zvyšujícím se věkem prvorodiček, podobně jako v jejich samostatných publikacích uvedených výše (Fialová, 1998; Kučera, 2008). Nejen zmíněný populační vývoj, ale i převládající migrační tendence srovnávají v článku z roku 1999 Kupiszewski, Drbohlav, Rees a Durhamová s dalšími evropskými zeměmi, jako jsou např. Německo, Estonsko či Polsko. Dalšími autory, kteří se zabývají hodnocením populačního vývoje v souvislosti s migračním chováním obyvatel, jsou např. Pavlík (2002) či Kučera a Burcin (2009), kteří se věnují populačnímu vývoji stotisícových měst na území ČR. Upozorňují zde na postupné stárnutí nejen městské populace, ale i na zesilující vliv suburbanizace. Populační vývoj velkých měst ve svém článku zkoumá i Hampl (1990).

Významným autorem zabývajícím se populačním vývojem na území jižních Čech je dozajista Antonín Boháč, v publikaci z roku 1937 popisuje vývoj obyvatelstva jižních Čech od počátku sčítání lidu v tereziánských dobách,

až po hospodářskou krizi, která také z velké části ovlivnila samotný populační vývoj. Kromě toho se věnuje i národnostnímu složení obyvatelstva v jižních Čechách a zejména rozmístění obyvatel německé národnosti. Nelze však nezmínit ani dalšího důležitého autora, který se ve svých pracích zaměřoval na jižní Čechy. Jedná se o Jaromíra Korčáka, který publikoval v roce 1929 článek, kde se zabývá zejména vysvětlováním příčin vylidňování jižních Čech a uvádí také cíle emigrantů. Populačnímu vývoji v jižních Čechách se Korčák věnoval i v díle z roku 1972, ve kterém porovnává zmíněnou oblast s dalšími kraji, jako je východní Slovensko či Švýcarsko. Dalšími autory, kteří se ve svých publikacích zabývají vývojem populace jižních Čech, jsou např. Zwettler (1984), který věnuje zmíněnému tématu pátou kapitolu své knihy a popisuje období mezi léty 1900 až 1914, nebo Popjaková (2013b), která se kromě dalšího zaměřuje na specifika populačního vývoje jižních Čech v kontextu s celou ČR.

Publikace zabývající se urbanizačními procesy

Poslední skupina publikací zahrnuje literaturu věnující se vývoji či současným tendencím urbanizačních procesů na území ČR, ať už se jedná o koncentrační snahy obyvatelstva spojené se samotnou urbanizací či o tendence stěhování se mimo městská prostředí, spojované s kontraurbanizací a zejména se suburbanizací. Hampl, Gardavský a Kühnl (1987) se ve své knize zabývají dlouhodobým vývojem osídlení ČSR a hodnocením jeho regionální struktury, a to se zaměřením na 70. léta 20. století. Popisují zde vývoj koncentrace obyvatel a s ní spojený vývoj měst, v prognózách do roku 1980 se však zmiňují o tom, že očekávají postupné ukončování tohoto procesu a tím pádem i ukončování dosud převládající urbanizace. Kromě uvedeného je tato publikace přínosná i z hlediska regionalizace. Důležitým pojmem v předkládané bakalářské práci je pojem suburbanizace, té se věnuje Sýkora (2002) spolu s dalšími přispěvateli. Zaměřují se na zasazení suburbanizace do kontextu celého urbanizačního procesu a zároveň věnují pozornost i důsledkům suburbanizace jak v ČR, tak i v zahraničí. Hodnocením suburbanizačních procesů v 90. letech a na počátku 21. stol. se zabývá i Čermák (2005), ten tvrdí, že „na začátku nového století lze již hovořit o dominantní pozici těchto procesů v rámci celého migračního systému Česka“

(Čermák, 2005, s. 171). Největší pozornost v článku věnuje hlavnímu městu a jeho suburbanizačnímu zázemí. Vývoji suburbanizace v Praze a jejím zázemí v průběhu 20. století se věnuje i Ouředníček (2003). Vobecká pak v díle z roku 2010 upozorňuje na zvyšující se intenzitu rezidenční suburbanizace a popisuje nejdůležitější změny v migračním chování obyvatel v 90. letech a na počátku nového století. Librová se ve svých publikacích z roku 1996 a 1997 zaměřuje na hodnocení decentralizačních procesů z ekologického hlediska a popisuje zde tendence lidí stěhovat se do ekologicky čistého prostředí, což se týká i ČB. Kromě suburbanizace však dochází i k další decentralizační tendenci stěhování obyvatelstva, kterou je kontraurbanizace. Rozdíl mezi těmito dvěma procesy a tři základní diskurzy kontraurbanizace popisují ve své publikaci Šimon a Ouředníček (2010). Zmíněné diskurzy a vysvětlení samotného pojmu kontraurbanizace uvádí i sám Šimon (2011a), kromě toho se v článku věnuje hodnocení dosavadního zkoumání kontraurbanizace a srovnání reálného dopadu tohoto procesu s dalšími urbanizačními procesy. Další článek Šimona (2011b) se zaměřuje zejména na identifikaci typů lidí, kteří se na venkov stěhují a snaží se popsat nejčastější důvody jejich počínání. Kontraurbanizaci se ve své disertační práci částečně věnuje i Hruška (2013) nebo Vaishar a kol. (2011). S publikacemi pojednávajícími o kontraurbanizaci do jisté míry kontrastuje dílo Ouředníčka, Špačkové a Feřtové (2011). Autoři se zde zaměřují na vývoj migrace v depopulačních regionech ČR a zejména její vliv na sociální prostředí v těchto obcích. Zmiňují zde základní problémy, se kterými se obce v periferních oblastech potýkají a také navrhují určitá řešení pro zlepšení jejich situace v budoucnosti. Přínosnou publikací je i článek Sýkory a Posové, kteří se zaměřují zejména na kritiku slabín teorie stádií měst podle van den Berga. Tyto slabiny dokazují na příkladu změn v rozmístění obyvatelstva v městských regionech Vídně a Prahy mezi léty 1980 až 2001 a zároveň předkládají vlastní metodu klasifikace zmíněných forem urbanizačního procesu (Sýkora, Posová, 2011).

Výše uvedenými urbanizačními procesy v ČB a jejich zázemí se ve svých publikacích zabývá Popjaková, v článku z roku 2012 se věnuje hodnocení převládajících migračních procesů v tomto území. Stejně jako předkládaná

bakalářská práce, čerpá i tento článek z Čekalova vymezení migračního regionu Českých Budějovic (Čekal, 2009). Autorka zde poukazuje na současný převládající migrační proud, kterým je podle ní suburbanizace. V dalším článku věnujícímu se podobnému tématu pak Popjaková (2013a) konstatuje, že ve výše zmíněném zkoumaném území dochází i ke kontraurbanizačním tendencím, což se však podle autorky netýká periferních obcí.

1.1.2 Statistická data a ostatní zdroje

„Migrace obyvatelstva patří k důležitým procesům, které vyvolávají změny v sociálněgeografických, ekonomických, sociálních a demografických strukturách“ (Pavlík, 1986, s. 489). Pořizování informací a vedení záznamů o přestěhováních pak nazýváme *evidencí migrace*. Tato evidence je v ČR vedena zvlášť pro migraci vnitrostátní a zvlášť pro migraci zahraniční (Klufová, 2008). Předložená bakalářská práce se zabývá vnitrostátním stěhováním, následující text se tedy zaměřuje na informace o sledování tohoto typu migrace.

Vnitrostátní migrace je evidována pouze v některých zemích s kvalitní organizací statistické služby. V ČSR byla zavedena v roce 1950, a to na základě povinného *hlášení trvalého pobytu*, kdy občan podává tzv. *hlášení o stěhování*. Toto hlášení pak provádí na ohlašovně pobytu v té obci, do které se přistěhoval (Klufová, 2008). V hlášení o stěhování se registrují následující údaje:

- nové trvalé bydliště
- předchozí trvalé bydliště
- nejvyšší dosažené vzdělání
- státní občanství
- rodinný stav
- pohlaví
- datum narození
- datum přihlášení k pobytu
- důvod stěhování dané osoby (Kocandová, 2009).

Samostatná hlášení o stěhování vyplňují i děti do 15 let (Kalibová, 2002). Pavlík (1986) však uvádí, že místo trvalého pobytu, jež stěhující se v hlášení uvádí, nemusí vždy odpovídat místu, kde se osoba obvykle zdržuje. Dále také upozorňuje na skutečnost, že se u nás přechodné pobyty obyvatelstva statisticky nesledují.

Je také důležité uvést, že metodika sledování vnitřní migrace prošla některými změnami, na které je nutné upozornit. Do roku 2004 byly údaje o vnitřní migraci obyvatelstva ČR evidovány prostřednictvím výše zmíněných hlášení o stěhování, které zpracovával Český statistický úřad (dále jen ČSÚ). Od roku 2005 však ČSÚ přebírá data o stěhování obyvatelstva od Ministerstva vnitra. Tato změna zapříčinila některá omezení informací týkajících se stěhování (Klufová, 2008). Dále se totiž nesleduje rodinný stav, nejvyšší dosažené vzdělání ani důvod migrace. Příčinou ukončení sledování důvodů migrace bylo zejména to, že občané ČR neuváděli skutečný důvod stěhování a velký počet z nich proto uvádělo důvod jiný. Důvody stěhování se tedy na území ČR sledovaly v období let 1966 až 2004 a patřily mezi ně: přiblížení se pracovišti, změna pracoviště, bytové důvody, zdravotní důvody, studium, sňatek, rozvod a jiný důvod. V roce 1986 se začal statisticky sledovat i důvod následování rodinného příslušníka (Kocandová, 2009).

Kromě výše uvedené změny ve sledování vnitřní migrace na našem území byly podle Klufové (2008) provedeny ještě další změny, které se týkají evidování migrace cizinců v ČR. Do roku 2000 byla sledována vnitřní migrace pouze těch cizinců, kteří měli v ČR trvalé bydliště. Od roku 2001 se však eviduje i vnitřní migrace cizinců, kterým bylo uděleno vízum nad 90 dní pobytu nebo na našem území pobývají více než jeden rok, či cizinců, kterým byl u nás udělen azyl. Do roku 2004 byly tyto údaje poskytovány okresními orgány Cizinecké a pohraniční policie, dnes jsou tato data poskytována Ředitelstvím služby cizinecké a pohraniční policie (Klufová, 2008).

Kromě *průběžné evidence obyvatel*, o které bylo informováno výše, se vnitrostátní migrace v ČR sleduje i prostřednictvím statistických dat ze *Sčítání lidu, domů a bytů* (dále jen SLDB), které zajišťuje ČSÚ. Sčítání lidu neboli

census je rozsáhlá akce, při které se zjišťuje velké množství osobních charakteristik. Před uskutečněním SLDB je však nutno provést ještě další nezbytné úkony, jako je školení úředníků aj. Z tohoto důvodu se zmíněné sčítání provádí zpravidla pouze jednou za 10 let (Klufová, 2008). Tato poměrně dlouhá období mezi jednotlivými sčítáními mohou být jistou nevýhodou (Pavlík, 1986). Poslední SLDB bylo v ČR provedeno v roce 2011. Na našem území má sčítání lidu poměrně dlouhou historii, první takové sčítání, které bylo spíše soupisem obyvatelstva, se uskutečnilo už v roce 1754 za vlády Marie Terezie, jednalo se zároveň o jedno z prvních sčítání v celé Evropě (Klufová, 2008). Dnes se při sčítání lidu evidují i informace o pohybu, zjišťuje se místo přítomnosti a místo obvyklého pobytu, čili bydliště. Kromě těchto údajů jsou vyplňující archů SLDB dotazování i na místo narození, místo předchozího pobytu, délku pobytu v bydlišti a další. Díky těmto údajům si můžeme vytvořit určitou představu o změnách místa pobytu (Koschin, 2005).

Základní data, ze kterých předložená bakalářská práce čerpá, jsou data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje od ČSÚ, a to za roky 1992 až 2012. Tato data byla poskytnuta Katedrou geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. V teoreticko-metodologických východiscích práce pak bylo čerpáno hlavně z dat veřejné databáze ČSÚ, která je veřejně přístupná na internetových stránkách úřadu. Některá doplňující data byla čerpána např. z internetových stránek města České Budějovice a dalších. Zdrojem teoretických a metodologických informací pak byla zejména literatura, které je věnována podkapitola 1.1.1.

1.2 Metodika práce a použité metody

Na počátku bakalářské práce bylo v rámci úvodu stručně charakterizováno, čím se práce zabývá a zároveň byly vymezeny její cíle. Součástí úvodu jsou i hypotézy, které byly stanoveny na základě prostudování literatury týkající se dané tematiky.

Podkapitola 1.1.1 tvoří určitý přehled autorů a odborných publikací, zabývajících se migrací, populačním vývojem či urbanizačními procesy, nejen na území ČR, ale i ve světě. Jedná se o knihy, učebnice, monografie či články vycházející v periodikách jako Demografie, Geografie – Sborník České geografické společnosti či Sociologický časopis. V průběhu tvorby práce bylo nejčastěji čerpáno např. z publikací Čekala (2006, 2009), Klufové (2008), Popjakové (2012, 2013a), Touška a kol. (2008) a dalších.

Cílem podkapitoly 1.1.2 bylo postihnout základní informace o evidenci vnitřní migrace v ČR. Byl zde tedy popsán základní vývoj a současný způsob sledování migrace obyvatel ČR prostřednictvím průběžné evidence obyvatel nebo SLDB. Dále byly uvedeny některé změny zejména administrativního charakteru v evidenci stěhování obyvatelstva.

V rámci podkapitoly 1.3 byla pozornost věnována nejprve migraci. Bylo zde uvedeno zasazení migrace do kontextu procesů pohybu obyvatelstva a definice tohoto procesu z pohledu různých autorů. Kromě toho byly popsány základní pojmy týkající se migrace či dělení procesu stěhování obyvatelstva z různých pohledů. Stěžejními pro tuto práci jsou však i hlavní ukazatele, kterými jsou migrační procesy popisovány. Ty nejzákladnější jsou uvedeny v následujícím výčtu:

Migrační proud/tok = označuje celkový počet migrujících osob, které mají shodné místo přistěhování i vystěhování

Objem (obrat) migrace/ hrubá migrace = souhrn všech přistěhování a vystěhování v dané územní jednotce za určitou časovou jednotku (obvykle za rok), dělí se na **hrubou imigraci** (souhrn všech imigrantů) a **hrubou emigraci** (souhrn všech emigrantů)

Hrubá (obecná) míra hrubé migrace/ intenzita obratu = souhrn všech přestěhování v dané územní jednotce vztažený ke střednímu stavu obyvatelstva

Hrubá (obecná) míra emigrace = součet všech vystěhování z dané územní jednotky za určité období (obvykle za rok), vztažený ke střednímu stavu obyvatelstva

Hrubá (obecná) míra imigrace = součet všech přistěhování do dané územní jednotky za určité období (obvykle za rok), vztažený ke střednímu stavu obyvatelstva

Migrační saldo/čistá migrace = rozdíl mezi celkovým počtem přistěhovaných a vystěhovaných, pokud je migrační saldo záporné, hovoříme o *čisté emigraci (migračním úbytku)*, pokud je kladné, jedná se o *čistou imigraci (migrační přírůstek)*

Hrubá (obecná) míra migračního salda = migrační saldo vztažené ke střednímu stavu obyvatelstva

Index migračního salda = podíl migračního salda a migračního obratu, nabývá hodnot od 0 do 1 a je jedním z ukazatelů efektivnosti migrace

Účinnost/efektivnost migrace = jedná se o podíl migračního salda a migračního obratu vynásobený 100 (v procentech), vyjadřuje nám také podíl významu saldové složky migrace na celkové migraci

(dle Jurčové, 2005; Klufové, 2008; Pavlíka, 1986; Pavlíka a Kalibové, 2005; Roubíčka, 1985; Roubíčka, 1997; Touška a kol. 2008)

Vyjma migrace byl vysvětlen a popsán i základní kontext urbanizačních procesů a různé názory na tyto procesy, např. z pohledu teorie stádií měst. Z konkrétních urbanizačních procesů jsou zde uvedeny základní znaky a vývoj urbanizace, suburbanizace a kontraurbanizace. Posledním tématem této podkapitoly byla geografická regionalizace. Pozornost byla věnována vysvětlení a definici pojmu region či geografické regionalizaci a jejím druhům atp.

Předložená bakalářská práce se zabývá analýzou migrace města ČB a jeho zázemí. Zázemí je zde chápáno jako spojení suburbánní zóny a tzv. venkovských obcí. Samotné město a jeho zázemí spolu vytvářejí tzv. *migrační region*. Právě migrační region ČB, jímž se tato práce zabývá, byl vymezen J. Čekalem

(2007, 2009) a z jeho metodiky je dále čerpáno i v následujících kapitolách. Čekal (2009) při vymezení migračního regionu ČB vycházel z dat anonymizované migrační databáze ČSÚ z let 1992 až 2004. Jako východisko pro metodiku regionalizace pak uvádí publikaci Hampla a Müllera (1995), kteří při regionalizaci území ČR vycházeli ze dvou základních migračních funkcí: integrační a koncentrační. Na základě těchto funkcí pak určili dvě hlavní možnosti hodnocení. Za první jde o stanovení migrační podřízenosti dané územní jednotky (v tomto případě obce), které je vyjádřeno pomocí nejsilnějšího směru vystěhování z této jednotky. Za druhé je to určení kritéria nejsilnějšího vzájemného migračního vztahu, kde nejdůležitější roli hraje obrát vzájemné migrace dvou územních jednotek. Autoři tedy využili sečtení obou uvedených údajů. Čekal však vzhledem k zesilujícím suburbanizačním tendencím uvádí možnost současného využití opačného směru, tedy práci s migranty přistěhovanými ze střediska do potenciální „podřízené“ jednotky a ne jen s těmi, kteří se přistěhovali naopak z těchto jednotek do zmíněného střediska, což by mělo lépe vystihnout výše zmíněnou suburbanizaci v okolí větších měst. Autor pak upozorňuje na klesající význam saldové složky migrace a růst její integrační funkce. Vzhledem k těmto skutečnostem tedy Čekal pro vymezení migračního regionu ČB využil jisté zjednodušené formy výše popsané metodiky, a to *migračního obrátu*. Ten je zde stanoven jako jediná určující složka migračního vztahu mezi sledovanými územními jednotkami (Čekal, 2009).

Kromě výše popsaného Čekal zmiňuje i vymezení středisek migračních regionů v Jihočeském kraji. Uvádět podrobný popis metodiky vymezení těchto středisek je však zbytečné, jelikož je předložená práce založena právě na výzkumu migrace pouze v zázemí jednoho tohoto střediska, a to ČB. Podstatnější však je popsat autorovu metodiku přiřazování obcí k vymezeným střediskům. To bylo prováděno na základě výše zmíněné nejsilnější migrační vazby dané obce, jež byla vyjádřena procentuálním podílem na všech ostatních migračních vazbách dané obce v rámci Jihočeského kraje. Pokud tato obec vykazovala nejsilnější vazbu s některým z vymezených středisek, byla přiřazena právě k tomuto středisku. Pokud však nejvyšší hodnota této vazby směřovala k některé obci, jež

nebyla střediskem („nestředisková“ obec), byla daná obec přiřazena k tomu středisku, se kterým vykazovala nejsilnější migrační vztah právě daná obec „nestředisková“ (Čekal, 2009). Velmi podobnému tématu se Čekal věnuje i v článku z roku 2007, užívá zde v podstatě i stejnou metodiku, pouze s tím rozdílem, že při vymezování středisek regionů bylo jako kritérium vymezena minimální hodnota migračního obratu střediska pouze 1000 migrantů, zatímco v článku z roku 2009 se jednalo o 1500 migrantů (Čekal, 2007; Čekal, 2009).

Obsahem kapitoly 2 je nejprve podkapitola zabývající se aktualizací počtu obcí v migračním regionu ČB dle aktuálních dat o migraci. Ověření bylo provedeno záměrně zejména z toho důvodu, že J. Čekal využil pro vymezení zmíněného regionu data z let 1992 až 2004. Předkládaná bakalářská práce však pracuje s tímto územím až do roku 2012. Proto je zde na místě ujistit se, zda obce, které Čekal (2009) do migračního regionu ČB zařadil, vykazují stále nejsilnější migrační vazbu s městem ČB, či zda k nim nepřibyla nějaká obec, která v období do roku 2004 vykazovala nejsilnější migrační vazbu s jiným migračním střediskem. Nejprve byla věnována pozornost právě těm obcím, které Čekal zařadil do migračního regionu (+ dvěma obcím přiřazeným kvůli kompaktnosti území dle Popjakové 2013a – viz kapitola 2.2). Jak je již uvedeno výše, obce byly do regionu zařazeny vždy, pokud vykazovaly nejsilnější migrační vazbu s ČB nebo s jinou obcí, která také do tohoto regionu náležela. Migrační vazba byla vyjádřena procentuálním podílem migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu (tedy migračním obratu těchto obcí se všemi obcemi na území ČR). Tento údaj byl tedy v rámci ověřování zjištěn u každé obce, a to jak za celkové sledované období let 1992 až 2012, tak za období let 1992 až 2004 (období, dle kterého vymezoval region Čekal) a za období let 2005-2012 (kdy bylo třeba zjistit, zda jsou obce stále součástí regionu, či ne). Procentuální podíl za jednotlivá období byl vždy počítán tak, že byly utvořeny sumy migračního obratu obce s ČB a celkového migračního obratu obce za celé období pro každou obec zvlášť a následně byl z těchto sum spočítán právě zmiňovaný procentuální podíl migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu. Pokud by měla být striktně dodržena Čekalova metodika vymezování

migračních regionů, bylo by ještě nutné hlavně za období 2005 až 2012 u všech obcí spočítat procentuální podíl jejich migračního obratu s dalšími potenciálními středisky na jejich celkovém migračním obratu, aby bylo zcela jasné, zda patří či nepatří ke středisku ČB. To by bylo však velice časově i technicky náročné, proto byla Čekalova metodika zjednodušena. Za období let 1992 až 2004, tedy za stejné období, za jaké vymezoval region i Čekal, jen u velmi malého množství obcí klesl zmiňovaný podíl migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu pod 10 %. Tato hodnota tedy byla stanovena jako jakási hranice k posouzení toho, zda daná obec zůstane či nezůstane součástí migračního regionu ČB. Zmíněná hodnota nejméně 10 % byla tedy u jednotlivých obcí sledována nejen za celkové období 1992 až 2012, ale také za období 2005 až 2012. Pokud v tomto období u některé obce klesl podíl migračního obratu s ČB na celkovém migračním obratu obce pod zmiňovanou hranici, byla tato obec označena za „problematickou“ a byla tedy podrobena další fázi ověřování. Hranice 10% podílu v období let 2005 až 2012 nebyla jediným kritériem, které by případně danou obec vylučovalo z migračního regionu ČB. Přihlédnuto bylo i k počtu obyvatel zkoumaných obcí. Všechny obce, které byly zařazeny mezi problematické, neměly počet obyvatel vyšší, než 500, několik z nich pak nedosáhlo dokonce ani počtu 100 obyvatel. Na tuto skutečnost je nutné upozornit, jelikož u těchto obcí může přistěhování či odstěhování jedné rodiny mnohdy zásadním způsobem změnit hodnoty nejen migračního obratu, ale v případě sledování migračních toků právě i třeba příslušnost obce k migračnímu středisku. Konečné rozhodnutí, zda bude u dané „problematické“ obce nutné přezkoumat všechny směry a objemy stěhování za celé sledované období tak bylo ovlivněno i tím, zda výše zmiňovaný procentuální podíl klesl pod hranici 10 % i za celé období 1992-2012. Pokud byl tedy tento procentuální podíl v období let 2005 až 2012 nižší, než 10 %, ale v období let 1992 až 2012 se stále udržoval nad touto hranicí, byla daná obec ponechána jako součást migračního regionu ČB. Podobně tomu bylo i v případě, že za období let 2005 až 2012 byl sice podíl migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu nižší než 10 %, ale v období let 1992 až 2004 se tato hodnota pohybovala ještě níže,

než v období let 2005 až 2012. I v tomto případě pak byla obec v migračním regionu ČB ponechána, jelikož pokud byla Čekalem zařazena kupříkladu s podílem 6,4 % za období 1992 až 2004 a v období 2005 až 2012 již tento podíl činil 8,7 %, není zde důvod obec z regionu vyřazovat, jelikož je evidentní, že hodnota migračního obratu obce s ČB ještě vzrostla. Ani jedno z výše zmíněných kritérií nesplnila pouze jediná obec. U té bylo tedy využito původní Čekalovy metodiky. Z dat o migraci bylo nutné zjistit za každý jednotlivý rok (1992 až 2012), do kterých obcí a v jakém počtu se obyvatelé této obce stěhovali, či ze kterých naopak do této obce přicházeli. Se všemi těmito obcemi byl pak spočítán migrační obrat dané obce a následně i procentuální podíl migračního obratu s těmito obcemi na celkovém migračním obratu sledované obce. V návaznosti na to pak bylo možné vyhodnotit, k jakému středisku obec náleží.

Kromě obcí uvnitř původního regionu bylo ale vhodné ověřit i obce nacházející se vně migračního regionu ČB v těsné blízkosti jeho hranic, zda některá z nich nevykazuje nejsilnější migrační vazbu s ČB. Prvním krokem byla opět jistá selekce, tzn. výběr tzv. „problematických“ obcí, u kterých byla následně provedena analýza migrace. Selekce obcí byla provedena empirickým posuzováním např. na základě prostudované literatury. Čekal (2007 a 2009) konstatuje, že jím vymezené migrační regiony na území Jihočeského kraje víceméně kopírují administrativní hranice SO ORP, kromě SO ORP Trhové Sviny, který byl právě přiřazen ke středisku ČB a několika obcí v oblasti Netolicka a Českokrumlovska. Oblast Českokrumlovska je pak zkoumána i v publikaci Ouředníčka, Špačkové a Nováka (2013), ti se zmiňují o tom, že se zde střetávají dvě suburbánní zóny, a to suburbánní zóna Českých Budějovic a suburbánní zóna Českého Krumlova. V blízkosti této oblasti se pak ještě nachází další středisko migračního regionu, konkrétně se jedná o město Kaplice. K analýze migrace byly vybrány obce, které se nacházejí v určitých problematických oblastech, tzn., že leží např. mezi dvěma možnými středisky či ve výše popsaných sporných oblastech. Mezi „problematické“ obce bylo tedy zařazeno 5 obcí právě z oblasti rozhraní působení středisek ČB, Českého Krumlova a Kaplice. Následující oblastí, ze které byly vybrány další

3 „problematické“ obce, je oblast na severovýchodě migračního regionu ČB. Obce z této oblasti byly vybrány z toho důvodu, že se nachází poměrně blízko samotného střediska ČB a zároveň v těsném sousedství s obcemi, které jsou součástí migračního regionu ČB a s městem ČB vykazují poměrně vysoké hodnoty migračního obratu. Proto zde byl jistý předpoklad, že by některá obec vně hranic regionu mohla v posledních letech vykazovat s ČB vyšší počet migrujících. Ostatní oblasti kolem hranic migračního regionu ČB se již vyznačovaly větší odloučeností od samotného střediska a ani obce uvnitř migračního regionu v těsné blízkosti hranic již nevykazovaly s ČB nijak zvlášť vysoké hodnoty migračního obratu. Kromě toho se tyto obce často nacházely v těsné blízkosti jiných středisek migračních regionů, např. Třeboně, Týna nad Vltavou či Vodňan, a s největší pravděpodobností tedy vykazují silnější migrační vazby právě spíše s těmito středisky než s ČB. Proto bylo vybráno konečných 8 „problematických“ obcí pouze z výše zmíněných dvou sporných oblastí. U těchto zmíněných obcí byl následně zjištěn počet přistěhovalých a vystěhovalých z obcí Jihočeského kraje za každý rok v období 1992 až 2012 se zřetelem na to, odkud či kam se migranti pohybovali. Díky tomu pak bylo možné určit migrační obrat těchto vybraných obcí se všemi obcemi Jihočeského kraje, se kterými měly jakoukoliv migrační vazbu. Kromě tohoto migračního obratu byl pak za každou vybranou obec zjištěn i její celkový migrační obrat (tedy i s obcemi mimo Jihočeský kraj). Následně pak bylo přistoupeno ke zjišťování procentuálního podílu migračního obratu vybraných obcí s ostatními obcemi Jihočeského kraje na jejich celkovém migračním obratu. Tyto výpočty byly tedy provedeny dle původní Čekalovy metodiky. Podobně jako při ověřování obcí uvnitř migračního regionu, bylo i zde přistoupeno k rozdělení sledovaného časového úseku (1992 až 2012) na dvě kratší období, tedy 1992 až 2004 a 2005 až 2012. Bylo tedy možné postihnout i případnou změnu příslušnosti dané sledované obce k jeho migračnímu středisku mezi těmito dvěma obdobími. Konkrétní výsledky výše zmíněné analýzy jsou uvedeny v kapitole 2.1.

Kapitola 2.2 popisuje teoretické vymezení města a jeho zázemí z hlediska migračního regionu Českých Budějovic. K původnímu regionu vyčleněnému

Čekalem (2009) byly před aktualizací počtu obcí kvůli kompaktnosti území přiřazeny ještě další dvě obce tak, jak je popsala Popjaková (2013a) — podrobněji viz kapitola 2.2. Jedna obec pak byla z regionu naopak vyřazena, jelikož podle aktuálních dat o migraci již nespĺňuje podmínky pro její zařazení do regionu (podrobněji viz kapitola 2.1). Celkový počet obcí v migračním regionu se tedy z původních Čekalových 115 zvedl na 116 (včetně města ČB). Je zde tedy konkrétně popsáno, z kolika obcí se migrační region skládá, o které obce se jedná či jejich administrativní zařazení zejména z hlediska SO ORP. Následně je součástí podkapitoly také srovnání migračního regionu a okresu ČB, a to z hlediska počtu obcí a jejich příslušnosti k oběma zmíněným celkům. Vzhledem k tomu, že mezi okresem ČB a migračním regionem ČB je početní rozdíl pouhých 7 obcí, a zároveň se oba zmíněné celky nacházejí v podstatě ve stejném prostředí a proto na ně působí i podobné faktory, byla pro základní geografickou charakteristiku území využita data za okres České Budějovice. Geografická charakteristika by měla sloužit zejména k seznámení se se základním charakterem zkoumaného území, proto by data náležící okresu ČB měla postačit i k základnímu popisu charakteru migračního regionu Českých Budějovic. Výhodou je hlavně to, že za okresy jsou dostupná všechna důležitá data, jako kupříkladu data o nezaměstnanosti, což bohužel není případ migračního regionu ČB (Čekal, 2009; ČSÚ). Následně je text věnován stručné charakteristice administrativního členění jak migračního regionu, tak i okresu ČB. Dále je zde popsán statut obcí, které náleží k těmto celkům, tedy zda se jedná o venkovské obce, města nebo městyse, a ke které ze zmíněných jednotek se řadí. Uvádět podrobnou fyzicko-geografickou charakteristiku území je vzhledem k hlavnímu tématu a cílům bakalářské práce zbytečné, jelikož migrace žádným způsobem nemění fyzickogeografické podmínky území a můžeme říci, že v tomto případě nepůsobí ani jako hlavní faktor podmiňující migraci. Proto bude popsán pouze základní charakter jižních Čech z tohoto pohledu a povaha zdejšího životního prostředí, jež by u některých migrantů mohla být důvodem jejich stěhování.

Podkapitola 2.3 je věnována socioekonomické charakteristice okresu ČB, jejíž součástí jsou základní informace o počtu a hustotě obyvatel či o struktuře osídlení.

Dále je pozornost věnována vývoji ekonomiky, odvětvové struktuře území, dopravě a obslužné sféře.

V úvodu podkapitoly Demografická analýza regionu (2.4) je nejprve stručně popsán počátek osídlení jižních Čech a následný vývoj obyvatelstva v okrese ČB i v jeho samotném středisku. Následuje charakteristika přirozeného a migračního pohybu obyvatelstva v okrese ČB, v samotných Českých Budějovicích a ostatních městech okresu. Zde byla využita data ČSÚ, ze kterých byl následně vypočten přirozený přírůstek, migrační saldo a celkový přírůstek obyvatel. Přirozený přírůstek byl získán odečtením počtu zemřelých od počtu živě narozených v dané územní jednotce. Výpočet migračního salda je popsán výše ve výčtu základních ukazatelů využívaných při analýze migrace. Celkový přírůstek obyvatel byl výsledkem součtu přirozeného přírůstku a migračního salda v dané územní jednotce. Dále je součástí kapitoly základní charakteristika porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti a rozvodovosti v ČB a v okrese ČB, a to v porovnání s Jihočeským krajem a celou ČR. Údaje jsou vyjádřeny tzv. hrubými mírami (dále jen HM), konkrétně se jedná o HM porodnosti, HM úmrtnosti, HM sňatečnosti a HM rozvodovosti. HM vyjadřuje počet živě narozených, zemřelých, sňatků či rozvodů na 1000 obyvatel středního stavu obyvatelstva v daném roce (Pavlík a Kalibová, 2005). Dále byla zpracována věková a vzdělanostní struktura obyvatel města ČB a okresu ČB, také v porovnání s Jihočeským krajem a celou ČR. I v tomto případě bylo čerpáno zejména z veřejné databáze ČSÚ (dále jen VDB ČSÚ), a u strukturálních charakteristik pak byla absolutní data přepočítána na relativní, konkrétně na procenta.

Na počátku analytické části předkládané bakalářské práce je nejprve stručně popsán vývoj migračních a urbanizačních procesů na území dnešní ČR v kontextu s tímto vývojem v Jihočeském kraji. Zpracování této kapitoly bylo založeno zejména na využití dostupných zdrojů týkajících se populačního vývoje, migrace i výzkumu urbanizačních procesů v uvedených územních jednotkách.

Nejvýznamnější částí předkládané bakalářské práce je kapitola 3.2, která je zaměřena na analýzu migrace v migračním regionu ČB. První část této kapitoly, tedy podkapitola 3.2.1, podává stručné informace o celkové migraci zájmového

území. Konkrétně je zaměřena na sledování migrace všech obcí, které jsou součástí migračního regionu ČB s ostatními obcemi Jihočeského kraje i ČR. Konkrétní ukazatele migrace, jež byly v kapitole 3.2.1 použity, jsou již popsány výše. Jedná se o migrační obrat či objem (dále jen MO), migrační saldo (dále jen MS), hrubou míru imigrace (dále jen HMI), hrubou míru emigrace (dále jen HME), hrubou míru migračního obratu (dále jen HMMO) a hrubou míru migračního salda (HMMS). Některé zmíněné ukazatele byly tedy záměrně použity v relativní podobě, jelikož zde dochází k porovnávání různě dlouhých časových období a zároveň různě velkých území, a tím pádem by užití absolutních hodnot nemělo tu správnou vypovídací hodnotu. Základem pro tuto kapitolu však bylo zjištění počtu přistěhovalých a vystěhovalých ze všech 116 obcí, které jsou součástí migračního regionu ČB, včetně jeho samotného střediska. Podkladová data, která mi byla poskytnuta vedoucí bakalářské práce, zpracovávala tyto hodnoty mezi léty 1992 až 2010, bylo tedy nutné dopočítat ještě data za zbylé dva roky, a to 2011 a 2012. K tomuto účelu byla využita anonymizovaná data o migraci obyvatel obcí Jihočeského kraje za příslušné dva roky, jež mi byla poskytnuta katedrou geografie. Z takto zjištěných dat o imigrantech a emigrantech pak bylo přistoupeno ke zpracování zmíněných ukazatelů migrace nejprve v absolutních hodnotách a pak relativně. Opět zde bylo navázáno na podkladová data zejména doplněním dat za roky 2011 a 2012. Počítán byl MO obcí a také MS obcí. Pro výpočet relativních ukazatelů pak bylo potřeba také zjistit počty obyvatel zájmových obcí za jednotlivá léta zkoumaného období. K tomuto účelu se využívá střední stav obyvatel, což je v podstatě průměrná velikost populace zájmového území (Klufová, 2008). Tento údaj se však statisticky nezjišťuje, a tak bylo nutné ho vypočítat. To bylo provedeno způsobem, který uvádí např. právě Klufová (2008). Z dat ČSÚ byl u každé obce za každý rok zjištěn počáteční a koncový stav obyvatel (tedy stav k 1.1. a 31.12. daného roku) a z výsledného údaje byl pak spočítán prostý průměr. Tato hodnota pak byla využita jako střední stav obyvatel dané obce. Výsledkem tedy byly zmíněné ukazatele migrace za každou obec a za každý rok sledovaného období (1992 až 2012). Každý z ukazatelů byl pak pro lepší přehlednost ještě vyjádřen v kratších časových

intervalech, aby bylo možné mezi sebou jednotlivá období srovnávat (viz kapitola 3.2.1). Je také nutné připomenout, že vzhledem k jednomu z cílů předkládané práce, kterým je postihnouti změn migračních trendů v ČB a jejich zázemí v letech 1992 až 2012, bylo nutné migrační region rozdělit do třech hlavních částí, aby bylo možné postihnout procesy, jakými jsou např. suburbanizace, kontraurbanizace či reurbanizace. Zmíněné rozdělení regionu je popsáno v kapitole 2.2. Konkrétně se jedná o rozdělení na jádro regionu, suburbánní zónu a zónu venkovských obcí. Výše popsané ukazatele migrace byly tedy zjišťovány jak za celý migrační region, tak i za tyto tři jeho části, což umožnilo lépe popsat migrační procesy zejména na úrovni město vs. jeho zázemí.

Kapitola 3.2.2 ve své podstatě navazuje na předchozí kapitolu, nezaměřuje se však již na celkovou migraci sledovaného regionu, nýbrž na sledování migrace mezi jádrem a jeho zázemím. Konkrétně byly sledovány zejména toky migrantů mezi ČB a obcemi v suburbánní zóně a zároveň mezi ČB a obcemi v zóně venkovských obcí. Problematikou migrace v migračním regionu ČB se již v minulých letech ve svých publikacích zabývali Čekal (2009) a hlavně Popjaková (2012 a 2013a), předkládaná bakalářská práce tedy do jisté míry navazuje na tyto publikace, zejména výzkumem změn po roce 2010. Důležité je však podotknout, že Popjaková (2012 a 2013a) v rámci svého výzkumu sledovala i migraci mezi jednotlivými částmi zázemí ČB, tedy mezi suburbie a venkovskou zónou a mezi obcemi uvnitř těchto celků. Cílem této práce však bylo postihnout vývoj migrace mezi jádrem regionu a jeho zázemím, proto migrace obyvatelstva mezi obcemi suburbánní zóny a mezi obcemi venkovské zóny ani mezi suburbie a zónou venkovských obcí jako celky nebyla sledována a není tudíž ani součástí analýzy této práce. Jako první byla v kapitole 3.2.2 věnována pozornost vývoji MO. Tento ukazatel byl zkoumán jak za jádro, suburbie a venkov jako celky, tak i za velikostní kategorie obcí těchto celků v jednotlivých časových úsecích. Součástí analýzy MO jsou i dvě mapy sledující rozdíly hodnot tohoto ukazatele u jednotlivých obcí migračního regionu ČB v obdobích 1992 až 2010 a 2011 až 2012. Tato dvě časová období byla vybrána záměrně, a to z výše uvedeného důvodu jistého navázání na předchozí publikace

a zdůraznění změn v letech 2011 až 2012 oproti předcházejícímu období. Podobně jako v předešlé kapitole bylo i zde využito především relativního vyjádření MO, vzhledem k porovnávání různě dlouhých časových úseků a různě velkých území. Kromě MO byla věnována pozornost i analýze MS. Opět bylo využito hlavně relativních ukazatelů, konkrétně HMMS, a dále také HMI a HME. Nejprve byla zkoumána migrační bilance jádra regionu ve vztahu k zázemí, následně byl uveden i vývoj ziskovosti či ztrátovosti zázemí ve vztahu k ČB. Pozornost byla věnována i změnám HMMS v jednotlivých velikostních kategoriích obcí suburbia i venkovské zóny. Kromě toho byl porovnán i procentuální podíl obcí s kladným MS na celkovém počtu obcí v jednotlivých velikostních kategoriích na počátku a na konci sledovaného období. To bylo provedeno tak, že byl nejprve zjištěn absolutní počet obcí s kladným MS za jednotlivé roky v každé velikostní kategorii, následně byly tyto hodnoty seskupeny do jednotlivých časových období. Pak už byl pomocí prostých výpočtů s procenty spočítán procentuální podíl obcí s kladným MS na celkovém počtu obcí v každé velikostní kategorii. Stejně jako v případě MO byly i zde zhotoveny dvě mapy porovnávající MS jednotlivých obcí ve vztahu k jádru migračního regionu ČB v letech 1992 až 2010 a 2011 až 2012. Následujícím ukazatelem, který se stal součástí analýzy migrace, je migrační účinnost (dále jen MÚ). Způsob výpočtu tohoto ukazatele je uveden v úvodní části této kapitoly, byly k němu využity absolutní hodnoty MS a MO, jejichž podíl byl vynásoben 100. Hodnoty MÚ jsou tedy vyjádřeny v procentech. Vývoj MÚ byl spočítán jak za jádro regionu, tak i za suburbium a venkovské obce. Poslední část kapitoly 3.2.2 je v návaznosti na předchozí části věnována analýze vývoje migračních toků a výzkum přítomnosti a intenzity urbanizačních procesů v migračním regionu ČB, konkrétně byla zkoumána suburbanizace, kontraurbanizace a reurbanizace. Tabulka 9 nastiňuje průměrnou intenzitu toků v průběhu celého sledovaného období, ale také rozdíl v této intenzitě opět mezi obdobími 1992 až 2010 a 2011 až 2012. Součástí tabulky jsou také některá nevyplněná políčka, jedná se o výše uvedené nesledované údaje migrace obyvatel v suburbium a v obcích venkovské zóny a mezi těmito dvěma celky. Grafy 17 až 19 pak zobrazují vývoj

suburbanizace, kontraurbanizace a reurbanizace v migračním regionu ČB. V případě těchto grafů bylo využito absolutních počtů migrantů mezi danými celky. I zde je však třeba připomenout, že byla sledována pouze migrace mezi jádrem a jeho zázemím. V textu této kapitoly je totiž několikrát odkázáno na Obrázek 1, jehož součástí je i vysvětlení, za jakých podmínek dochází k reurbanizaci a za jakých ke kontraurbanizaci. V případě kontraurbanizace tak byl brán v potaz pouze počet migrantů mezi jádrem a venkovem, nikoliv však již mezi suburbie a venkovem. Podobně tomu bylo i v případě reurbanizace, zde byl zjišťován rozdíl mezi počtem emigrantů z jádra do suburbia a na venkov a počtem imigrantů do jádra ze suburbia a venkova, nebyl zde však brán v potaz počet emigrantů ze suburbia na venkov a počet imigrantů do suburbia z venkova.

Pro zpracování kapitoly „Téma migrace jako součást výuky zeměpisu na základních školách“ bylo využito zejména poznatků z publikace Karvánkové (2013) a částečně také z publikace Riedlové, Demka a Pecha (1980). V souvislosti s tím, že se však nejedná o nosné téma předkládané bakalářské práce, byl samotný návrh způsobu interpretace tématu migrace žákům základních škol tvořen spíše formou úvahy a byl tedy jakýmsi pokusem o vyjádření vlastní obecné formy způsobu zprostředkování zmíněného tématu žákům druhého stupně základních škol.

Závěrečná kapitola je shrnutím nejdůležitějších poznatků týkajících se vymezení samotného migračního regionu ČB a zároveň také analýzy migračních procesů, které ve zmíněném regionu probíhaly v letech 1992 až 2012. Samotné provedení analýzy bylo poměrně složité, jelikož bylo nutné zpracovávat velké množství dat a tato data pak následně utřídít do tabulek tak, aby měly co největší vypovídací hodnotu. Poměrně zdlouhavé byly i zpětné kontroly rozsáhlých pracovních tabulek. Analytická část bakalářské práce včetně tabulek a grafů byla zpracována v programu Microsoft Office Excel 2007, mapové přílohy byly vytvořeny v programu ArcMap a k tvorbě textové části práce byl pak využit program Microsoft Office Word 2007.

1.3 Teoretická východiska práce

Následující podkapitola je zaměřena na vysvětlení nejdůležitějších pojmů týkajících se migrace, obsahuje také základní charakteristiku vybraných fází urbanizačních procesů a přehled teoretických konceptů týkajících se geografické regionalizace.

1.3.1 Migrace

Pohyb obyvatel je dán změnami počtu, struktury či rozmístění obyvatelstva. Podle charakteru těchto změn rozlišujeme tři základní typy tohoto pohybu. Jedná se o *přirozený pohyb obyvatelstva (též reprodukci)*, který je dán přirozenou obnovou populace založenou na výměně generací zemřelých a narozených. Dalším typem pohybu je *sociální pohyb obyvatelstva*, ten je zapříčiněn změnami sociálních znaků, kterými jsou například povolání či rodinný stav. Posledním typem je *mechanický pohyb obyvatelstva*, založený na prostorovém přemísťování lidí (Roubíček, 1997).

Mechanický pohyb obyvatel můžeme dále rozdělit do čtyř typů tohoto pohybu. Prvním z nich jsou *pravidelné (periodické) pohyby*, někdy také označované jako tzv. *kyvadlová migrace*, charakteristickým rysem těchto pohybů je jejich relativní pravidelnost, můžeme sem zařadit například dojížděku do zaměstnání či do škol. Druhým typem mechanického pohybu obyvatelstva jsou *nepravidelné dočasné pohyby obyvatelstva*, jejichž účelem je většinou cestovní ruch, rekreace či služební a obchodní cesty, služby, nákupy, sport a další. Následujícím typem jsou *dočasné změny pobytu (sezónní migrace)*, jedná se o dočasnou změnu bydliště na určitou dobu, přičemž místo trvalého pobytu zůstává stejné. Posledním, a zároveň pro tuto práci nejdůležitějším, mechanickým pohybem je *stěhování (migrace) obyvatelstva*. Jde o jednorázový pohyb, který se od předchozího odlišuje tím, že při něm dochází ke změně trvalého bydliště, a to bez ohledu na to, zda jde o stěhování v rámci určité sídelní struktury, stěhování mezi regiony nebo mezistátní stěhování (Toušek a kol. 2008). Klufová (2008) popisuje migraci jako proces stěhování obyvatelstva, tzn. proces

ubývání nebo přibývání populace, který je spojen se změnou obvyklého nebo trvalého místa pobytu a budováním dalšího života v jiném místě. Upozorňuje však na to, že za migraci se nepovažuje stěhování z ulice do ulice v témže městě, střídání několika obvyklých míst pobytu, ani kočování nomádů. Podle Pavlíka (1986) je za migraci na našem území považována změna trvalého pobytu za hranice dané územní jednotky (v ČR je nejmenší takovou jednotkou obec). Říká také, že „migrace významně ovlivňují celkový počet obyvatelstva, pracovních sil i jeho další demografické, ekonomické a sociální struktury“ (Pavlík, 1986, s. 485). Dle Klufové a Polákové (2010) může být migrací buď pohyb přes hranice státu, nebo v rámci jedné územní jednotky (např. stát), a to jednak v horizontálním směru (venkov-město) a jednak ve směru vertikálním (město-město či venkov-venkov).

Jak již bylo naznačeno ve výše uvedených definicích, migraci můžeme rozdělit na *migraci vnější*, která zahrnuje pohyby přes hranice určité vymezené oblasti, a *migraci vnitřní*, jež je tvořena pohyby pouze v rámci této vymezené oblasti. Pokud je zmíněnou vymezenou oblastí myšleno území svrchovaného státu, mluvíme o *migraci vnitrostátní* a *zahraniční* (Roubíček, 1997). Dle Klufové (2008) je vnější migrace vlastně stěhování mezi populacemi, a tím pádem je považována i za součást reprodukce populace, naopak migrace vnitřní k reprodukci žádným způsobem nepřispívá. „Výsledkem vnitrostátní migrace není změna počtu obyvatelstva státu, ale pouze změna jeho prostorového rozmístění, naproti tomu zahraniční migrace mění počet obyvatelů státu“ (Roubíček, 1997, s. 265).

Jelikož je tato práce zaměřená na vnitrostátní migraci, budou následně uvedeny dva územní aspekty sledování tohoto pohybu. Prvním aspektem je zpracování dat o stěhování podle tří typů vnitrostátní migrace, jedná se o stěhování *z jedné obce do druhé* na území okresu (do tohoto typu migrace se započítává i stěhování mezi urbanistickými obvody hlavního města Prahy). Dále je to stěhování *mezi okresy* v rámci kraje a nakonec migrace *mezi kraji* daného státu. Druhým aspektem sledování vnitrostátní migrace je *podle velikosti obcí*, ve kterých ke stěhování

dochází. V ČR existuje devět velikostních skupin obcí: od nejmenších (do 499 obyvatel) až po města se 100 000 a více obyvateli (Andrle, 2000).

Z hlediska dobrovolnosti můžeme migraci jako takovou dělit ještě na migraci dobrovolnou a nedobrovolnou. *Dobrovolná (chtěná) migrace* je výsledkem vlastní iniciativy migranta. Řadíme sem např. reemigraci či repatriaci (Roubíček, 1997), které budou popsány ještě v následujícím textu. Naopak *nedobrovolná (vynucená, násilná) migrace* je typ stěhování, ke kterému jsou obyvatelé nuceni veřejnou mocí, a to přímo i nepřímo (Roubíček, 1985). Patří sem např. vyhoštění, uprchlictví, vyhnanství či evakuace (o těchto pojmech více Roubíček, 1985, s. 81; Roubíček, 1997, s. 263).

Poslední rozdělení migrace, je rozdělení z hlediska počtu migrantů. Jedná se o *individuální migraci* (stěhování jednotlivců) a *skupinovou (hromadnou, masovou) migraci*. Ke skupinové migraci dochází tehdy, stěhují-li se skupiny rodin či jednotlivců společně. Pokud dojde k náhlým hromadným stěhováním, vyvolaným např. válečnými událostmi či přírodními katastrofami, užíváme pojem *exodus* neboli útěk (Klufová a Poláková, 2010; Roubíček, 1997).

Migrace je bezpochyby předmětem celé řady vědních disciplín, jako jsou kupříkladu geografie, demografie, sociologie, historie či ekonomie. I přes dřívější snahu vytvořit jednotnou disciplínu zabývající se pouze migrací, zůstává nadále studium tohoto jevu předmětem jednotlivých vědních disciplín. Geografie zkoumá migraci z hlediska vzdáleností či směrů, demografie se zaměřuje na důsledky migrace, na přirozený pohyb obyvatelstva a na věkové struktury migrantů. Dopad migrace na sociální klima a motivy migrace jsou zájmem sociologie a roli ekonomických příležitostí v oblasti migrace zkoumá ekonomie (Drbohlav, 1999, cit. v Kocandová, 2009, s. 15).

K pojmu migrace se však vztahuje mnoho dalších termínů, ty nejzákladnější z nich, které nebyly zmíněny výše, budou uvedeny v následujícím textu:

Emigrace = označuje stěhování osoby z dané územní jednotky

Emigrant = neboli vystěhovaný, je osoba stěhující se z dané územní jednotky, respektive ze svého původního bydliště

Imigrace = označuje stěhování osoby do dané územní jednotky

Imigrant = neboli přistěhovaný, je osoba stěhující se do dané územní jednotky, respektive do svého nového (současného) bydliště

Reemigrace = forma migrace, kdy se migrant stěhuje zpět do místa předcházejícího vystěhování

Repatriace = podobný princip, jako reemigrace, ale s tím rozdílem, že repatriace bývá na rozdíl od reemigrace organizována státem.

1.3.2 Urbanizační procesy

Kapitola je zaměřena na základní charakteristiku *urbanizačních procesů*, stručně je zde zmíněna urbanizace jako taková a následně se text zabývá zejména suburbanizací, jež mezi soudobými decentralizačními tendencemi zaujímá přední místo. Kromě výše zmíněného je v následujícím textu uvedena i charakteristika kontraurbanizace, která je taktéž součástí šetření v rámci celkové migrační analýzy regionu ČB, a to i přesto, že nedosahuje takových objemů, jako již zmiňovaná suburbanizace (Popjaková, 2012).

1.3.2.1 Základní charakteristika urbanizačních procesů

Předložená bakalářská práce se věnuje hodnocení migračních procesů v zázemí města ČB. Je tedy nasnadě, že migrační proudy v tomto regionu směřují nejčastěji buď z městských obcí na venkov či v opačném směru. Proto je důležité uvést alespoň základní charakteristiku tzv. urbanizačních procesů, které jsou se zmíněnými procesy migračními úzce spojeny.

Termín *urbanizační proces* můžeme chápat v podstatě dvěma způsoby: za první, se jedná o koncentrační fázi vývoje měst, při které dochází k růstu jádrového města a zároveň poklesu či stagnaci počtu obyvatel v jeho zázemí, za druhé pak můžeme urbanizační proces chápat jako termín označující komplexní proces vývoje měst (Sýkora, 2002). Jedná se tedy o vývoj geografický (územní koncentrace obyvatel), urbanistický (změny forem zástavby), sociální (změny sociálního chování obyvatel) a ekonomický (Hampl, 1990).

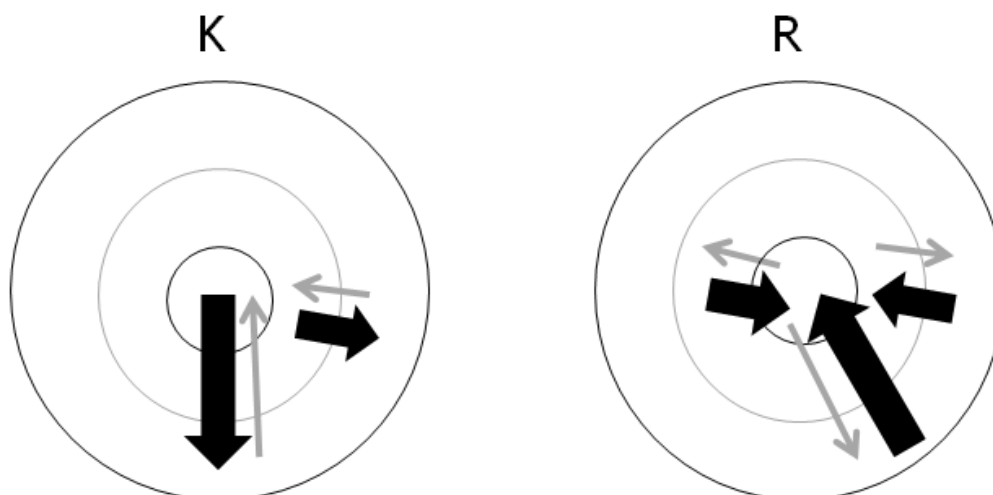
Jedním z konceptů, zabývajícím se zmíněným vývojem měst, je *teorie stádií vývoje měst* podle L. van den Berga, která je zaměřena na pohyb obyvatelstva mezi jednotlivými zónami městského regionu. Tato teorie rozlišuje čtyři cyklické etapy vývoje měst: urbanizaci, suburbanizaci, deurbanizaci a reurbanizaci. Tzv. *klasická urbanizace* je zde chápána prvním z výše uvedených způsobů, tedy jako proces koncentrace obyvatelstva do jádrových měst. *Suburbanizace* je typická stěhováním obyvatel do okrajových částí měst a snížením dynamického růstu městského jádra. *Deurbanizace* je charakteristická odchodem obyvatelstva z městského regionu, a tím pádem stagnací či ztrátami počtu obyvatel samotného města. Poslední fáze, tedy *reurbanizace*, se vyznačuje postupným opětovným oživením jádrového města a vyrovnáním předchozích populačních ztrát (Toušek a kol. 2008). Šimon (2006) popisuje reurbanizaci jako proces, při kterém by mělo docházet ke zpomalování úbytku obyvatel městského regionu, a to nejprve v samotném jádru a následně i v zázemí. V průběhu reurbanizace by se pak měl projevit návrat ke koncentračním procesům a celý cyklus by se měl znovu opakovat.

Výše zmíněná teorie stádií měst podle van den Berga se však setkala i s jistou kritikou. Důkazem je článek Sýkory a Posové (2011), kteří konstatují, že myšlenka klasifikace forem urbanizace nebyla v době vzniku dopracována do takové podoby, která by umožnila bezchybné a jednoznačné postupy při empirických výzkumech městských jader a jejich zázemí. Konkrétně autoři poukazují např. na van den Bergovu jednosměrnou návaznost urbanizačního cyklu výše zmiňovaných stádií urbanizačního procesu (urbanizace → suburbanizace → deurbanizace → reurbanizace...). Sýkora a Posová tvrdí, že jednotlivé formy urbanizačního procesu mohou přecházet jedna v druhou, avšak nemusí k tomu vždy docházet v tomto jednosměrném cyklu. Dokonce konstatují, že se jednotlivé formy mohou střídat i tzv. „napřeskáčku“ (Sýkora, Posová, 2011).

Uvedená teorie stádií měst je ve své podstatě rozšířením tzv. *teorie diferenciální urbanizace*, která zkoumá pohyb obyvatelstva mezi jednotlivými velikostními kategoriemi obcí. Pro tuto teorii je však zásadní koncentrační a dekoncentrační fáze sídelního systému (Toušek a kol. 2008). *Dekonztraci*

můžeme označit jako klesající hustotu zalidnění městských center (Sýkora, 2002). Librová (1996) pak nazývá procesy související s migračními deurbanizačními pohyby obyvatel *decentralizací osídlení*. Avšak termínem decentralizace je také možno označit situaci, kdy suburbánní oblast roste rychleji, než jádrové město (Sýkora, 2002). Naopak procesem *koncentrace* rozumíme růst měst, jež byl nejen v prostředí bývalé ČSR do určité míry spojen s industrializací (Hampl, Gardavský, Kühnl, 1987). Z hlediska pojmů koncentrace a dekoncentrace lze tedy urbanizaci a reurbanizaci zařadit mezi urbanizační procesy koncentračního charakteru a suburbanizaci a deurbanizaci mezi urbanizační procesy charakteru dekoncentračního (Popjaková, 2013a).

Obrázek 1: Grafické znázornění kontraurbanizace a reurbanizace

Zdroj: Popjaková, 2012

Pozn.: K = kontraurbanizace, R = reurbanizace,

➡ = převládající migrační toky,

→ = méně významné migrační toky

Pro upřesnění vztahů mezi koncentračními a dekoncentračními migračními proudy je možné uvést kupříkladu grafické znázornění procesu kontraurbanizace a reurbanizace (viz. Obr. 1). Dané zájmové území zde tvoří tři soustředné kruhy, z nichž uvnitř se nachází městské jádro, uprostřed suburbánní zóna a vně venkov. Ke kontraurbanizaci dochází v případě, že převládají dekoncentrační proudy

(tedy počet imigrantů na venkov z jádra a suburbánní zóny) nad koncentračními (počet emigrantů z venkova do suburbánní zóny a do jádra). Naopak, o reurbanizaci mluvíme tehdy, když převládají koncentrační proudy (počet imigrantů do jádra z venkova a suburbánní zóny a zároveň do suburbánní zóny z venkova) nad dekoncentračními (počet emigrantů z jádra do suburbia a na venkov a také ze suburbia na venkov) (Popjaková, 2012).

Podle Šimona a Ouředníčka (2010) však v dnešním relativně stabilizovaném prostředí dochází jak ke koncentraci, tak i k dekoncentraci obyvatelstva a můžeme tedy konstatovat, že stávající migrační proudy nejsou jednostranně orientovány.

1.3.2.2 Urbanizace

Urbanizace byla již stručně definována výše, obecně však lze říci, že se jedná o změnu sociálně-prostorových forem společnosti, která probíhá v důsledku společenské modernizace (Toušek a kol. 2008). Urbanizace zahrnuje jak změny vnější, mezi které patří zvyšování územní koncentrace a růst počtu městského obyvatelstva, tak i vnitřní, jež se týkají změn např. v sociálních či ekonomických sférách společnosti (Hampl, Gardavský, Kühnl, 1987), což bylo zmíněno výše v souvislosti s charakteristikou urbanizačních procesů. Urbanizace bývá zároveň spojována s industrializací, respektive s přechodem od tradiční zemědělské společnosti k tehdy nové společnosti průmyslové. Ve většině vyspělých zemí se urbanizace začala projevovat v 19. století, v rozvojových zemích však nastalo jisté zpoždění, jelikož zde docházelo i k pozdější industrializaci (Toušek a kol. 2008). Za počátky urbanizace jsou považovány projevy tohoto procesu v Anglii na konci 18. století. Průmyslový rozvoj měst na severu Anglie byl tehdy doprovázen hromadnou migrací venkovských dělníků za prací ve zdejších manufakturách. V roce 1861 již žily dvě třetiny všech obyvatel Británie ve městech. To s sebou přinášelo problémy s přelidněním, chudobou, kriminalitou, nelidskými pracovními podmínkami v továrnách či problémy s odpady a splašky, kvůli jejichž hromadění ve městech vznikaly nemoci, jako cholera a další (King, 2008). Za jakousi vyšší fázi urbanizace je dnes považována

tzv. *metropolizace* (Hampl, 1990), ta zahrnuje řadu dalších procesů, které vytvářejí obsah dnešní urbanizace. V důsledku metropolizace dochází k přetváření tradičních městských areálů i vztahů měst s jejich zázemím (Toušek a kol. 2008). Jedním z projevů formování metropolitních areálů je i prostorový růst největších středisek, jehož projevem je kupříkladu suburbanizace (Hampl, 2005).

1.3.2.3 Suburbanizace

Suburbanizace je druhem urbanizačních procesů, při kterém dochází ke stěhování obyvatelstva i některých jeho aktivit z jádra města do jeho zázemí (Ouředníček, 2003). Čermák (2005) popisuje suburbanizaci jako „proces, pro který je typické prostorové rozšiřování urbanizovaných území“ (Čermák, 2005, s. 169). Počátky silné suburbanizace lze položit přibližně do 20. let 20. století, kdy byl tento trend výrazně podporován rozvojem příměstských železnic v britských městech a došlo tak někdy až ke zdvojnásobení či ztrojnásobení původní výměry těchto měst. Právě ve Velké Británii, Austrálii či Spojených státech amerických (dále jen USA) hrála suburbanizace mnohem významnější roli, než tomu bylo např. ve státech evropských (Toušek a kol. 2008). Na území ČR dochází k největšímu rozvoji suburbanizace ve městech Praha a Brno, avšak v menší míře můžeme sledovat její projevy i v dalších městech republiky. V okolí těchto měst je zemědělská výroba postupně nahrazována dalšími funkcemi, jako jsou výstavba rodinných domů, nákupních center, hypermarketů, či industriálních zón, které mnohdy čítají i sklady nebo distribuční centra (Sýkora, 2002).

Ve zmíněných zázemích měst tedy dochází k populačnímu růstu, míří sem totiž migrační proudy jak z městských centrálních zón, tak i z území ležících mimo aglomerace (Čermák, 2005). Nová suburbánní výstavba se většinou soustředí do několika urbanizačních zón či areálů, které se zpravidla nacházejí v blízkosti center se základní občanskou vybaveností nebo poblíž významných komunikačních os (Sýkora, 2002), to dokládá i fakt, že moderní suburbanizace je založena na používání osobního automobilu (Toušek a kol. 2008). Právě osobní

automobilová doprava a výstavba nových silnic umožnily dojížděku za prací do center měst i v širším okolí. Nejen pokrok v dopravě, ale i růst reálných příjmů obyvatelstva a podpora výstavby nového bydlení ze strany státu patří k významným faktorům podporujícím proces suburbanizace. (Sýkora, 2002). Avšak ne pouze zmíněná podpora bydlení, ale i nabídky stavebních a developerských společností, investujících do suburbánních projektů, či snaha obyvatel o potvrzení příslušnosti k určité sociální vrstvě a tím i sociální prestiže (jedná se většinou o vyšší příjmové skupiny obyvatelstva) jsou považovány za tzv. *pull faktory* zapříčiňující suburbanizační procesy. Mezi tzv. *push faktory* pak můžeme zařadit zejména nespokojenost s životem v centru města, kriminalitou nebo vysokými cenovými hladinami spojenými s centry měst (Toušek a kol. 2008). Samotná lokalizace suburbánních zón bývá ovlivňována jak výše zmíněnou dopravní dostupností, tak i sociální a estetickou kvalitou prostředí či kvalitou samotného životního prostředí (Sýkora, 2002).

Jak již bylo naznačeno v předchozím textu, suburbanizace nemá vliv pouze na zvyšování počtu obyvatelstva v zázemích měst, ale jedná se také o ovlivnění sociální struktury obyvatel, architektury, infrastruktury nebo funkčního využití území. Suburbanizace tedy způsobuje změny ve fyzickém i sociálním prostředí těchto území, a to jak v cílových, tak i ve zdrojových oblastech (Ouředníček, 2003). Zmíněná individuální automobilová doprava a zejména zvýšení jejího objemu negativně ovlivňuje životní prostředí postižených lokalit. Z pohledu sociálních důsledků suburbanizace se jedná hlavně o individualizaci a ztrátu sociální soudržnosti, jež je zapříčiněna právě častým trávením času v automobilech. Lidé tak nepřicházejí do styku s dalšími obyvateli suburbii (Sýkora, 2002). Některé zvyky, způsoby trávení volného času či chování nově příchozích mají také vliv na původní obyvatele příměstských oblastí (Ouředníček, 2003). Odchod obyvatelstva a jeho aktivit někdy nepříznivě ovlivňují vývoj jádrových měst, kde vznikají nevyužité pozemky a budovy, které pozvolna chátrají (Sýkora, 2002). Nekontrolovaná suburbanizace, tzn. nekoordinované „rozlézání“ měst do okolní krajiny s negativním vlivem na krajinu, obyvatelstvo a další, se nazývá *urban sprawl* (Toušek a kol. 2008).

Pro pochopení problematiky suburbanizace je také důležité znát její druhy. Suburbanizace obyvatelstva se nazývá *rezidenční*, zatímco suburbanizace ekonomických aktivit je označována jako *komerční* (Sýkora, 2002). Dnes v ČR převládá hlavně suburbanizace rezidenční, ale předpokládá se i zesílení právě suburbanizace komerční (Vobecká, 2010). Výzkum rezidenční suburbanizace se zaměřuje na hodnocení výstavby či sociálního složení suburbanitů, výzkum suburbanizace komerční pak řeší především lokalizaci a využití komerčních objektů. Termín *sezónní* suburbanizace je užíván pro během roku sezónně omezené využívání druhého bydlení městským obyvatelstvem. Z vývojového hlediska rozdělujeme suburbanizaci *prvotní*, což byl růst předměstí starověkých a středověkých měst, a *postmoderní*, v podstatě současný růst předměstí, jež není spojen s průmyslovou revolucí (Sýkora, 2002).

1.3.2.4 Kontraurbanizace

Významný pojem týkající se pohybu obyvatelstva a urbanizačních procesů je kromě suburbanizace i tzv. *kontraurbanizace*. Tu lze definovat jako proces, při kterém dochází ke stěhování obyvatel z měst na venkov mimo metropolitní areály (Šimon, 2011a). Johnston a kol. (2009) mluví o kontraurbanizaci jako o dekoncentraci obyvatelstva z velkých měst a jejich předměstí. Projevy kontraurbanizace byly poprvé zaznamenány v 70. letech 20. století v USA, kde docházelo k významným populačním ztrátám metropolitních oblastí ve prospěch relativně malých obcí mimo metropolitní areály. Kontraurbanizace se dále projevovala i v mnoha dalších státech, a to zejména na konci 20. století (Johnston a kol. 2009). Podobně jako v USA se i ve Velké Británii začal tento proces projevovat již v 70. letech 20. století a významným způsobem přetvořil venkovské komunity v poměrně širokém zázemí měst (Hruška, 2013).

V ČR a jiných postsocialistických státech je kontraurbanizace poměrně novým jevem. Mluvíme zde o tzv. *postsocialistické kontraurbanizaci*, která není na rozdíl od anglosaských zemí většinou důsledkem pouze environmentalismu, ale její vývoj je zde narušen mnoha společenskými či ekonomickými faktory, k těm patří

např. rostoucí nezaměstnanost či zvyšující se ceny služeb a bydlení ve městech v 90. letech 20. století (Šimon a Ouředníček, 2010). Někteří autoři užívají jako synonymum ke kontraurbanizaci pojem *deurbanizace*, o kterém již byla řeč při popisu urbanizačních procesů. Deurbanizace bývá chápána jako opačný proces k urbanizaci (viz výše), o kontraurbanizaci však můžeme říci, že se nejedná o opak procesu urbanizace, ale spíše o jeden z následných urbanizačních procesů jiného směru či tzv. opačnou migraci, jež je jedním z trendů stěhování obyvatel (Šimon, 2011a).

Kontraurbanizace je bezesporu významným decentralizačním procesem, i když na měřítkově nižším řádu, než je tomu kupříkladu u suburbanizace. V reálném světě je však mezi kontraurbanizací a suburbanizací do jisté míry neostrá hranice. Klíčový pro jejich rozlišení je vztah k městu či způsobu života ve městě. *Geografové* se snaží odlišit tyto jevy spíše z prostorového hlediska. Zjišťují tedy intenzitu propojenosti daného území a jeho obyvatelstva s městem, a to prostřednictvím časové dostupnosti města a dojížděky za prací či službami. Za kontraurbanity lze tedy považovat ty, kteří významně omezili vazby na město, na rozdíl od suburbanitů, kteří tyto vazby s městem stále intenzivně udržují. *Sociologové* pak zkoumají tyto jevy z hlediska životního stylu migrantů, jejich migrační motivace a socio-demografických charakteristik. Suburbanité zůstávají v kontaktu s městem a do nového bydlení si s sebou přináší i městský způsob života. Naopak kontraurbanité vyměňují město i jeho bezprostřední vliv za klidnější venkovský styl života (Šimon a Ouředníček, 2010).

Kontraurbanizace jako taková s sebou tedy přináší celkovou změnu venkovských komunit v podobě zvyšování počtu obyvatel, rekonstrukce staveb či zcela novou výstavbu v cílových obcích, a zároveň změnu dosavadního způsobu života, která je vázána na nově příchozí obyvatelstvo a jeho vztahy se starousedlíky (Hruška, 2013).

Jako jeden z hlavních podnětů pro rozvoj kontraurbanizace, ale i suburbanizace, lze považovat mohutný rozvoj individuální automobilové dopravy. V důsledku toho se venkov stává opět prestižním místem pro žití,

a jak je již zmíněno výše, opět narůstá i počet venkovského obyvatelstva (Vaishar a kol. 2011).

Na lokální úrovni lze vyčlenit tři podtypy kontraurbanizace z hlediska charakteru domácností a jejich migrační motivace. Prvním je *ex-urbanizace*, ta se vyznačuje preferováním příjemného prostředí nacházejícího se v řídké zalidněných lokalitách. Přitom jeden dospělý člen domácnosti zůstává stále vázán na město. Dalším podtypem je *anti-urbanizace*, ta je typická podobnými preferencemi jako ex-urbanizace, jen s tím rozdílem, že jsou oba dospělí členové domácnosti pracovníčně vázáni na lokalitu nového bydliště. Posledním typem je *vytěsňující urbanizace*, při které v podstatě dochází k hledání kompromisu mezi ekonomickými možnostmi a nároky domácností. Jako tento kompromis pak můžeme označit právě přestěhování rodiny na venkov (Šimon a Ouředníček, 2010).

Důvody stěhování lidí na venkov se zabývá i Šimon (2011b), ten rozděluje migranty na venkov do několika skupin právě podle důvodu jejich stěhování. První skupinou jsou tzv. *navrátilci a odpočinkáři*. Jde o starší obyvatelé měst, kteří jsou v důchodu a pracovní poměr je tedy již nepoutá k městu. Navrátilci jsou lidé vracející se do svého rodného kraje a za odpočinkáře můžeme považovat migranty, kteří chtějí strávit klidné stáří na venkově v kvalitnějším prostředí. Následující skupinou migrantů jsou tzv. *empty nesters (prázdná hnízda)*. Jedná se o obyvatele ve středním věku, jejichž děti si již našli vlastní bydlení, a tak se rodiče stěhují na klidný venkov, kde mohou v klidu rozvíjet své zájmy. Dalšími skupinami jsou např. *mladí a zodpovědní* či *přírodomilci a ekologové*, ti mají společný kladný vztah k přírodě a preference žít v ekologicky čistším prostředí, mladí a zodpovědní se pak stěhují většinou kvůli dětem. Poslední skupinou jsou tzv. *nedobrovolní vesničané*, kteří se na venkov stěhují hlavně kvůli ekonomické situaci (Šimon, 2011b). Obecně lze říci, že „kontraurbanité mají často vyšší sociální, finanční a kulturní kapitál a mohou významně přispět k rozvoji venkovských území“ (Šimon, 2011a, s. 247). Lze tedy konstatovat, že příchod kontraurbanitů na venkov působí proti socio-ekonomické stagnaci a depopulaci

venkova (Šimon, 2011a) Kromě toho může ale kontraurbanizace představovat i jisté riziko ohrožení charakteru lokální kultury (Šimon a Ouředníček, 2010).

Z pohledu výzkumu kontraurbanizace je vhodné uvést navzájem provázané *tři hlavní diskurzy* zahrnující základní koncepty kontraurbanizace. První diskurs vidí kontraurbanizaci buď jako změnu v systému osídlení, kdy zastánci tzv. *teorie jasného obratu* tvrdili, že došlo k obratu v celém systému osídlení, naopak jejich odpůrci viděli kontraurbanizaci jako změnu v systému osídlení ve smyslu *rozšiřování metropolitních areálů*, nebo jako *změnu migračních toků* v rámci tohoto systému osídlení. Zde se autoři zaměřovali pouze na sledování migrace obyvatelstva, bez vlivu přirozené měny. Významnou součástí prvního diskursu je i *teorie stádií vývoje měst* (viz výše), která představovala jakýsi model vývoje měst v systému osídlení a popisovala procesy s tím související. Druhý diskurs pracuje s kontraurbanizací na lokální úrovni a hodnotí její dopady. Mezi faktory, které přispěly k posunu výzkumu tohoto procesu na lokální úroveň, se řadí kupříkladu pokles dynamiky v celkovém vývoji systému osídlení či zjištění variability mezi dopady kontraurbanizace v malých územních jednotkách. Třetí diskurs se zaměřuje na sociální konstruování kontraurbanizace a kategorií spojených s výzkumem tohoto procesu (Šimon, 2011a; Šimon a Ouředníček, 2010).

1.3.3 Geografická regionalizace a region

Téma geografické regionalizace je velmi obsáhlé a samo o sobě by vystačilo na zpracování bakalářské práce. Jelikož však předložená práce analyzuje migrační procesy v regionu Českých Budějovic a částečně jej i dotváří, je vhodné vysvětlit alespoň základní charakteristiky pojmů regionalizace a regionu samotného.

Pojem *region* se v geografických disciplínách objevuje již od antiky, význam tohoto pojmu se však v průběhu času měnil. Dnes můžeme region definovat jako část geografické sféry. Jedná se o určitou prostorovou jednotku, která je výsledkem územní diferenciací (Toušek a kol. 2008). Skokan (2003) říká, že „jde o území vymezené na základě společných znaků, o dynamický geografický

(prostorový) systém, formující se na zemském povrchu — na bázi určitých skutečností, které jej odlišují od okolí“ (Skokan, 2003, s. 77).

Regiony lze klasifikovat podle několika hledisek. Z hlediska odvětvového se jedná o region *fyzickogeografický*, *sociálněgeografický* či *komplexní*. Pro tuto práci je zásadní sociálněgeografický region, který lze definovat jako „komplex rozmanitých sociálně-geografických jevů integrovaných jejich vzájemnými vztahy“ (Hampl, Gardavský, Kühnl, 1987, s. 130) a bývá vymežován na ekonomickém, sociálním, politickém či kulturním základě. Z hlediska formy máme regiony *homogenní*, *nodální* a *plánovací*, což je v podstatě speciální typ regionu nodálního (Toušek a kol. 2008).

Nodální regiony jsou typické pro sociální geografii, jedná se např. o regiony dojížděky do zaměstnání a další. (Toušek a kol. 2008). Dojížděka za prací a do škol jsou podle Hampla (2005) nejfrekventovanějšími regionálními procesy. Nodální regiony tedy vymežujeme na základě funkčních vztahů v území. Základem nodálního regionu je jeho jádro (nodus), kolem kterého je daný region organizován (Toušek a kol. 2008). Riedlová, Demek, Pech (1980) nazývají nodální regiony *heterogenními*, jelikož se vyznačují nestejnorodostí svých vlastností.

Důležitá je i hierarchie regionů, podle Hampla, Gardavského a Kühnla (1987) lze vyčlenit čtyři řádovostní úrovně regionů, jež můžeme aplikovat v podmínkách ČR. Jedná se o *subregiony*, kde největší význam mají vztahy mezi základními službami a bydlištěm obyvatelstva, jde v podstatě o základní administrativní jednotky. Další hierarchickou úrovní jsou *mikroregiony*, ty se ještě rozdělují na mikroregiony prvního stupně (lze srovnat se spádovým územím středisek osídlení obvodního významu) a mikroregiony druhého stupně (lze srovnat s okresy). Základ regionu tvoří vztahy mezi základními službami, pracovištěm a bydlištěm obyvatel. Třetí úrovní jsou *mezoregiony*, kde jsou již zásadními prostorové vztahy obyvatelstva, jako je kupříkladu nedenní dojížděka do zaměstnání či migrace. V ČR se jedná o sídelně regionální aglomerace (celkem vymezili 11 mezoregionů). Poslední úrovní je úroveň *makroregionální*, kterou lze ztotožnit se státem (tedy ČR) a nejvýraznějším střediskem je Praha.

Toušek a kol. (2008) pak uvádějí ještě úroveň *národní* a *globální*. Takto vymezený region pak můžeme definovat jako *zázemí* nebo sféru vlivu daného střediska (Toušek a kol. 2008). Zázemí lze definovat i jako „území, které ekonomicky tíhne k hospodářskému centru“, jedná se o tzv. „*periferní* část nodální oblasti“ (Skokan, 2003, s. 80).

Vlastní proces vymezení regionů se nazývá *regionalizace* (Toušek a kol. 2008). Regionalizace je součástí tzv. taxonomizace a můžeme ji definovat jako „dělení krajinné sféry na určité víceméně výrazně ohraničené části“ (Riedlová, Demek, Pech, 1980, s. 62), tedy regiony. Cílem geografické regionalizace je komplexní rozdělení krajinné sféry a její význam není pouze vědecký, ale i praktický, zejména z hlediska národního hospodářství (Riedlová, Demek, Pech, 1980). Lze konstatovat, že „každý geografický výzkum území začíná a končí regionalizací“ (Skokan, 2003, s. 78). Z hlediska druhů regionalizace můžeme uvést např. regionalizaci klimatickou, hydrologickou, regionalizaci zemědělství, obyvatelstva, průmyslu a další (Skokan, 2003).

2 Vymezení zájmového území a jeho základní geografická charakteristika

Následující podkapitola je nejprve zaměřena na aktualizaci počtu obcí v migračním regionu ČB, jež je provedena podle aktuálních dat o migraci z anonymizované databáze obyvatelstva obcí Jihočeského kraje z ČSÚ a zároveň je zde využito metodiky J. Čekala (2009), která je popsána v kapitole 1.2. Po zmíněné aktualizaci následuje teoretické vymezení města a jeho zázemí z hlediska migračního regionu Českých Budějovic. Dále je text věnován stručné charakteristice administrativního členění a polohy jak migračního regionu, tak i okresu ČB. Následuje základní charakteristika okresu ČB z hlediska socioekonomického a demografického.

2.1 Ověřování počtu obcí v zázemí Českých Budějovic podle aktuálních dat

Obce uvnitř migračního regionu

Jak již bylo řečeno v kapitole 1.2, vychází způsob ověřování počtu obcí v migračním regionu ČB z metodiky J. Čekala (2009). Základem pro zmíněné ověřování bylo nejprve vybrat tzv. „problematické obce“ původního migračního regionu ČB (podrobněji kapitola 1.2), konkrétně je lze sledovat v Tabulce 1.

Tabulka 1: Procentuální podíl MO obcí s ČB na jejich celkovém MO v letech 1992 až 2012

Obec	Celkový MO*			MO s ČB*			Podíl v %		
	1992 - 2012	1992 - 2004	2005 - 2012	1992 - 2012	1992 - 2004	2005 - 2012	1992 - 2012	1992 - 2004	2005 - 2012
Hranice	277	146	131	31	20	11	11,2	13,7	8,4
Lužice	46	29	17	3	2	1	6,5	6,9	5,9
Miřovice	363	239	124	22	11	11	6,1	4,6	8,9
Modrá Hůrka	83	55	28	18	16	2	21,7	29,1	7,1
Olšovice	53	18	35	8	0	8	15,1	0,0	22,9
Ponědraž	109	38	71	7	2	5	6,4	5,3	7,0
Věžovatá Pláně	83	37	46	7	6	1	8,4	16,2	2,2
Zubčice	473	289	184	35	21	14	7,4	7,3	7,6

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: *=absolutní počet migrantů, MO=migrační obrat

Celkem u 8 obcí bylo třeba posoudit, zda nadále zůstanou součástí migračního regionu ČB či nikoliv. Všechny obce, kromě Věžovaté Pláně však nakonec splnily podmínky (viz kapitola 1.2) pro to, aby mohly nadále zůstat součástí regionu.

V případě obcí Hranice a Modrá Hůrka byl základním problémem pokles procentuálního podílu migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu v období 2005 až 2012 pod hranici 10 %. Obě tyto obce však zůstaly zachovány jako součást migračního regionu ČB, jelikož jejich celkový procentuální podíl za období 1992 až 2012 se stále pohyboval nad hranicí 10 %. Konkrétně se jednalo o 11,2 % u Hranic a o 21,7 % u Modré Hůrky.

Podobně tomu bylo i u obcí Mičovice, Ponědraž a Zubčice. Zde sice procentuální podíl migračního obratu obcí s ČB na jejich celkovém migračním obratu za období 1992 až 2012 klesl pod hranici 10 %, ale při bližším pohledu na jednotlivá období 1992 až 2004 a 2005 až 2012 je patrné, že zmíněný procentuální podíl v období 2005 až 2012 oproti předcházejícímu období vzrostl (viz Tabulka 1). To znamená, že není důvod obce z regionu vyřazovat, jelikož hodnota procentuálního podílu v období 1992 až 2004 byla nižší, než v nadcházejícím období a obce byly přesto do migračního regionu Čekalem (2009) zařazeny. Znamená to tedy, že vazby těchto obcí na ČB jsou nyní ještě silnější, než tomu bylo v době, kdy Čekal migrační region vymezoval, a tím pádem i tyto obce zůstanou nadále součástí sledovaného zázemí ČB. Stejně tak je na tom i obec Olšovice, v jejímž případě procentuální podíl za období 1992 až 2012 sice pod 10 % neklesl, ale v případě vzrůstu této hodnoty mezi obdobími 1992 až 2004 a 2005 až 2012 je na tom tato obec stejně, jako obce předchozí, a tím pádem také zůstává součástí migračního regionu ČB.

Zvláštním případem je obec Lužice, jejíž hodnoty procentuálního podílu migračního obratu obce s ČB na jejím celkovém migračním obratu nedosáhly potřebné hranice 10 % ani v jednom případě. Přesto však i tato obec zůstane nadále součástí migračního regionu ČB, jelikož se původně stala jeho součástí z důvodu kompaktnosti území a z toho důvodu zde tak i zůstane.

Jedinou obcí, která nesplňuje ani jedno z kritérií popsaných v kapitole 1.2, je obec Věžovată Pláně. Procentuální podíl migračního obratu této obce s ČB

na jejím celkovém migračním obratu činí za celé sledované období pouze 8,4 %. V období mezi léty 1992 až 2004 byl tento podíl uspokojivý, činil 16,2 %, avšak po roce 2005 klesla tato hodnota na pouhých 2,2 %. Proto bylo nutné ověřit příslušnost Věžovate Pláně ke středisku ČB, tentokrát však s pomocí původní Čekalovy metodiky (viz kapitola 1.2).

U obce Věžovata Pláně byl tedy zjištěn počet všech přistěhovalých a vystěhovalých za období 1992 až 2012. Přitom byl však brán zřetel i na to, odkud se imigranti do sledované obce stěhovali či do kterých obcí naopak odcházeli obyvatelé samotné Věžovate Pláně. V období 1992 až 2012 proběhly migrační pohyby mezi Věžovitou Plání a celkem 17 obcemi ležícími na území Jihočeského kraje (viz Příloha 3). Po spočítání celkového migračního obratu mezi Věžovitou Plání a každou z těchto obcí za celé období 1992 až 2012 vyplynula skutečnost, že důležité jsou zejména 3 obce, a to ČB, protože příslušnost k tomuto středisku byla právě ověřována, a dále pak Kaplice a Velešín, jelikož s těmito obcemi vykázala Věžovata Pláně nejvyšší hodnotu migračního obratu za sledované období. Tyto skutečnosti lze ostatně sledovat v Tabulce 2.

Tabulka 2: Procentuální podíl MO Věžovate Pláně s potenciálními středisky na jejím celkovém MO v letech 1992 až 2012

MO Věžovate Pláně s:	Absolutní MO			Procentuální podíl na celkovém MO		
	1992 - 2012	1992 - 2004	2005 - 2012	1992 - 2012	1992 - 2004	2005 - 2012
ČB	7	6	1	8,4	16,2	2,2
Velešínem	10	10	0	12,0	27,0	0,0
Kaplicí	19	5	14	22,9	13,5	30,4

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: údaje v %, MO = migrační obrat

Důvod, proč Čekal zařadil Věžovitou Plání do migračního regionu ČB, je ten, že tato obec vykazovala v období let 1992 až 2004 nejsilnější migrační vazbu s Velešínem. Ten sice není sám o sobě střediskem, ale sám náleží svou nejsilnější migrační vazbou k ČB, a tím pádem se i Věžovata Pláně stala součástí migračního regionu ČB (podrobněji viz kapitola 1.2). Mezi léty 2005 až 2012 se však situace změnila, absolutní počet přestěhovaných mezi Věžovitou Plání a Velešínem poklesl z 10 na 0, což znamená, že Věžovata Pláně již nevykazuje nejsilnější

migrační vazbu s Velešínem, ale ani s ČB, jelikož zde také došlo k poklesu celkového počtu přestěhovaných mezi těmito obcemi, a to konkrétně z původních 6 migrantů na 1. Rapidní nárůst migračního obratu byl však zaznamenán mezi Věžovitou Plání a Kaplicí, v období let 2005 až 2012 činil procentuální podíl migračního obratu Věžovité Pláně s Kaplicí na celkovém migračním obratu Věžovité Pláně celkem 30,4 %, což je nejvyšší hodnota za poslední sledované období. Vzhledem k této skutečnosti bylo tedy nutné obec Věžovitou Plání z migračního regionu ČB vyřadit, jelikož nyní spadá pod nové středisko – tedy Kaplici (výčet všech středisek v Čekal, 2007). Vzhledem k populační velikosti obce (132 obyvatel v roce 2012) a objemu migrace (83 migrantů za celé sledované období) je zde však předpoklad, že na celkové hodnoty migračních ukazatelů za celý migrační region ČB nebude mít tato skutečnost významný vliv.

Obce vně hranic migračního regionu

Již v kapitole 1.2 byl metodicky popsán způsob výběru 8 obcí, u nichž bylo následně zjišťováno, k jakému migračnímu středisku daná obec náleží. Zmíněné obce lze sledovat v Tabulce 3 (podrobněji pak v Příloze 4). Tabulka tedy znázorňuje 8 zkoumaných obcí, z nichž Mirkovice, Netřebice, Srnín, Střítež a Zlatá Koruna jsou obcemi nacházejícími se v problematice oblasti mezi třemi středisky, a to ČB, Českým Krumlovem a Kaplicí. Obce Frahelž, Sviny a Záblatí pak leží u severovýchodní hranice migračního regionu ČB. V tabulce je u každé zkoumané obce ve druhém sloupci vypsáno několik obcí, se kterými daná obec vykazovala za sledované období nejvyšší hodnoty migračního obratu. Procentuální podíl tohoto migračního obratu na celkovém migračním obratu obce je znázorněn v následujících třech sloupcích, a to za celé období 1992 až 2012, ale i za kratší období mezi roky 1992 až 2004 a 2005 až 2012. Obsahem posledního sloupce tabulky je pak název obce, se kterou zkoumaná obec vykazovala nejsilnější migrační vazbu, tedy středisko, ke kterému zkoumaná obec náleží.

Do obce Frahelž se za sledované období přistěhovalo celkem 78 a vystěhovalo 80 obyvatel. Migrační pohyby probíhaly nejčastěji mezi Frahelží a Českými Budějovicemi, Třeboní, Lomnicí nad Lužnicí a Veselím nad Lužnicí. Procentuální

Tabulka 3: Procentuální podíl migračního obrátu vybraných obcí s obcemi Jihočeského kraje v letech 1992 až 2012

Zkoumaná obec	Cílové či zdrojové obce migrace	Období 1992 - 2012	Období 1992 - 2004	Období 2005 - 2012	Středisko
Frahelž	ČB	12,0	12,4	11,5	Veselí n. L.
	Třeboň	7,6	4,1	13,1	
	Lomnice n. L.	10,1	6,2	16,4	
	Veselí n. L.	20,3	18,6	23,0	
Mirkovice	ČB	5,3	5,5	5,2	ČK
	Velešín	7,0	10,0	4,4	
	Přídolí	5,6	6,4	4,9	
	Větrní	4,9	3,3	6,3	
	ČK	21,5	17,9	24,8	
Netřebice	ČB	12,9	11,8	14,8	Kaplice
	Velešín	14,8	13,2	17,8	
	Kaplice	18,5	18,9	17,8	
Srbyn	ČB	10,1	7,4	12,4	ČK
	Křemže	4,4	5,7	3,3	
	Přísečná	3,4	7,4	0,0	
	ČK	44,2	47,7	41,1	
Střítež	ČB	6,1	5,7	6,2	Kaplice
	Velešín	6,1	7,2	5,4	
	Benešov nad Černou	5,9	0,4	8,9	
	Kaplice	32,2	41,4	27,4	
Sviny	ČB	7,5	5,6	10,6	Veselí n. L.
	Dolní Bukovsko	7,2	9,2	4,1	
	Soběslav	5,3	6,2	4,1	
	Veselí n. L.	22,3	21,0	24,4	
Záblatí	ČB	11,7	10,4	13,6	Třeboň
	Třeboň	13,5	17,9	6,8	
	Lomnice n. L.	24,3	20,9	29,5	
Zlatá Koruna	ČB	11,3	11,8	10,6	ČK
	Křemže	5,3	6,8	3,4	
	Větrní	3,2	2,3	4,3	
	Velešín	2,9	2,8	3,1	
	ČK	32,8	26,7	40,4	

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: údaje v %, ČB=České Budějovice, ČK=Český Krumlov, n. L =nad Lužnic, Cílové či zdrojové obce=obce, do kterých se stěhovali emigranti ze zkoumaných obcí či ze kterých přicházeli imigranti do zkoumaných obcí

podíl migračního obratu Frahelže s ČB na jejím celkovém migračním obratu byl za období let 1992 až 2012 celých 12 %, což však nestačilo na to, aby se Frahelž stala součástí migračního regionu ČB, jelikož tato hodnota Frahelže s Veselím nad Lužnicí byla o mnoho vyšší, činila totiž 20,3 %, a to tedy znamená, že Frahelž náleží do migračního regionu Veselí nad Lužnicí.

Součástí migračního regionu ČB se nestala ani obec Mirkovice, migrační obrat této obce s ČB byl za celé sledované období 37 osob, avšak s Českým Krumlovem činila tato hodnota celkem 150 migrantů. To znamená, že i procentuální podíl migračního obratu Mirkovic s Českým Krumlovem na celkovém migračním obratu obce byl mnohem vyšší, než u ČB. Konkrétně se za období 1992 až 2012 jednalo o 21,5 %. Střediskem pro obec Mirkovice se tedy stalo město Český Krumlov.

U obce Netřebice byl zmiňovaný procentuální podíl v období 2005 až 2012 u dvou obcí dokonce na stejné úrovni, jednalo se o procentuální podíl migračního obratu Netřebic s Velešínem a s Kaplicí na celkovém migračním obratu Netřebic. Tato hodnota byla 17,8 %, avšak za celkové sledované období se mezi Netřebicemi a Kaplicí jednalo o 18,5 %, což je o 3,7 % více, než u Velešína, tím pádem je střediskem pro obec Netřebice město Kaplice. Pokud však tento stávající trend bude pokračovat i v následujících letech, je pravděpodobné, že nejsilnější migrační vazby bude obec Netřebice vykazovat právě s obcí Velešín, což by znamenalo, že se zároveň stane i novou součástí migračního regionu ČB.

Procentuální podíl migračního obratu obce Srnín s ČB na celkovém migračním obratu Srnína sice stoupl ze 7,4 % za období 1992 až 2004 na 12,4 % za období 2005 až 2012, avšak za všechna jednotlivá období nedosahovaly tyto hodnoty hodnot Srnína s Českým Krumlovem. Procentuální podíl migračního obratu Srnína s Českým Krumlovem na celkovém migračním obratu Srnína za období 1992 až 2012 byl 44,2 %, což znamená, že Český Krumlov je tedy střediskem, ke kterému Srnín náleží.

Nejsilnější migrační vazba s ČB se nepotvrdila ani u obce Střítež. Migračním střediskem Stříteže se stala Kaplice, jelikož procentuální podíl migračního obratu

Stříteže s Kaplicí na celkovém migračním obratu Stříteže byl za celé sledované období 32,2 %, což je nejvíce ze všech ostatních hodnot.

Obec Sviny pak vykazala nejsilnější migrační vazbu s Veselím nad Lužnicí. Migrační obrat Svin s Veselím nad Lužnicí byl za období 1992 až 2012 celkem 71 migrantů, což z celkového migračního obratu 318 migrantů činí 22,3 %. Pro Sviny je tedy migračním střediskem Veselí nad Lužnicí.

Obec Záblatí jako jediná nevykazala nejsilnější migrační vazbu se žádným Čekalem vymezeným střediskem (konkrétně v Čekal, 2007), nýbrž s obcí Lomnice nad Lužnicí, která sice není sama o sobě střediskem, ale jelikož se obec Lomnice nad Lužnicí nachází v těsném sousedství s Třeboní, vzniká zde předpoklad, že pravděpodobným migračním střediskem obce Záblatí je tedy město Třeboň.

Poslední zkoumanou obcí byla obec Zlatá Koruna, ovšem ani zde se neprokázaly tak významné migrační vazby na ČB, aby se tato obec stala součástí migračního regionu ČB. Procentuální podíl migračního obratu Zlaté Koruny s ČB na celkovém migračním obratu Zlaté Koruny byl za období 1992 až 2012 11,3 %, zatímco v případě Českého Krumlova se jednalo o hodnotu 32,8 %, tudíž je nasnadě, že migračním střediskem Zlaté Koruny je město Český Krumlov.

Z výše popsané analýzy tedy vyplývá, že migrační region ČB nebyl rozšířen o žádnou ze zkoumaných obcí, jelikož ani jedna z nich nevykazala nejsilnější migrační vazbu ani s ČB a ani s žádnou jinou obcí nacházející se v migračním regionu ČB. Tím pádem byla vyvrácena i hypotéza číslo dvě, ve které byl vysloven předpoklad, že se migrační region rozroste.

2.2 Poloha a teoretické vymezení města a jeho zázemí

Jak již vyplývá z předchozích kapitol, střediskem zájmového migračního regionu je město České Budějovice, kromě něho zahrnuje migrační region dalších 115 obcí. Lze říci, že jeho součástí je celý SO ORP České Budějovice včetně obce Bošilec. Tato obec sice v době vymezení regionu vykazovala nejsilnější migrační vazby s Veselým nad Lužnicí, a tudíž původně do migračního regionu zařazena nebyla. Vzhledem k celistvosti území bude však i tato obec brána jako součást migračního regionu ČB (dle Popjakové, 2013a). Dále do zmíněného regionu patří také celý SO ORP Trhové Sviny. Dalšími obcemi, které byly přiřazeny do migračního regionu, jsou město Velešín, jež je součástí SO ORP Kaplice, dále obce Smržov a Ponědraž patřící do SO ORP Třeboň, následně obec Modrá Hůrka a Dolní Bukovsko náležící do SO ORP Týn nad Vltavou. Z SO ORP Český Krumlov vykázalo při vymezování Čekalem nejsilnější migrační vazbu s ČB původně celkem 7 obcí: Dolní Třeboň, Holubov, Chlumeč, Křemže, Mojné, Zubčice a Věžovatá Pláně, ta však byla z migračního regionu ČB nakonec vyřazena (viz kapitola 1.2 a 2.1). Součástí migračního regionu ČB se původně stalo i 9 obcí patřících z administrativního hlediska k SO ORP Prachatice: Babice, Chvalovice, Lhenice, Mahouš, Malovice, Mičovice, Netolice, Němčice a Olšovice (Čekal, 2009; Čekal, 2006), nově je však součástí migračního regionu ČB i obec Lužice ležící rovněž v SO ORP Prachatice, která podobně jako obec Bošilec nebyla původně do migračního regionu zařazena, ale z důvodu kompaktnosti území bude v předkládané práci jeho součástí (dle Popjakové, 2013a).

Lze říci, že migrační region ČB je z velké části podobný okresu ČB. I když okres ČB má pouze 109 obcí a migrační region ČB čítá obcí 116, celkem 97 z těchto obcí náleží k oběma těmto celkům. K migračnímu regionu bylo přiřazeno dohromady 19 obcí, které nejsou součástí okresu ČB, tyto obce jsou popsány výše ve vymezení migračního regionu ČB. Naopak existují obce, které jsou součástí okresu ČB, ale nepatří do migračního regionu ČB. Jedná se o 12 obcí z SO ORP Týn nad Vltavou. Konkrétně jde o obce Bečice, Čenkov u Bechyně, Dobšice, Dražič, Hartmanice, Horní Kněžeklady, Hosty, Chrástany,

Temelín, Všemyslice, Týn nad Vltavou a Žimutice. Vzhledem k tomu, že mezi okresem ČB a migračním regionem ČB je početní rozdíl pouhých 7 obcí, a zároveň se oba zmíněné celky nacházejí v podstatě ve stejném prostředí a proto na ně působí i podobné faktory, byla pro základní geografickou charakteristiku území využita data za okres České Budějovice. (Čekal, 2009; ČSÚ).

Z hlediska polohy zájmového území lze říci, že okres ČB je součástí Jihočeského kraje, společně s okresem Český Krumlov, Prachatice, Strakonice, Písek, Tábor a Jindřichův Hradec. Okres České Budějovice se nachází zčásti ve středu a zčásti na jihovýchodě kraje a se všemi ostatními okresy sousedí, na jihovýchodě pak okres ohraničuje státní hranice s Rakouskem v délce 22 km. Z hlediska rozlohy je se svými 1638 km² druhým největším okresem v kraji, na první místo se řadí okres Jindřichův Hradec, který má rozlohu 1944 km² a je největším okresem v ČR. Následuje okres Český Krumlov, Prachatice, Tábor, Písek a na poslední místo se řadí okres Strakonice, jehož rozloha je pouhých 1032 km². Rozloha samotného města ČB je 5,6 km² a rozloha migračního regionu pak činí 1682 km². Z hlediska vnitřního členění okresu ČB se tento okres člení na tři SO ORP, a to SO ORP České Budějovice, který je svou rozlohou v tomto okrese největší, dále SO ORP Trhové Sviny a SO ORP Týn nad Vltavou, který je svou rozlohou v okrese nejmenší. V celém Jihočeském kraji se pak nachází celkem 17 SO ORP. Z celkového počtu 109 obcí se v okrese ČB nachází 9 měst (České Budějovice, Týn nad Vltavou, Lišov, Hluboká nad Vltavou, Rudolfov, Zliv, Borovany, Trhové Sviny a Nové Hrady). Všechna zmíněná města, kromě Týna nad Vltavou, jsou i součástí migračního regionu ČB, dále do migračního regionu řadíme ještě město Velešín, jež je administrativně součástí okresu Český Krumlov a město Netolice, které z administrativního hlediska náleží k okresu Prachatice. Součástí okresu ČB jsou i tři městyse, jedná se o Ledenici a Ševětín, patřící k SO ORP České Budějovice, a Dolní Bukovsko, jež je součástí SO ORP Týn nad Vltavou, všechny tři tyto městyse náleží i do migračního regionu ČB. K samotnému migračnímu regionu řadíme dále ještě dva městyse, jež nepatří k okresu ČB, a to Křemži, která je z administrativního pohledu součástí okresu Český Krumlov, a Lhenici, jež je naopak součástí okresu Prachatice (ČSÚ). Zdejší

životní prostředí je možné popsat jako méně poškozené a zároveň i méně zatížené emisemi, než je tomu na celorepublikové úrovni. Nachází se zde však i řada zdrojů znečištění, mezi které patří zejména průmysl a zemědělství (ČSÚ). Z pohledu polohy v krajině je možné jižní Čechy zařadit do jihozápadní poloviny Čech. Pro tuto oblast je typická vyšší nadmořská výška, vlhčí, chladnější podnebí, nepříliš úrodné půdy a také jistá odloučenost od ostatních Čech i sousedních zemí. Jižní Čechy jsou otevřené směrem na sever, ale z jihozápadu, jihu a jihovýchodu jsou uzavřené Šumavou, Novohradskými horami a Českomoravskou vrchovinou. Tento charakter území měl tedy vliv i na jeho pozdější osídlení (viz kapitola 2.4), což se podepisovalo i na následném vývoji oblasti (Korčák, 1929).

Na tomto místě je také vhodné připomenout, že jedním z cílů bakalářské práce je postihnouti změny v migračním chování obyvatel města ČB a jeho zázemí. Jelikož si práce klade za cíl sledovat v tomto území procesy jako je suburbanizace, kontraurbanizace či reurbanizace, bylo nutné rozdělit migrační region do tří zón, mezi nimiž bude migrace sledována. Zmíněné rozdělení proběhlo dle publikace Popjakové (2013a), která při svém vymezení vycházela z publikace Ouředníčka, jejíž aktualizovaná verze je uvedena i v této práci, konkrétně jde o publikaci Ouředníček, Špačková, Novák (2013). Popjaková (2013a) rozděluje migrační region ČB na jádro, suburbánní zónu a venkov. Jádro tvoří středisko migračního regionu, tedy město ČB. Suburbánní zóna sestává z celkem 43 obcí, které se nacházejí v těsném zázemí ČB a tvoří kompaktní územní celek. Venkovské obce jsou pak tvořeny zbylými 72 obcemi, jež se nacházejí hlavně v jihovýchodní a severozápadní části migračního regionu. Zde se toto vymezení mírně liší od původního vymezení D. Popjakové (2013a), která do venkovské zóny řadila ještě obec Věžovatá Pláně, ve venkovské zóně měla tedy celkem 73 obcí. Jak je však uvedeno výše v této kapitole či v kapitole 2.1, byla obec Věžovatá Pláně z migračního regionu vyřazena, jelikož dle aktuálních dat o migraci již do tohoto regionu nenáleží. Konkrétní podoba migračního regionu ČB a jeho srovnání s okresem ČB je možné sledovat v Mapě 1. Dle podkladových dat D. Popjakové byly obce zázemí ČB ještě rozděleny do pěti velikostních kategorií, a to 0-199 obyvatel, 200-499 obyvatel,

500-999 obyvatel, 1000-2499 obyvatel a 2500-5000 obyvatel. Počet obcí v jednotlivých velikostních kategoriích a jejich procentuální zastoupení na celkovém počtu obcí v zázemí migračního regionu lze sledovat v Tabulce 4 a v Grafu 1, konkrétní seznam obcí a jejich zařazení do územního celku a velikostní kategorie jsou pak součástí Přílohy 1 a Přílohy 2.

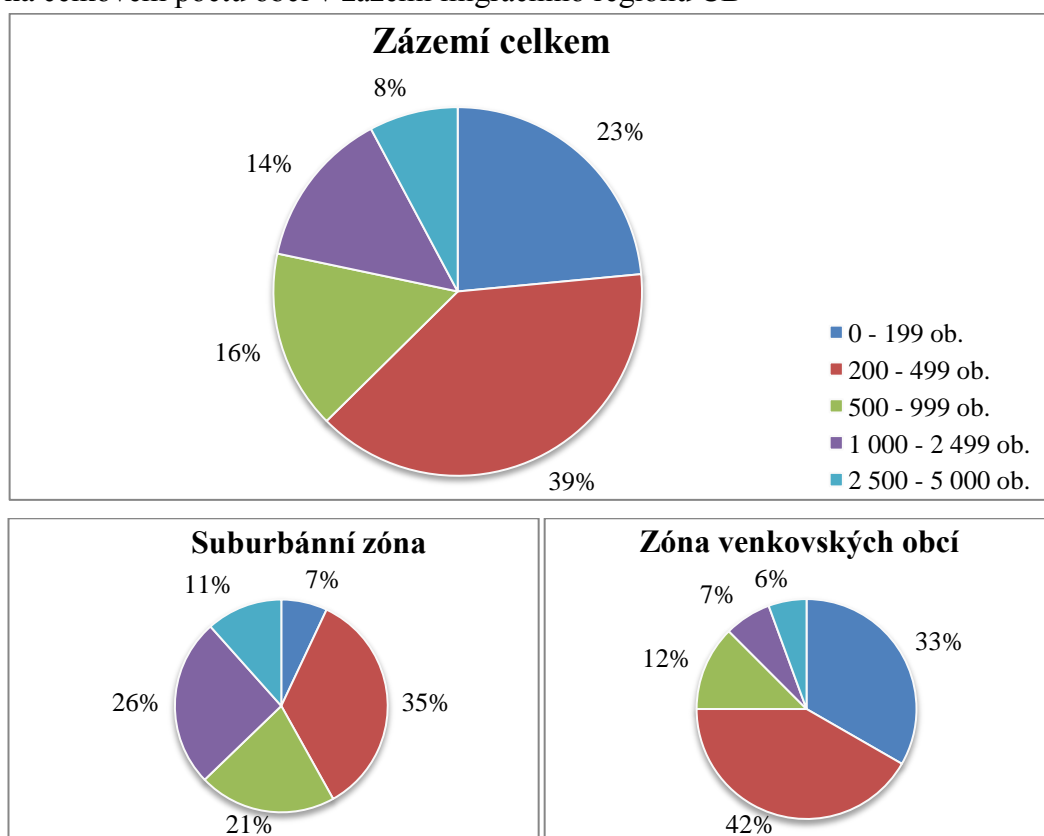
Tabulka 4: Počet obcí v jednotlivých velikostních kategoriích v zázemí migračního regionu ČB

Území	Velikostní kategorie obcí				
	0 - 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 2 499	2 500 - 5 000
<i>Suburbánní zóna</i>	3	15	9	11	5
<i>Zóna venkovských obcí</i>	24	30	9	5	4
Zázemí celkem	27	45	18	16	9

Zdroj: podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Pozn.: ČB = České Budějovice, ob. = obyvatel

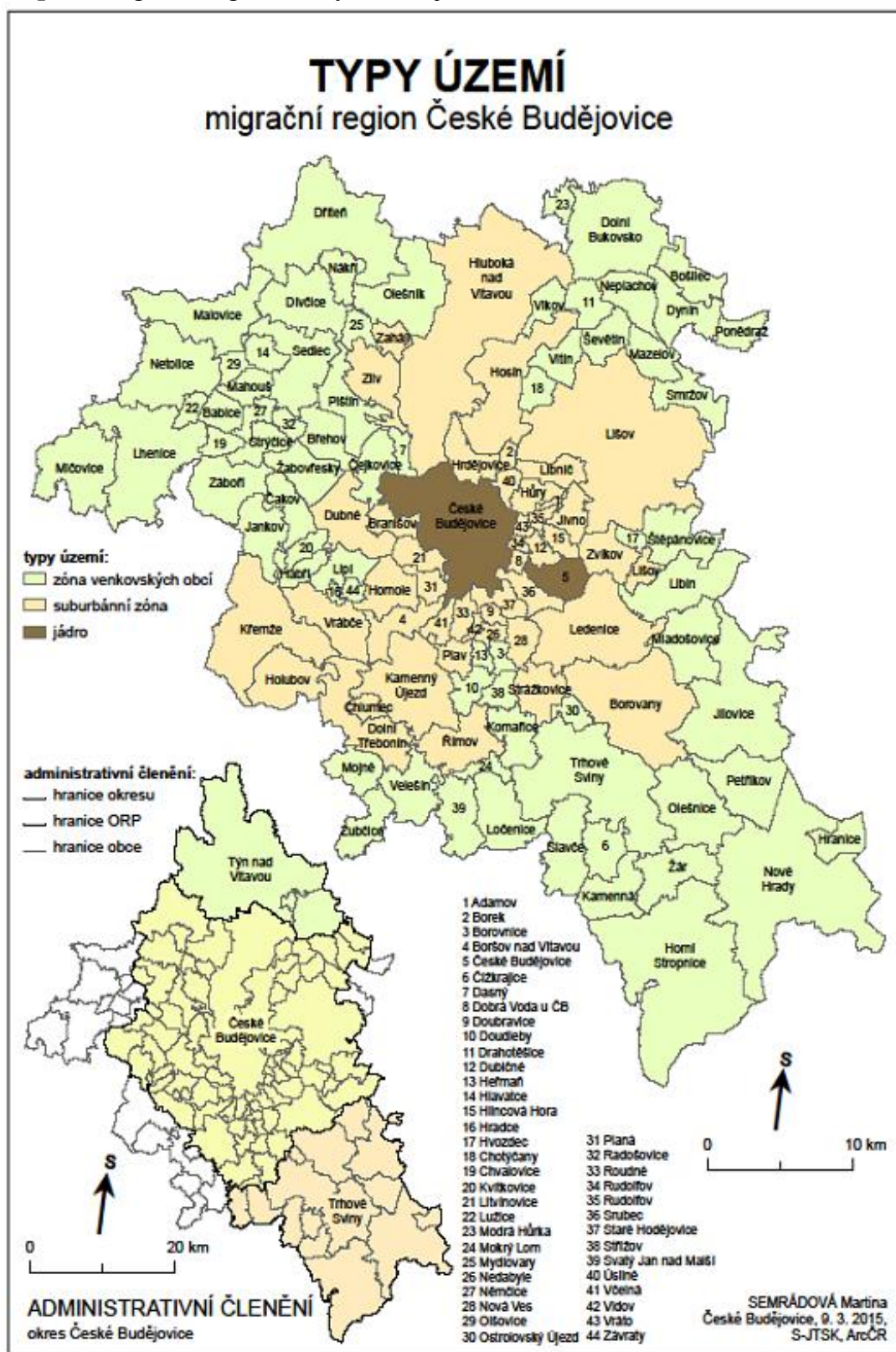
Graf 1: Procentuální zastoupení jednotlivých velikostních kategorií obcí na celkovém počtu obcí v zázemí migračního regionu ČB

Zdroj: podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Pozn.: ČB = České Budějovice, ob. = obyvatel

Mapa 1: Migrační region Českých Budějovic: vnitřní členění

Zdroj: podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

2.3 Socioekonomická charakteristika regionu

Z pohledu osídlení území mělo od počátku významné postavení město ČB, jež bylo založeno v roce 1265 Přemyslem Otakarem II. V současné době má město 93 467 obyvatel (údaj k 31. 12. 2012). Nejsilnější vlna osídlení proběhla v okrese ČB ve 13. a 14. století. Dnes je počet obyvatel okresu 188 264 obyvatel (k 31. 12. 2012), což je nejvyšší počet obyvatel ze všech okresů v Jihočeském kraji (žije zde cca 30 % obyvatel kraje), největší podíl na této skutečnosti má právě přítomnost krajského města ČB. Na celorepublikové úrovni se pak okres ČB řadí z pohledu počtu obyvatel na deváté místo. Počet obyvatel migračního regionu ČB je k 31. 12. 2012 celkem 192 118 obyvatel, což je o 3854 obyvatel více, než je celkový počet obyvatel okresu ČB. Hustota obyvatel okresu činí 113 obyvatel na km², což je skoro dvojnásobek krajského průměru (63 obyvatel na km² – kraj s nejmenší hustotou zalidnění v ČR). Hustota obyvatel migračního regionu ČB je 114 obyv./ km², tudíž se v tomto ohledu nijak výrazně neodlišuje od samotného okresu. Nej hustší osídlení zaznamenáváme v oblasti ČB-Rudolfov-Zliv-Hluboká nad Vltavou (dále např. Trhové Sviny). Nejméně osídlena je pak oblast Novohradska, zejména z důvodu blízkosti ke státním hranicím, kde probíhalo vysídlování obyvatel. Nerovnoměrnost ve struktuře osídlení okresu se projevuje v podílu městského obyvatelstva, to představuje asi 70 % všech obyvatel okresu, v samotném městě ČB pak žije více než polovina všech obyvatel. Krajský podíl městského obyvatelstva činí celkem 64 % všech obyvatel kraje. S uvedenými údaji souvisejí i údaje o počtu zahájených a dokončených bytů v okrese v roce 2012. Zahájeno bylo celkem 608 a dokončeno 878 bytů. V obou případech jde o nejvyšší počet bytů ze všech okresů v kraji (ČSÚ).

Ekonomickou úroveň okresu ovlivňuje přítomnost krajského města. Počet zaregistrovaných ekonomických subjektů (cca 47 tisíc) tvoří téměř třetinu celkového počtu těchto subjektů v celém kraji (ČSÚ). Na samotné krajské město pak připadá více než polovina těchto podnikatelských subjektů (VDB ČSÚ). V ČB najdeme významné podniky jako např. Budějovický Budvar, n.p.,

Koh-i-noor Hardtmuth, a.s., potravinářskou firmu Madeta, a.s. či strojírenskou firmu Robert Bosh, s.r.o. (Internetové stránky města České Budějovice). Vývoj situace na trhu práce v okrese ČB mezi léty 2005 až 2012 je vyjádřen v následující tabulce (Tabulka 5).

Tabulka 5: Vývoj situace na trhu práce v okrese ČB v letech 2005 až 2012

ukazatel\rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Uchazeči o zaměstnání (počet osob)</i>	4 827	4 243	3 588	3 852	6 209	6 692	6 167	6 988
<i>Míra registrované nezaměstnanosti (%)</i>	4,55	4,00	3,38	3,62	5,85	6,47	5,79	6,77
<i>Volná pracovní místa (počet míst)</i>	687	1 498	1 597	1 290	550	652	853	1 232
<i>Uchazeči na 1 volné pracovní místo (%)</i>	7,0	2,8	2,2	3,0	11,3	10,3	7,2	5,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Pozn.: ČB=České Budějovice

Míra registrované nezaměstnanosti byla nejvyšší v roce 2012, stejně tak i počet uchazečů o zaměstnání dosáhl v tomto roce nejvyšší hodnoty. V porovnání s celým krajem je však míra registrované nezaměstnanosti v okrese nižší, v kraji totiž v roce 2012 tato hodnota dosáhla 8,36 %. I když hodnota obou uvedených ukazatelů v roce 2012 stoupla, paradoxně můžeme říci, že došlo ke zvýšení počtu volných pracovních míst a zároveň tedy ke snížení procenta uchazečů na 1 volné pracovní místo. Z hlediska ekonomické aktivity obyvatelstva lze konstatovat, že se v celém Jihočeském kraji stále zvyšuje počet ekonomicky neaktivních, zejména lidí v důchodovém věku, zároveň dochází i ke snížení ekonomické aktivity obyvatel mezi 15. a 29. rokem života. Naopak u osob ve věku mezi 55 až 64 lety byl v roce 2012 zaznamenán nárůst ekonomické aktivity.

Co se týče odvětvové struktury, lze říci, že se okres ČB výrazně odlišuje od dalších okresů Jihočeského kraje. Z hlediska počtu zaměstnanců je zde mnohem výrazněji zastoupen sektor tržních služeb, jehož podíl je zde asi

o polovinu vyšší, než v jiných okresech kraje. Kromě toho zde zaznamenáváme i vyšší zaměstnanost v sektoru dopravy a obchodu. Je také zajímavé, že přestože počet zaměstnanců v průmyslu v okrese ČB představuje více než třetinový podíl z celokrajské hodnoty, podíl průmyslu jako odvětví zde nedosahuje ani průměrného zastoupení na celokrajské úrovni. Nejméně zastoupeným sektorem je pak sektor zemědělství, na který připadají pouze 4 % z celkového počtu zaměstnanců, a to bez soukromých zemědělců (ČSÚ). V samotném středisku okresu, tj. v ČB byl k 31.12. 2012 zaznamenán nejvyšší počet podnikatelských subjektů v oblasti obchodu a oprav či údržby motorových vozidel (6291 subjektů), dále v oblasti profesní, vědecké a technické činnosti, jež vyžaduje vysokou kvalifikaci zaměstnanců (4707 subjektů), stavebnictví pak evidovalo celkem 3022 subjektů. V sektoru průmyslu bylo v ČB zaregistrováno celkem 2593 subjektů a v zemědělství, lesnictví a rybářství pouhých 400 subjektů (VDB ČSÚ).

Okres ČB je také územím s poměrně vysokou intenzitou dopravy, avšak doposud nebyl dostatečně napojen na mezinárodní komunikační síť. Rozdíly najdeme i ve vnitřní struktuře komunikací v okrese, na severu je totiž hustší i kvalitnější síť silnic, než je tomu na jihu okresu (vliv pohraničí). Významnými silničními komunikacemi jsou E 55, spojující Dolní Dvořiště, České Budějovice a Prahu, a E 49, která je vystavěna mezi městy Třeboň, České Budějovice a Plzeň a stále ještě nedokončená dálnice D3. Poměrně významnou roli zde hraje i železniční síť, která protíná okres ČB ve směru ČB-Praha, ČB-Horní Dvořiště, ČB-Volary a České Velenice-ČB-Praha (ČSÚ). V ČB je pak městská hromadná doprava zabezpečována Dopravním podnikem města České Budějovice, a.s., jež v současnosti provozuje 8 trolejbusových a 14 autobusových linek, jejichž délka je celkem 246,5 km. Doprava je uskutečňována za provozu 53 trolejbusů a 93 autobusů. Denně se pak těmito dopravními prostředky přepraví cca 112 tisíc cestujících (Internetové stránky města České Budějovice).

Z pohledu služeb lze říci, že naprostá většina zdravotnických, školských, kulturních či sportovních zařízení se soustřeďuje hlavně v ČB či jiných větších městech. Obecně je možné konstatovat, že je v okrese ČB provozováno celkově

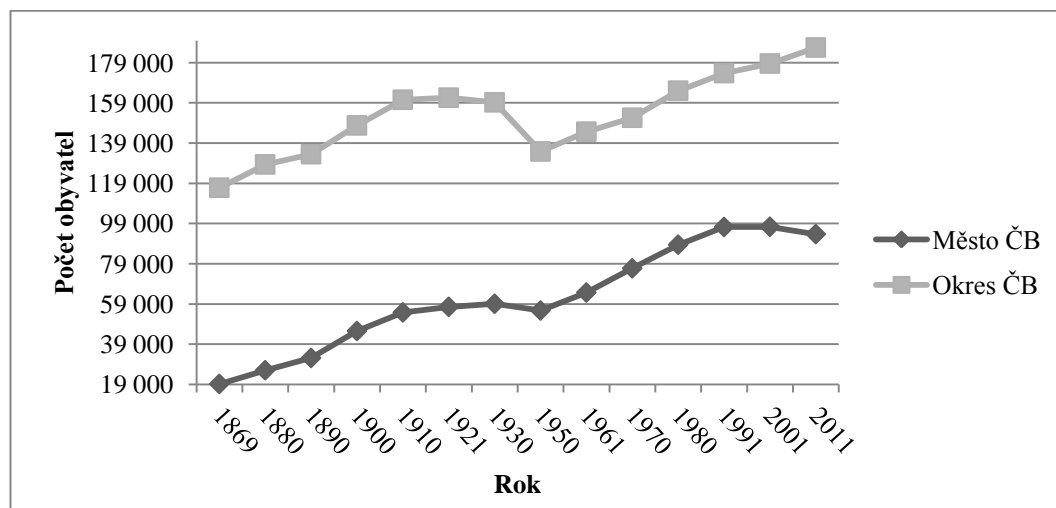
nejvíce těchto zařízení ve srovnání s dalšími okresy v kraji. Najdeme zde 72 mateřských a 52 základních škol, dále 10 gymnázií, 15 středních odborných škol, 11 učilišť a 6 vyšších odborných škol. Od ostatních okresů se okres ČB liší i tím, že se zde nacházejí 2 soukromé a 2 státní vysoké školy. Zdravotnictví je zde zabezpečováno nemocnicí s téměř 1300 lůžky, 6 poliklinikami, 114 ordinacemi praktického lékaře a mnoha dalšími zdravotnickými zařízeními. Sociální služby seniorům poskytuje v okrese ČB celkem 10 domovů pro seniory a dalších 16 podobných zařízení, počet takovýchto služeb se zde stále zvyšuje. V okrese je nejen jeho obyvatelům k dispozici i mnoho kulturních zařízení, jako jsou knihovny, muzea, divadla, nebo různé sportovní areály a další (ČSÚ).

2.4 Demografická analýza regionu

Již v předchozí kapitole bylo zmíněno, že Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění v ČR. To do jisté míry souvisí i s polohou kraje, která je, jak uvádí např. Popjaková (2013b), v podstatě periferní (viz kapitola 2.2). I Korčák (1972) konstatuje že „... jižní Čechy leží stranou hlavních cest a mají méně příznivé podmínky pro zemědělství, proto zde byla hustota zalidnění vždy aspoň o polovinu menší než v ostatních Čechách...“ (Korčák, 1972, s. 29). Zmíněný charakter kraje měl za následek i jeho poměrně pozdní osídlení, jelikož nebyl příznivý a dobře přístupný tehdejšími zemědělci. První osídlení zde tudíž bylo zaznamenáno nejméně o dva tisíce let později, než tomu bylo u teplejšího a níže položeného Polabí (Korčák, 1972). O pozdním osídlení jižních Čech se ve svých publikacích zmiňují např. i Boháč (1937), Korčák (1929) či Popjaková (2013b). První obyvatelstvo přišlo do jižních Čech přibližně v prvním tisíciletí před naším letopočtem a jednalo se pravděpodobně o Kelty pocházející z horního Podunají. I z výsledků sčítání lidu z dob Marie Terezie a Josefa II. je patrné, že oblast jižních Čech byla i tehdy ze všech nejméně zalidněnou. V první polovině 19. století pak počet obyvatel v jižních Čechách vzrůstal v podstatě stejně, jako v jiných částech Čech, a to i přesto, že zde industrializace nebyla zdaleka tak intenzivní, jako např. v severních Čechách (Boháč, 1937).

Pro představu dalšího vývoje počtu obyvatel jak v okrese ČB, tak i v samotném krajském městě můžeme sledovat Graf 2, který právě tento vývoj zachycuje.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v okrese ČB a ve městě ČB v letech 1869 až 2011

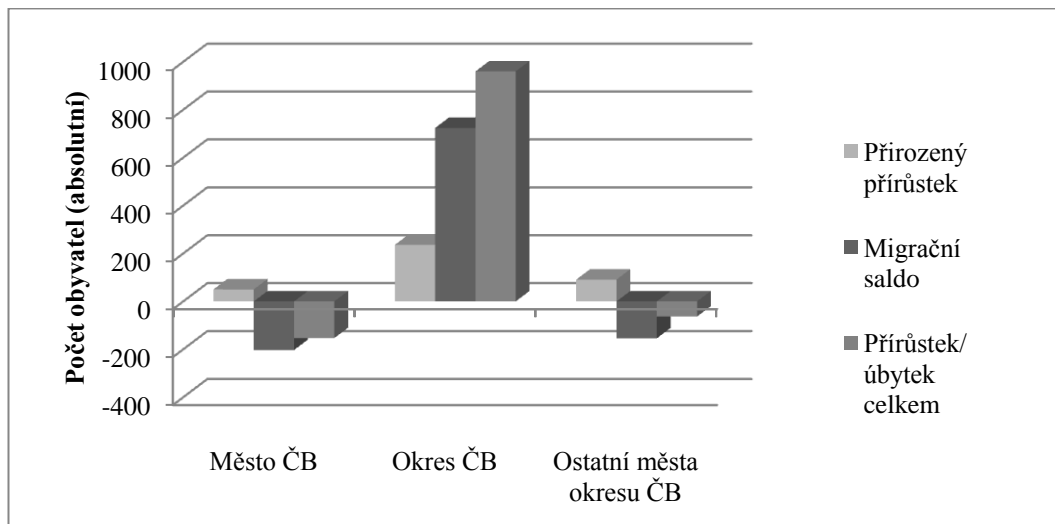

Zdroj: VDB ČSÚ, vlastní zpracování

Obecně lze konstatovat, že vývoj počtu obyvatel obou územních jednotek je v podstatě velmi podobný. V roce 1869 byl počet obyvatel okresu ČB 116 772 a počet obyvatel města ČB 19 232. V průběhu druhé poloviny 19. století docházelo v obou územních jednotkách ještě stále k růstu počtu obyvatel. Na počátku 20. století je zde však již patrná jistá stagnace tohoto počtu, jež se výrazněji projevila na okresní úrovni (VDB ČSÚ). Tato stagnace byla pravděpodobně zapříčiněna hlavně tehdejším odlivem obyvatelstva do měst, jako je Praha či Vídeň, jež byla pro obyvatele jižních Čech z hlediska socioekonomického přitažlivější (Korčák, 1972). Při sčítání v roce 1950 pak zaznamenáváme opět na obou sledovaných úrovních poměrně výrazný pokles počtu obyvatel, který se znovu více projevil na okresní úrovni. Zde pokles činil více než 15 % obyvatelstva z předešlého sčítání, na úrovni krajského města pak byla hodnota tohoto poklesu necelých 6 %. Tento pokles byl zapříčiněn hlavně odsunem tehdejšího německého obyvatelstva, z celé ČR tehdy odešlo 16,7 % obyvatel německé národnosti (Popjaková, 2013b). Od roku 1950 pak počet obyvatel stále stoupal, a to jak v ČB, tak i v celém okrese. Pouze v roce 2001

zaznamenáváme stagnaci a v roce 2011 dokonce pokles počtu obyvatelstva ve městě ČB, což by mohlo být zapříčiněno pravděpodobně suburbanizačními či kontraurbanizačními tendencemi obyvatel. V roce 2011 měl okres ČB 186 462 obyvatel a město ČB celkem 93 175 obyvatel (VDB ČSÚ).

Graf 3: Pohyb obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách okresu ČB v roce 2012

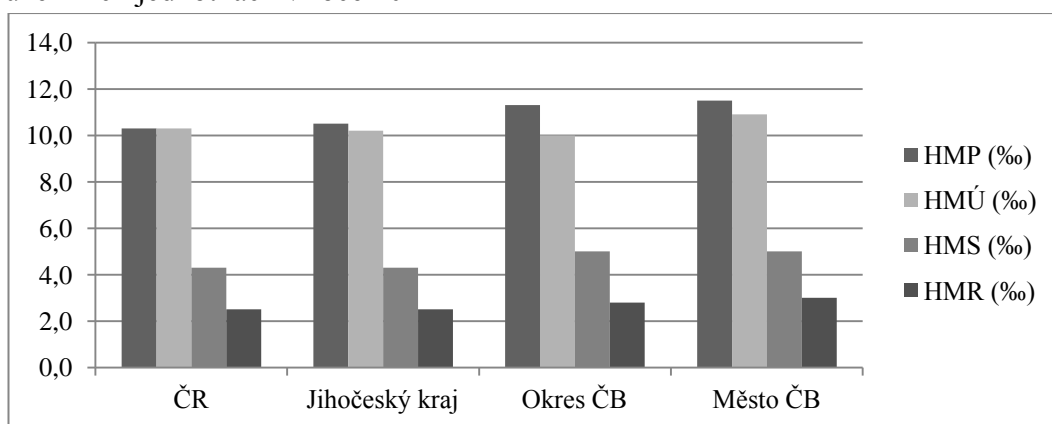
Zdroj: ČSÚ + vlastní výpočty

Z hlediska trendu vývoje obyvatelstva se od sebe město ČB a okres ČB lišily jen málo, to se však již nedá říci o pohybu obyvatelstva v těchto dvou sledovaných jednotkách. V Grafu 3 je možné sledovat tento pohyb v roce 2012. Obecně lze konstatovat, že na celkovém přírůstku/úbytku obyvatel se mnohem více podílí migrační složka pohybu obyvatelstva, přirozený přírůstek tak hraje ve všech sledovaných jednotkách o poznání menší roli. Velmi výrazné rozdíly je možné sledovat právě mezi hodnotami za okres ČB a za samotné město. Okres ČB se totiž pohybuje pouze v kladných hodnotách, což znamená, že populačně získává jak přirozeným přírůstkem, tak i stěhováním. Celkový populační přírůstek okresu tedy činí celkem 960 obyvatel za rok 2012. Naopak město ČB zaznamenalo poměrně výrazné úbytky obyvatel stěhováním, podobný trend je pak možné sledovat i v ostatních městech okresu (viz Graf 3). Celkový přírůstek obyvatel se zde tedy pohybuje v záporných hodnotách, jedná se tudíž logicky o populační úbytek, jež v ČB činí -153 obyvatel za rok 2012. Příčiny této situace

lze pravděpodobně spatřovat právě v migračním chování obyvatel měst, kteří mají v posledních letech tendence stěhovat se do menších obcí ať už v blízkosti nebo ve větších vzdálenostech od původních měst (ČSÚ).

I přes poměrně malý vliv přirozeného pohybu obyvatelstva na celkový přírůstek či úbytek obyvatel ve sledovaných územních jednotkách následuje alespoň základní charakteristika porodnosti, úmrtnosti, sňatečnosti a rozvodovosti, a to v podobě porovnání města ČB a okresu ČB s Jihočeským krajem a s ČR.

Graf 4: Charakteristika některých ukazatelů pohybu obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách v roce 2012

Zdroj: VDB ČSÚ + ČSÚ, vlastní zpracování

Pozn.: HMP=hrubá míra porodnosti, HMÚ=hrubá míra úmrtnosti, HMS=hrubá míra sňatečnosti, HMR=hrubá míra rozvodovosti

Z Grafu 4 je na první pohled patrné, že z hlediska hrubé míry porodnosti se jak okres, tak i samotné ČB pohybují na vyšších příčkách, než je tomu u kraje či ČR. Porodnost je zde tedy vyšší než je tomu u zmíněných dvou dalších územních jednotek, což se dá přičítat k pozitivním stránkám pohybu zdejšího obyvatelstva. Stejně však nelze mluvit o úmrtnosti, která je v ČB nejvyšší ze všech sledovaných jednotek, konkrétně se jedná o 10,9 zemřelých na 1000 obyvatel, což je pravděpodobně dáno vyšším zastoupením starší složky populace ve městě. Naopak v okrese ČB je hrubá míra úmrtnosti nejnižší. Obecně však můžeme říci, že se nejedná o žádné závratné výchylky. Podobně jako u porodnosti, je i v případě sňatečnosti město i okres ČB na vyšších příčkách, než zbývající dvě jednotky. V roce 2012 zde do manželství vstoupilo celkem o 0,7 párů na 1000 obyvatel více. Stejně jako u úmrtnosti, byla i v případě rozvodovosti

zaznamenána nejvyšší hodnota u ČB. Konkrétně se jedná o 3 rozvody na 1000 obyvatel, což je o 0,5 více, než v Jihočeském kraji a v ČR. Vyšší rozvodovost byla v roce 2012 i v okrese ČB, a to 2,8 ‰ (VDB ČSÚ, ČSÚ).

I přesto, že se nejedná o hlavní téma předložené bakalářské práce, je vhodné uvést alespoň základní povahu některých strukturálních charakteristik obyvatelstva ve sledované oblasti.

Z pohledu pohlavní struktury obyvatelstva okresu ČB lze říci, že se v podstatě nijak neliší od této struktury na úrovni kraje či celé ČR. Ve všech třech případech se procentuální hodnoty zastoupení jednotlivých pohlaví za rok 2011 pohybovaly kolem 49 % u mužů a kolem 51 % u žen. V případě samotných ČB bylo zastoupení mužů přibližně 47,5 % a zastoupení žen 52,5 %, což se dá již považovat za mírnou odchylku (VDB ČSÚ). Možnou příčinou by mohlo být poměrně vysoké zastoupení obyvatel ČB v důchodovém věku (65 a více let). Ve vyšším věku bývá totiž v našich podmínkách normální větší populační zastoupení žen, což je způsobeno především vyšší úmrtností mužů, jež se v tomto věku projevuje nejintenzivněji (Klufová, 2008).

Již zmíněné vyšší zastoupení obyvatel v důchodovém věku v ČB můžeme sledovat i v Tabulce 6, která zachycuje věkovou strukturu nejen samotných ČB, ale i okresu ČB, Jihočeského kraje a celé ČR. V kategorii obyvatel od 0 do 14 let zaznamenáváme největší odchylku opět u ČB, jelikož procentuální zastoupení této věkové kategorie je zde pouhých 13,6 %, což je nejméně ze všech sledovaných územních jednotek. Okres ČB má naopak nejvyšší zastoupení v kategorii produktivního věku, tedy 15 až 64 let, což je oproti ČB rozdíl 1 %. Co se týče průměrného věku, okres ČB byl v roce 2011 v porovnání s ČR mladší, průměrný věk okresu byl 40,9 let, zatímco ČR 41,1 let. Naopak ČB byly oproti republikovému průměru starší, hodnota průměrného věku města činila 41,9 let. Rozdíl mezi průměrným věkem okresu a města ČB byl tedy celkem 1 rok. Ke zmíněnému republikovému průměru má pak nejbližší průměrný věk Jihočeského kraje, který činí 41,1 let, od průměrného věku ČR se tedy liší pouze o 1 desetinu (ČSÚ, VDB ČSÚ).

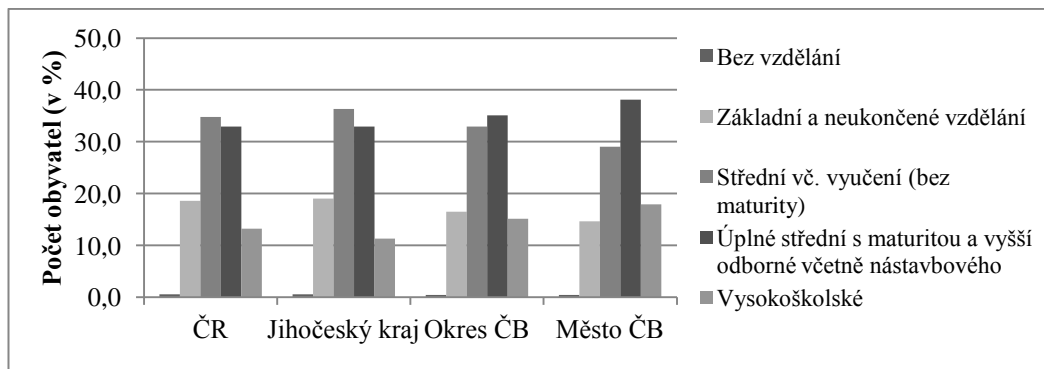
Tabulka 6: Věková struktura obyvatel vybraných územních jednotek v roce 2011

Územní jednotka	Obyvatelé podle věku					
	0 - 14 let	v %	15 - 64 let	v %	65 a více let	v %
ČR	1 488 928	14,3	7 267 169	69,9	1 644 836	15,8
Jihočeský kraj	91 119	14,5	435 187	69,5	100 000	16,0
Okres ČB	26 894	14,5	130 272	70,1	28 562	15,4
Město ČB	12 255	13,6	62 357	69,1	15 645	17,3

Zdroj: VDB ČSÚ + vlastní výpočty

Vzdělanostní strukturou se od ČR nejvíce liší město ČB, což je jasně viditelné na Grafu 5. Největší rozdíl je zejména v procentuálním zastoupení obyvatel s vysokoškolským vzděláním. V ČB se jedná celkem o 17,9 % obyvatel, zatímco v ČR je to pouze 13,2 %, což je pravděpodobně způsobeno přítomností vysokých škol ve městě. Vyšší zastoupení této kategorie bylo zaznamenáno i u okresu ČB, kde vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo tvoří 15,1 %. V ČB je kromě vyššího počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí i vysoké procentuální zastoupení obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou nebo nástavbovým či vyšším odborným vzděláním (38,1 %), v okrese ČB je to pak jen o 3 % méně, v obou případech je to pak více než zastoupení této kategorie v Jihočeském kraji i v ČR. Naopak kategorie obyvatel se středním vzděláním bez maturity a se základním či neukončeným vzděláním mají v ČB i v okrese ČB nižší zastoupení, než je tomu v ČR nebo Jihočeském kraji (ČSÚ, VDB ČSÚ). Obecně lze tedy konstatovat, že vzdělanost se jak v ČB, tak i v okrese ČB pohybuje na poměrně vysoké úrovni.

Graf 5: Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách v roce 2011

Zdroj: ČSÚ, VDB ČSÚ + vlastní výpočty

3 Analýza migračních procesů v regionu

Obsahem této kapitoly je nejprve stručný přehled vývoje migrace a urbanizačních procesů na územní ČR, a to v porovnání s tímto vývojem v jižních Čechách či samotném městě ČB. Následující podkapitola se zabývá samotnou analýzou migračních procesů ve vymezeném zázemí města ČB, a to mezi léty 1992 až 2012. Konkrétně se tato analýza zaměřuje na sledování změn migrační bilance ve zmíněném období v zájmovém území a zároveň na vymezení hlavních migračních toků v zázemí města ČB. I v této podkapitole je pak využito dat anonymizované databáze migrantů z ČSÚ.

3.1 Vývoj migrace v České republice a v Jihočeském kraji a její odraz na charakteru urbanizačních procesů

Již v kapitole 2.4 bylo zmíněno, že oblast jižních Čech byla osídlena poměrně pozdě ve srovnání s teplejším Polabím. To bylo důsledkem zejména zdejších přírodních podmínek, méně vhodných pro tehdejší zemědělný lid, a také v podstatě periferní polohou oblasti, zejména vůči tehdejším hlavním cestám. Tato situace se nadále odrážela i v hustotě zalidnění jižních Čech, která byla i v následujících obdobích většinou aspoň o polovinu nižší, než v ostatních Čechách (Korčák, 1972).

I přes poměrně vysokou sociálně-ekonomickou integritu jižních Čech vzhledem k jejich centru, tedy ČB, docházelo v této oblasti od poloviny 19. století k vystěhovalectví, a to zejména do Vídně a Prahy. V 80. letech 19. století navíc mnoho Čechů emigrovalo do Ameriky. K mírnému zlepšení situace došlo na přelomu 19. a 20. století, přesto však bylo vystěhovalectví v jižních Čechách šestkrát vyšší, než v Čechách ostatních (Čekal, 2006). Tehdy emigrace působila na vývoj obyvatelstva opravdu značnou měrou. Na našem území činily v období mezi léty 1900 až 1913 průměrné roční ztráty obyvatel 28 tisíc osob, což tehdy činilo asi 40 % přirozeného přírůstku (Fialová, 1998). Situace se však nezlepšila ani po vytvoření ČSR, ba právě naopak, mezi léty 1921 až 1930 se z jižních Čech vystěhovalo ještě více lidí, než tomu bylo v předchozích obdobích. V meziválečném období se lidé opět často stěhovali do Ameriky nebo Vídně, silným imigračním centrem se však stala

Praha, jejíž průměrný roční zisk imigrantů ve 20. letech 20. století se pohyboval kolem 20 tisíc (Čekal, 2006).

Jak říká Čermák (1997, s. 243), je vývoj migrace na území dnešní ČR po druhé světové válce „... v řadě případů poznamenán specifickou politickou a ekonomickou situací.“ Ukončení války znamenalo následné velké přesuny obyvatelstva, mezi které lze zařadit i návrat bezmála 100 tisíc osob ze zahraničí (Čekal, 2006), kteří emigrovali po roce 1938 nebo se jednalo o potomky původních emigrantů (Klufová, 2008).

Dalším významným pohybem obyvatel po ukončení války byl bezpochyby odsun německého obyvatelstva, což se dotklo hlavně pohraničních oblastí (Čermák, 1996). Nejvíce poznamenány byly zejména severní a západní Čechy, kde bylo roku 1950 zjištěno o 36 % obyvatel méně, než v roce 1930, v menší míře pak ztratily i jižní Čechy (Korčák, 1972). Celkově se počet obyvatel jižních Čech, v porovnání s počtem před druhou světovou válkou, snížil skoro o čtvrtinu. V pohraničních okresech jako Jindřichův Hradec, Prachatice nebo Český Krumlov však tento úbytek činil již více než třetinu původního počtu obyvatel (Popjaková, 2013b).

Dosavadní charakter migrační mobility ovlivnila i zásadní změna politického a ekonomického systému v roce 1948. Systém centrálního plánování tehdejšího režimu byl v 50. letech uplatňován nejprve přímo, a to prostřednictvím udělování umístěnek absolventům škol nebo dokonce přímo nuceným vystěhováním některých politicky „nevyhovujících“ obyvatel z Prahy atd. Od 60. let pak režim využíval spíše nepřímé metody, jako byla zejména centrálně plánovaná lokalizace nové bytové výstavby. Tyto a ještě další (viz níže) zásahy socialistického režimu do přirozeného vývoje migrace vedly již od počátku 50. let k postupnému relativně plynulému snižování migrační mobility obyvatelstva. S tímto souvisí i uzavírání migračních procesů do relativně malých územních celků, zejména okresů (Čermák, 1996). V tomto ohledu sehrály významnou roli i tzv. střediskové obce, které se v 70. letech 20. století staly jedním z nejdůležitějších nástrojů plánovitého rozvoje některých vybraných malých a středních měst. Právě malá a střední města (10 až 50 tisíc obyvatel) tudíž vykazovala po rozhodující část poválečného období relativně nejvyšší migrační ziskovost (Čermák, 2005). Kromě střediskových obcí však byly vymezovány i obce bez perspektiv rozvoje neboli obce „na dožití“, ve kterých byla

zakázána individuální bytová výstavba. To přispívalo zejména k vylidňování malých venkovských obcí a také k výše zmíněné uzavřenosti migrace, jelikož se lidé stěhovali především do okresních měst, tedy pouze v rámci okresu (Klufová, 2008).

Pohyb obyvatel však nebyl ani po roce 1948 zcela pod kontrolou tehdejšího režimu. V období let 1948 až 1969 totiž docházelo na území dnešní ČR k poměrně intenzivní ilegální emigraci, v tomto období se počet lidí, kteří ilegálně emigrovali do zahraničí, odhaduje na 450 tisíc osob, což rozhodně není zanedbatelné číslo (Kučera, 2008).

Vraťme se však ještě k odsunu německého obyvatelstva a zejména k následnému doosidlování pohraničních oblastí. Obě tyto události měly totiž zásadní vliv na zvýšení migrační mobility ve druhé polovině 40. let, tedy předtím, než se její hodnoty začaly postupně snižovat vlivem centrálního plánování tehdejšího režimu. Odsun Němců vyvolal vnik nových migračních proudů směřujících z vnitrozemí Čech a z východu ČSR do „volných“ pohraničních oblastí. V pohybu bylo tehdy přibližně 5 milionů obyvatel. Tato velmi rychlá obměna obyvatelstva v pohraničí narušila zdejší přirozenost historického vývoje a poznamenala tyto oblasti zvláštní sociální a ekonomickou strukturou, která se zde projevuje dodnes, a to zejména jistou nestabilitou obyvatelstva z hlediska migračního chování. Samotný proces doosidlování českého pohraničí lze rozdělit do tří etap, které probíhaly mezi léty 1945 až 1959 (blíže Čekal, 2006). Nejprve se jednalo spíše o doosidlování spontánní, které později přešlo ve státem organizované doosidlování vybraných okresů. Do příhraničních oblastí se stěhovali většinou lidé z okresů sousedících s okresy pohraničními, ale i z okresů vnitrozemských (Čekal, 2006). Území samotných jižních Čech bylo doosídleno jen z necelých dvou třetin, v porovnání s původním počtem obyvatel před válkou. Největší podíl na doosídlení jihočeského pohraničí měli sami obyvatelé tehdejšího Českobudějovického kraje, kteří tvořili 52,7 % všech doosídlenců (Popjaková, 2013b).

Mezi významné přesuny obyvatelstva ve druhé polovině 20. století patří bezpochyby i migrace do uhelných pánví (především do Ostravska) a do jiných oblastí tzv. socialistické industrializace probíhající zhruba do poloviny 60. let (Čermák, 1996). Kromě Ostravska vykazovaly poměrně vysoké migrační zisky

i severočeské pánevní okresy. Od poloviny 60. let však tyto oblasti začaly ztrácet na své atraktivitě a oblast severních Čech se dokonce dostala až mezi regiony s největšími migračními úbytky. Ztrátovými oblastmi bylo však i západočeské a jihočeské pohraničí. Na konci 60. let se začínala prosazovat přirozená migrační atraktivita hlavního města Prahy, tato situace pak vyvrcholila ve druhé polovině 80. let, kdy Praha zaznamenávala nejvyšší migrační přírůstky v poválečném období (Čekal, 2006).

Kromě Prahy se v roce 1970 stal migračně ziskovým i Jihočeský kraj, jelikož zde došlo ke změně migrační bilance u některých okresů, které byly do této doby ztrátové. Příčinami tohoto zvratu bylo potlačení ekonomické podmíněnosti migrace a zároveň zdejší kvalitní životní prostředí. Ve druhé polovině 70. let byl zdrojem významného počtu imigrantů do Jihočeského kraje především migrační proud ze Severočeského kraje (Čekal, 2006).

Po roce 1989 prošla posléze Česká republika mnoha zásadními změnami nejen v oblasti politické, ale i ekonomické a sociální. Tyto změny s sebou přinesly i nově vzniklé regionální nerovnováhy, které byly za socialismu úmyslně odstraňovány. Jedná se např. o vznik nových kvartérních aktivit v jedněch oblastech či o nástup krizí v různých průmyslových odvětvích v oblastech dalších atp... Předpokládalo se tedy, že tyto změny s sebou přinesou i jisté oživení v oblasti migrační mobility, k naplnění tohoto předpokladu však došlo pouze částečně. V období 90. let totiž narůstá význam dalších druhů prostorové mobility obyvatelstva, zejména těch, při kterých nedochází ke změně trvalého bydliště (Kocandová, 2009). Konkrétně se jedná o dočasnou migraci, pohyby za prací či nově také o zahraniční migraci (Čermák, 2005).

Vývoj migrace v první polovině 90. let se tedy vyznačoval i méně očekávanými změnami. Došlo totiž k ještě většímu prohloubení stávajících problémů: stále se zvyšovala migrační uzavřenost územních jednotek na úrovni okresů, snižoval se podíl saldové složky na migračním obratu a zároveň neustále klesala samotná migrační mobilita (Čermák, 1996). Hodnoty intenzity meziobecní migrace se na počátku 90. let pohybovaly kolem 24 ‰, zatímco v roce 1995 to bylo už jen 20 ‰. Minima pak bylo dosaženo v roce 1996, kdy byla zaznamenána hodnota pouhých 19 ‰. Mírné zlepšení situace nastalo po roce 2001, kdy došlo k legislativní

změně ve sledování migrace v ČR (viz kapitola 1.1.2). Tato změna se týkala přesné definice zahraničních migrantů. Díky tomu je tedy do statistik započítáváno i vnitřní stěhování cizinců s dlouhodobým pobytem na našem území (Čekal, 2006). Výrazný vliv na další snížení migrační mobility na počátku 90. let měla bezpochyby tehdejší bytová situace. Problém byl s legislativním ukotvením, které by zajistilo podmínky pro existenci reálného trhu s byty a zároveň s reprodukcí samotného bytového fondu. Po roce 1989 došlo na našem území k poměrně dramatickému propadu v bytové výstavbě. V 80. letech se ročně běžně dokončovalo přibližně 60 tisíc bytů, v roce 1995 už to bylo pouhých 13 tisíc a v roce 1996 14,5 tisíce. Tyto nízké počty nově dokončených bytů tedy nestačily ani na zmíněnou reprodukci bytového fondu (Čermák, 1997).

Po roce 1989 došlo v podstatě k proměně celkového migračního charakteru ČR. Výrazně vzrostl význam migrace na populačním vývoji státu, což souviselo s proměnou charakteru zahraniční migrace. Otevření hranic v roce 1991 změnilo Česko z doposud emigrační země na zemi imigrační, jelikož oproti období totality zde několikanásobně vzrostl počet přistěhovalých osob (Pavlík, 2002). Na celkovém objemu vnitřní migrace v ČR se také zvyšoval podíl stěhování cizinců, ten v roce 2007 činil již 17 %. V roce 2007 i přes pokračující suburbanizační tendence (viz níže) rostla však i populace Prahy, dokonce se jednalo o území s nejvyšším migračním přírůstkem vnitřní migrací. Konkrétně se v roce 2007 do Prahy přistěhovalo celkem 24,2 tisíce obyvatel, téměř polovinu pak tvořili právě cizinci (Klufová, 2008). V souvislosti s uvedenými změnami se zvýšil i počet ziskových okresů na území ČR z celkových 21 na 31. Velmi zřetelně se tato situace projevila zejména v oblasti jihozápadního pohraničí, kde po pádu „železné opony“ došlo ke snížení migračních úbytků a v některých okresech (např. Klatovy či Český Krumlov) dokonce k vytvoření migračních zisků (Čermák, 1996). Ve druhé polovině 90. let však atraktivita těchto území začala opět pozvolna klesat. Mezi ztrátové oblasti patřily v té době okresy při severozápadní hranici ČR a okresy na Ostravsku, dále také např. oblasti vnitřní periferie podél zemských hranic Čech a Moravy (Kocandová, 2009).

Přibližně v polovině 90. let bylo výraznou změnou v oblasti migračních procesů i tzv. „otočení“ migračních sald podle velikostních kategorií obcí, kdy začaly být migračně ziskové malé obce na úkor větších měst (Čekal, 2006). Jak uvádí Čermák (1997), jednalo se o postupné ukončování extenzivní fáze urbanizace, pro kterou je charakteristický růst městského obyvatelstva a tedy i jednosměrně orientovaná migrace z venkova do měst. V období mezi sčítáními lidu 1961-1991 „... se počet a podíl obyvatelstva měst zvyšoval, kdežto ve venkovských obcích docházelo k úbytkům“ (Srb, 2004, s. 57). Naopak, v 90. letech docházelo postupně k přechodu od kvantitativních forem růstu k formám kvalitativním (blíže např. Čermák, 1997 či Hampl, Gardavský, Kühnl, 1978) a tím pádem i k postupnému ukončování statické koncentrace obyvatelstva ve městech (Čermák, 1997). Od roku 1994 se začaly zvyšovat migrační zisky kategorií obcí do 2 tisíc obyvatel a všechny kategorie obcí s více než 10 tisíci obyvateli se staly migračně ztrátovými. Jak již bylo uvedeno výše, v předchozím období zaznamenávaly největší zisky obce v rozmezí od 10 do 50 tisíc obyvatel. Do poloviny 60. let, tedy do doby, kdy doznívala socialistická industrializace Podkrušnohoří a Ostravska, vykazovala migrační zisky i města od 50 do 100 tisíc obyvatel. Avšak od té doby se migrační proudy začaly soustřeďovat právě do měst mezi 10 a 50 tisíci obyvateli, a tak ziskovost velkých měst neustále klesala. Migračně ztrátové byly od 60. až do konce 80. let i obce do 2 tisíc obyvatel. To se však v 90. letech změnilo, pokračovalo sice prohlubování migračních ztrát velkých měst mezi 50 a 100 tisíci obyvateli, ale migračně ziskové se staly malé obce do 2 tisíc obyvatel a postupně se staly migračně ztrátové kromě velkých měst i obce nad 10 tisíc obyvatel (Čekal, 2006).

Jak konstatuje Čermák (1997), jednou z hlavních příčin tohoto zvratu v migrační bilanci velikostních kategorií obcí je již výše zmiňovaná nepříliš dobrá bytová situace v 90. letech na našem území. V případě individuální výstavby rodinných domů na venkově i v zázemích měst byl pokles bytové výstavby daleko menší, naopak mnohem dramatičtěji se projevil ve velkých městech, kde se tradiční hromadné výstavby bytů téměř zastavily. „Migrační růst malých obcí tak spíše souvisí se ztíženou možností odstěhovat se z těchto obcí než s jejich vlastní migrační atraktivitou“ (Čermák, 1997, s. 246). Na důležitost bytové problematiky

ve vývoji samotných migračních procesů přitom upozorňoval Drbohlav již ve svém článku z roku 1986 (Drbohlav, 1986, s. 205).

Migrační úbytky velkých měst od 50 do 100 tisíc obyvatel nepochybně souvisí i s rozvojem suburbanizačních procesů na našem území, které se tu začaly projevovat již v meziválečném období, ale zejména zavedením střediskové soustavy osídlení, kdy byla preferována mikroregionální střediska, se vývoj těchto procesů u nás zastavil. V 90. letech se však největší migrační zisky obcí do 2 tisíc obyvatel začaly soustřeďovat právě zejména do těch okresů, které se nacházejí v zázemích největších městských aglomerací (Praha, Brno či Plzeň) a tím pádem se začala opět projevovat zmiňovaná suburbanizace. Vlivem tohoto procesu se hlavní město Praha v roce 1997 stalo dokonce migračně ztrátové, avšak pražské zázemí i okolní okresy vykazovaly v té době vysokou migrační ziskovost. Podobné tendence lze zaznamenat i u oblastí kolem města Brna či Plzně. Náznaky suburbanizace bylo postupem času možné zaznamenávat i v okolí měst jako je Liberec, Olomouc, Hradec Králové či ČB. Lze tedy říci, že na konci 90. let je možné suburbanizaci označit za nejvýznamnější součást migračních vazeb na našem území (Čekal, 2006).

Jak je již zmíněno výše, po pádu „železné opony“ se zatraktivnila poloha jihočeských pohraničních oblastí. Zlepšila se všeobecně i celková dostupnost jižních Čech a město ČB se v průběhu transformace změnilo na investičně přitažlivé a dynamicky se rozvíjející středisko. Jihočeské kvalitní životní prostředí je i dnes stále silným faktorem z hlediska vnitrostátní migrace. Od 70. let jsou tedy jižní Čechy nepřetržitě migračně ziskovým regionem (Popjaková, 2013b).

I v Jihočeském kraji lze zaznamenat projevy zmiňované suburbanizace, konkrétně v zázemí města ČB či v okolí dalších větších měst kraje. Výsledkem působení tohoto procesu je dlouhodobý mírný pokles počtu obyvatel v těchto centrech (Popjaková, 2013b). V současné době se podíl vystěhovaných do obcí v zázemí ČB pohybuje kolem 60 % všech vystěhovaných z města. I přes mírně se snižující intenzitu suburbanizace je tedy pravděpodobné, že rozšiřování suburbánního procesu v zázemí ČB bude pravděpodobně pokračovat i nadále (Popjaková, 2013a).

Suburbanizace jako taková se v okolí ČB začala projevovat ve 20. a 30. letech 20. století. V té době vznikaly v okolí města nové enklávy se znaky suburbií, které

byly následně částečně obydleny českobudějovickými obyvateli. Dnes se však již jedná o součást předměstí ČB. Ve válečném období pak suburbanizační tendence stěhování obyvatelstva umínily, opět se však začaly projevovat již v 60. letech, kdy nejbližší obce začaly znovu získávat na obyvatelstvu. Podobný trend pak pokračoval i v letech 70. a 80., kdy kvůli stěhování obyvatelstva do suburbíí docházelo k migračním ztrátám samotných ČB. Na přelomu let 1997 a 1998 vstupuje na scénu tzv. masivní suburbanizace, jež se kromě individuální výstavby vyznačovala také developerskou výstavbou zejména řadových rodinných domů. Po roce 2005 začíná v ČB docházet k propojování rozrůstající se zástavby zdejších předměstí se zástavbou rodinných domů v suburbíích. Stejně tak se již v 90. letech suburbánní výstavba „... přenáší také do větší vzdálenosti od Českých Budějovic, za Českobudějovickou kotlinu, do suburbíí venkovské krajiny...“ (Kubeš a kol. 2009, s. 91). Konkrétně lze říci, že populace těchto venkovských suburbíí vzrostla mezi léty 1991 až 2008 o 48,8 % (Kubeš a kol. 2009).

Kromě suburbanizace je na území Jihočeského kraje zaznamenávána i další dekoncentrační tendence stěhování obyvatel, jedná se o kontraurbanizaci, při které dochází k přisunu obyvatelstva do malých, od měst vzdálených, venkovských obcí, které se nacházejí kupříkladu v oblastech střední Vltavy a pohraničí (Popjaková, 2013b). Kontraurbanizace se však neprojevuje v takové míře, jako výše popsaná suburbanizace (Popjaková, 2013a).

3.2 Charakteristika migrace ve městě České Budějovice a jeho zázemí v období let 1992-2012

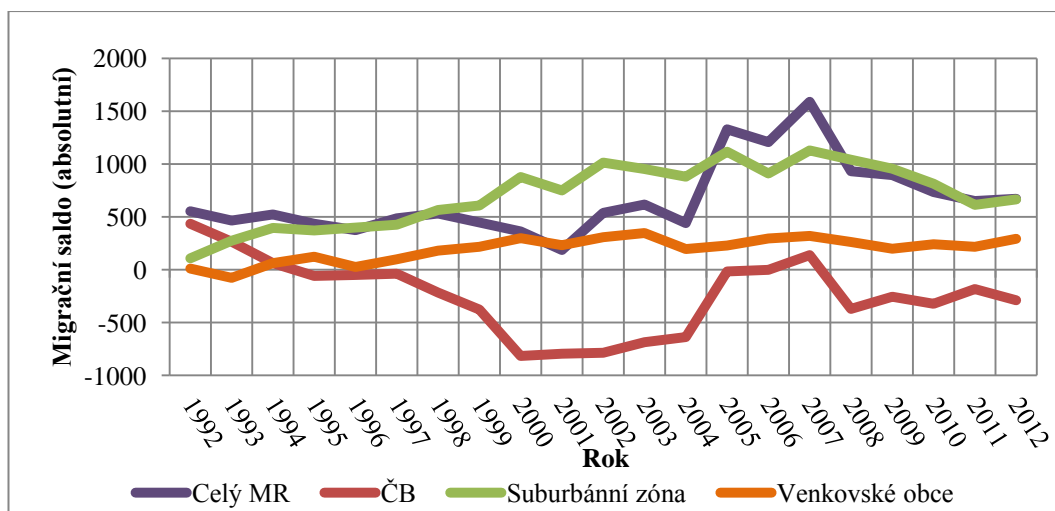
Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách, cílem této části bakalářské práce je postihnout nejdůležitějších změn migračních trendů v období let 1992 až 2012, které probíhaly v obcích migračního regionu ČB. První část této kapitoly se zaměřuje na stručnou charakteristiku migrace obcí migračního regionu ČB nejen mezi sebou navzájem, ale zejména ve vztahu k dalším obcím Jihočeského kraje a celé ČR. Jedná se tedy o analýzu celkové migrace obcí (ovšem bez zahraniční migrace). Druhá část kapitoly 3.2 se soustředí na sledování migračních procesů probíhajících mezi jádrem regionu, tedy ČB, a jeho zázemím.

3.2.1 Všeobecný charakter migrace regionu Českých Budějovic

V průběhu celého sledovaného období se na území migračního regionu ČB přestěhovalo celkem 179 022 migrantů. Největší podíl na této migraci nese středisko migračního regionu, tedy město ČB, kde byl objem migrantů za období 1992 až 2012 celkem 79 688, což je 44,5 % z celkového počtu migrantů za celý migrační region. O něco menší podíl na celkové migraci regionu měla suburbánní zóna, která se na tomto objemu podílela 33,2 %. Nejmenší počet migrantů pak zaznamenala zóna venkovských obcí, kde se přestěhovalo celkem 39 825 migrantů, což tvoří 22,3 % z celkového migračního objemu sledovaného regionu.

Důležité je však poznamenat, že v průběhu celého období, kdy byl migrační region ČB sledován, si toto území udrželo kladný migrační přírůstek. To zřejmě souvisí i se skutečností, že celý Jihočeský kraj je již od 70. let 20. století migračně ziskovým územím (Čekal, 2006 a Popjaková, 2013b), a tím pádem ani migrační region ČB netvoří v tomto případě výjimku. Na druhou stranu je na místě říci, že i když si migrační region jako celek udržel po celou dobu kladné MS, v případě jeho jednotlivých částí už tomu tak vždycky nebylo. Konkrétní hodnoty MS za jednotlivé části migračního regionu i za celý migrační region lze sledovat v Grafu 6.

Graf 6: Migrační saldo migračního regionu ČB a jeho částí v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: ČB=České Budějovice, MS=migrační saldo, MR=migrační region

Nejnižší hodnoty MS ze všech součástí migračního regionu za celé sledované období vykazovalo samotné město ČB. Na počátku období se jádro regionu sice pohybovalo v kladných hodnotách, ale již od roku 1995 tomu bylo právě naopak. Výjimku tvoří pouze roky 2006 a 2007, kdy se hodnota MS dostala nejprve na 0 a o rok později na 140 migrantů. Úplného minima dosáhlo MS Českých Budějovic v roce 2000, kdy tato hodnota činila -815 migrantů. Naopak nejvyšší MS mělo město ČB hned na počátku sledovaného období, a to v roce 1992, kdy se tato hodnota dostala na 436 migrantů.

Podobně, jako celý migrační region ČB, se i suburbánní zóna pohybovala po celou dobu sledování regionu v kladných hodnotách. Po celá 90. léta si držela křivka MS suburbánní zóny vzestupný trend, po roce 2000 byl tento trend mírně kolísavý, avšak hodnoty MS se stále udržovaly poměrně vysoko. Maxima pak dosáhly v roce 2007, kdy bylo MS suburbánní zóny 1129 migrantů. Zajímavé však je, že po tomto roce začala křivka klesat, a to až do roku 2012, kdy došlo opět k mírnému vzestupu.

Na pozitivní migrační bilanci ukazuje i křivka znázorňující MS venkovských obcí. Do záporných hodnot se tato křivka dostala za celé sledované období pouze jednou, a to v roce 1993, jinak se po celou dobu udržovala v kladných hodnotách. Pozoruhodná je zejména skutečnost, že nejvíce migrantů získaly venkovské obce

mezi 200 a 499 obyvateli (cekem 1561 migrantů). Naopak nejméně obyvatel získaly obce mezi 2499 a 5000 obyvateli (pouhých 175 migrantů). Pozitivní trend vývoje migrace v malých obcích dokazuje i vývoj HMMS. V případě obcí velikostní kategorie s 0 až 199 obyvateli vzrostla hodnota HMMS z -0,9 ‰ v období let 1992 až 1995 na 18,2 ‰ v letech 2006 až 2010. Za poslední dva roky sledovaného období se však tato hodnota dostala dokonce k číslu 23,5 ‰, což je nejvíce ze všech sledovaných velikostních kategorií venkovských obcí. Naopak, velikostní kategorie venkovských obcí 2499 až 5000 obyvatel vykazovala v období let 1992 až 1995 hodnotu HMMS -0,1 ‰. Maxima dosáhla v období 2001 až 2005, kdy tato hodnota činila 2,7 ‰, v letech 2011 až 2012 však klesla až na -3,9 ‰.

Tabulka 7: Vývoj celkové migrace migračního regionu ČB v letech 1992 až 2012

Ukazatel:	HMI					HME				
Území \ Období:	1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012	1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
ČB	17,5	12,7	19,2	23,8	19,2	15,7	15,7	25,3	25,5	21,7
Suburbium	29,8	31,7	41,6	41,9	35,0	23,1	18,7	21,9	23,7	23,6
Venkov	25,6	24,2	28,1	29,3	28,5	24,8	19,8	21,2	22,7	22,3
MR celkem	22,1	19,7	27,0	30,1	25,8	19,4	17,3	23,6	24,4	22,4
Ukazatel:	HMMO					HMMS				
Území \ Období:	1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012	1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
ČB	33,3	28,4	44,5	49,3	40,9	1,8	-3,0	-6,1	-1,7	-2,5
Suburbium	52,9	50,4	63,6	65,6	58,6	6,7	13,0	19,7	18,2	11,3
Venkov	50,5	43,9	49,3	51,9	50,7	0,8	4,4	6,8	6,6	6,2
MR celkem	41,5	37,0	50,5	54,5	48,2	2,8	2,4	3,4	5,7	3,5

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: údaje v ‰, ČB=České Budějovice, MR=migrační region, HMI=hrubá míra imigrace, HME=hrubá míra emigrace, HMMO=hrubá míra migračního obratu, HMMS=hrubá míra migračního salda

Tabulka 7 je důkazem toho, že migrační region ČB byl v průběhu sledovaného období migračně ziskový. Kromě HMMS to dokazují i hodnoty HMI, které převyšují hodnoty HME, a to v případě celého migračního regionu, ale i v případě suburbánní zóny a venkova. Jedinou výjimkou je právě výše zmiňované město ČB, kde jsou hodnoty HMMS v posledních čtyřech sledovaných obdobích záporné. Za poslední dva sledované roky pak došlo k ještě většímu prohloubení migrační ztrátovosti ČB oproti předešlému období, jelikož v období 2006 až 2010 činila hodnota HMMS ČB celkem -1,7 ‰, zatímco mezi roky 2011 až 2012

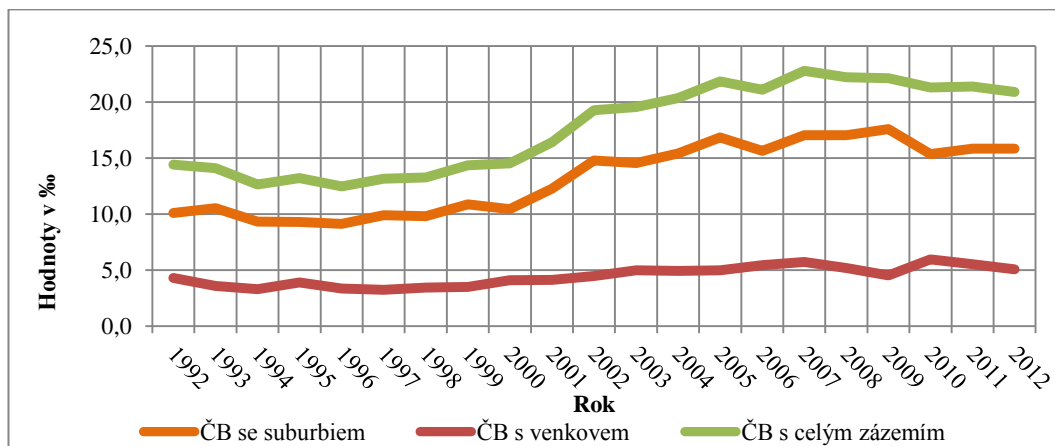
to bylo již -2,5 %. Z tabulky je však také patrné, že za období let 2011 až 2012 došlo ve všech čtyřech územních celcích ke snížení objemu migrace. Nejvyšší rozdíl je zde opět v případě střediska migračního regionu, který konkrétně činí 8,4 %, naopak nejmenší pokles objemu migrace zaznamenaly venkovské obce, kde se hodnota HMMO snížila jen o 1,2 %. Za povšimnutí rozhodně stojí i fakt, že po celou dobu sledování migračního regionu ČB vykazovaly venkovské obce v jednotlivých časových intervalech vyšší hodnoty HMMO, než samotné středisko regionu. Hodnoty HMI a HME poukazují na to, že vývoj počtu přistěhovalých i vystěhovalých měl ve všech případech územních celků kolísavou tendenci. Mezi prvním a druhým sledovaným obdobím došlo většinou k poklesu hodnot jak HMI, tak HME, ovšem s výjimkou suburbánní zóny, kde se naopak počet přistěhovalých oproti předešlému období ještě zvýšil. Další výjimkou je město ČB, kde hodnota HME zůstala mezi těmito dvěma obdobími zachována. V následujících dvou obdobích se pak hodnoty obou sledovaných ukazatelů zvýšily, a to ve všech případech, tzn. jak v celém migračním regionu ČB, tak i v jeho jednotlivých částech, což je ostatně dobře znatelné zejména na zvýšení celkového migračního objemu ve zmíněných územích. Snížení hodnot HMMO mezi časovými intervaly 2006 až 2010 a 2011 až 2012 již byla řeč výše, logicky je tato situace stejná i v případě ukazatelů HMI a HME, i když v případě HMI jsou tyto rozdíly patrné o něco více, než je tomu v případě HME. To tedy znamená, že v posledním sledovaném období došlo k výraznějšímu snížení počtu přistěhovalých než vystěhovalých.

3.2.2 Vnitřní migrace mezi jádrem a zázemím

Migrační obrat

Hlavní pozornost byla v předkládané bakalářské práci věnována především migraci obyvatelstva mezi jádrem migračního regionu a jeho zázemím. V průběhu sledovaného období let 1992 až 2012 se mezi městem ČB jeho zázemím přestěhovalo celkem 35 794 migrantů. Z tohoto celkového migračního objemu tvořila 74,7 % (tedy 26 752 migrantů) migrace mezi jádrem a suburbánní zónou, zatímco migrace mezi jádrem a obcemi ve venkovské zóně tvořila z celkového objemu migrace jen 25,3 % (tedy 9042 migrantů). Vývoj počtu migrujících mezi městem ČB a jeho zázemím na 1 000 obyvatel středního stavu lze sledovat v Grafu 7. Vývoj HMMO zázemí ve vztahu k ČB je pak znázorněn v Příloze 5.

Graf 7: Vývoj hrubé míry migračního obratu města České Budějovice s jeho zázemím v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: ČB=České Budějovice

Obecně se dá říci, že v průběhu 90. let vykazoval objem migrace mezi městem ČB a jeho zázemím o poznání nižší hodnoty, než tomu bylo v následujících letech. Průměrná hodnota HMMO města ČB a jeho zázemí v období 1992 až 2000 činila pouhých 13,6 %, zatímco v období od roku 2001 do roku 2012 se průměrná hodnota tohoto ukazatele zvýšila na 20,8 %. Při bližším pohledu na jednotlivé části zázemí města ČB je patrné, že vyšší objem migrace vykazovalo jádro migračního regionu se suburbánní zónou než se zónou venkovských obcí.

V 90. letech se hodnoty HMMO ČB se suburbiem pohybovaly kolem 10 ‰. Zatímco v případě HMMO ČB a zóny venkovských obcí kolísaly tyto hodnoty v 90. letech pouze kolem hranice 3,5 ‰.

Po roce 2000 však došlo k poměrně rapidnímu nárůstu počtu migrantů mezi jádrem migračního regionu a jeho zázemím. Tento rostoucí trend pak pokračoval i v následujících letech a svého maxima dosáhl v roce 2007, kdy HMMO města ČB a jeho zázemí vykazalo hodnotu 22,8 ‰, což bylo celkem 2161 migrantů. Po roce 2007 pak došlo k mírnému poklesu hodnot HMMO, a to na 21,1 ‰ v roce 2009. V letech 2010 a 2011 pak došlo opět k mírnému nárůstu na 21,4 ‰, avšak v roce 2012 byl zaznamenán pokles na 20,9 ‰ (1956 migrantů), což je v podstatě nejnižší hodnota HMMO jádra migračního regionu a jeho zázemí od roku 2004.

Příčinou výše zmíněného navýšení MO mezi jádrem regionu a jeho zázemím po roce 2000 byla zejména skutečnost, že v tomto období se zvýšil počet migrantů pohybujících se mezi ČB a suburbánní zónou. Mezi roky 2000 až 2009 narostla hodnota HMMO města ČB a suburbánní zóny z 10,5 ‰ (1030 migrantů) na 17,6 ‰ (1669 migrantů). Ovšem za pozornost stojí fakt, že hned v následujícím roce poklesla tato hodnota na 15,4 ‰, což je hodnota totožná s hodnotou v roce 2004. V roce 2011 pak došlo k nárůstu na 15,8 ‰ a na stejné úrovni HMMO ČB a suburbánní zóny zůstala i v roce 2012. V následujících letech lze tedy s největší pravděpodobností předpokládat spíše stagnaci počtu migrujících mezi jádrem migračního regionu a suburbánní zónou.

Rozdíl ve vývoji MO mezi ČB a suburbiem a ČB a zónou venkovských obcí je patrný zejména po roce 2000. Zatímco hodnoty HMMO jádra a suburbia zaznamenaly v tomto období výrazný nárůst, hodnoty HMMO jádra a venkovských obcí zdaleka tak vysoké rozdíly oproti předešlému období nevykázaly. V roce 1999 byla hodnota HMMO města ČB a zóny venkovských obcí 3,5 ‰ (347 migrantů). V následujících letech HMMO mírně vzrůstal, a to až do roku 2003, od této chvíle se pak pohyboval kolem 5,0 ‰. V roce 2007 byla dokonce zaznamenána hodnota 5,7 ‰, ale v následujících letech pak docházelo k mírnému poklesu. Výjimkou byl však rok 2010, kdy hodnota HMMO jádra a zóny venkovských obcí činila 5,9 ‰ (564 migrantů), což je maximum za celé

sledované období. V letech 2011 a 2012 pak již docházelo opět ke snižování těchto hodnot. Jelikož hodnoty MO jádra a suburbia v posledních sledovaných letech spíše stagnovaly a v případě MO jádra a zóny venkovských obcí docházelo spíše ke snižování počtu migrantů, lze tedy logicky předpokládat, budou-li tyto trendy pokračovat, že v následujících letech se s největší pravděpodobností tyto skutečnosti promítnou i do vývoje celkového MO jádra a jeho zázemí. Lze tedy vyslovit předpoklad, že objem migrace mezi městem ČB a jeho zázemím bude v následujících letech spíše stagnovat, či že bude docházet k jeho mírnému snižování.

Zajímavý vývoj MO zaznamenaly i jednotlivé velikostní kategorie obcí v zázemí města ČB. Konkrétní hodnoty HMMO lze sledovat v Tabulce 8.

Tabulka 8: Hrubá míra migračního obrátu jednotlivých velikostních kategorií obcí v zázemí města České Budějovice v letech 1992 až 2012

	Obce dle PO	Období				
		1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
Zázemí celkem	0 - 199	14,6	12,5	20,5	23,6	23,0
	200 - 499	15,1	15,9	20,7	26,6	23,1
	500 - 999	16,6	17,0	23,4	26,8	23,0
	1 000 - 2 499	24,5	22,9	29,1	29,2	26,3
	2 500 - 5 000	12,2	9,6	12,2	12,6	12,1
	Obce dle PO	Období				
		1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
Obce v suburbii	0 - 199	12,8	22,8	29,1	31,9	25,8
	200 - 499	25,1	25,0	31,2	40,0	32,9
	500 - 999	22,9	22,3	32,7	37,9	30,8
	1 000 - 2 499	30,8	29,3	36,8	36,4	32,5
	2 500 - 5 000	15,0	11,5	15,2	15,8	15,3
	Obce dle PO	Období				
		1992-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2012
Venkovské obce	0 - 199	14,8	11,0	19,0	21,9	22,4
	200 - 499	10,2	11,5	15,2	18,9	17,2
	500 - 999	10,3	11,3	12,8	12,4	12,1
	1 000 - 2 499	10,9	8,9	10,9	10,8	9,9
	2 500 - 5 000	8,6	7,3	8,2	8,2	7,6

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
Pozn.: údaje v %, PO=počet obyvatel

Z hlediska vývoje MO jednotlivých velikostních kategorií obcí s ČB lze konstatovat, že největší změny v hodnotách HMMO mezi jednotlivými obdobími byly zaznamenány zejména u prvních třech velikostních kategorií.

U kategorie 0 až 199 obyvatel sice došlo mezi prvním a druhým obdobím ke snížení hodnoty HMMO, ale následující dvě období se vyznačovala poměrně vysokým nárůstem těchto hodnot. Naopak v posledním období byl zaznamenán mírný pokles. Z pohledu srovnání tohoto vývoje u kategorie 0 až 199 obyvatel u suburbánních a venkovských obcí lze říci, že v případě obcí v suburbii byl nárůst HMMO znatelnější, mezi obdobími 1992 až 1995 a 2006 až 2010 byl v případě suburbánních obcí zaznamenán nárůst o 19,1 ‰, zatímco v případě obcí venkovské zóny se jednalo o nárůst o 7,1 ‰. V případě suburbánních obcí byl pak v posledním období opět zaznamenán pokles HMMO, naopak u venkovských obcí došlo k dalšímu zvýšení této hodnoty, což poukazuje na skutečnost, že objem migrantů mezi jádrem a nejmenšími venkovskými obcemi stále roste.

Kategorie obcí s 200 až 499 obyvateli měla v podstatě podobný vývoj jako kategorie předchozí, pouze s tím rozdílem, že zde hodnoty HMMO rostly v průběhu všech čtyř prvních období, v letech 2011 až 2012 však došlo také k poklesu, který byl tentokrát znatelnější. V období let 2006 až 2010 byla hodnota HMMO suburbánních obcí v této kategorii celých 40,0 ‰, což poukazuje na silné migrační vazby mezi jádrem regionu a suburbánními obcemi od 200 do 499 obyvatel. Avšak je nutné poznamenat, že v letech 2011 až 2012 již tato hodnota činila 32,9 ‰, což značí poměrně výrazné oslabení těchto vazeb v posledních dvou letech.

V případě velikostní kategorie obcí s 500 až 999 obyvateli se objem migrantů s ČB v prvních čtyřech obdobích opět zvyšoval, avšak v posledním období byl i zde zaznamenán pokles migrujících mezi těmito obcemi a jádrem regionu. U venkovských obcí byl však pokles zaznamenán již mezi obdobími 2001 až 2005 a 2006 až 2010 a v následujícím období se ještě prohloubil. V případě suburbánních obcí je opět nutné poukázat na poměrně vysoké hodnoty HMMO, zejména v období let 2006 až 2010, i obce této kategorie tedy vykazují celkem silné vazby s jádrem regionu.

Velikostní kategorie obcí s počtem obyvatel 1000 až 2499 měla spíše kolísavý charakter vývoje MO s ČB, přičemž největší objem migrantů mezi jádrem a těmito obcemi byl zaznamenán opět v letech 2006 až 2010 (29,2 ‰), avšak od předchozího období se tato hodnota lišila o pouhou desetinu. V posledním období byl opět ve všech sledovaných územích zaznamenán pokles objemu migrace mezi jádrem a obcemi této velikostní kategorie.

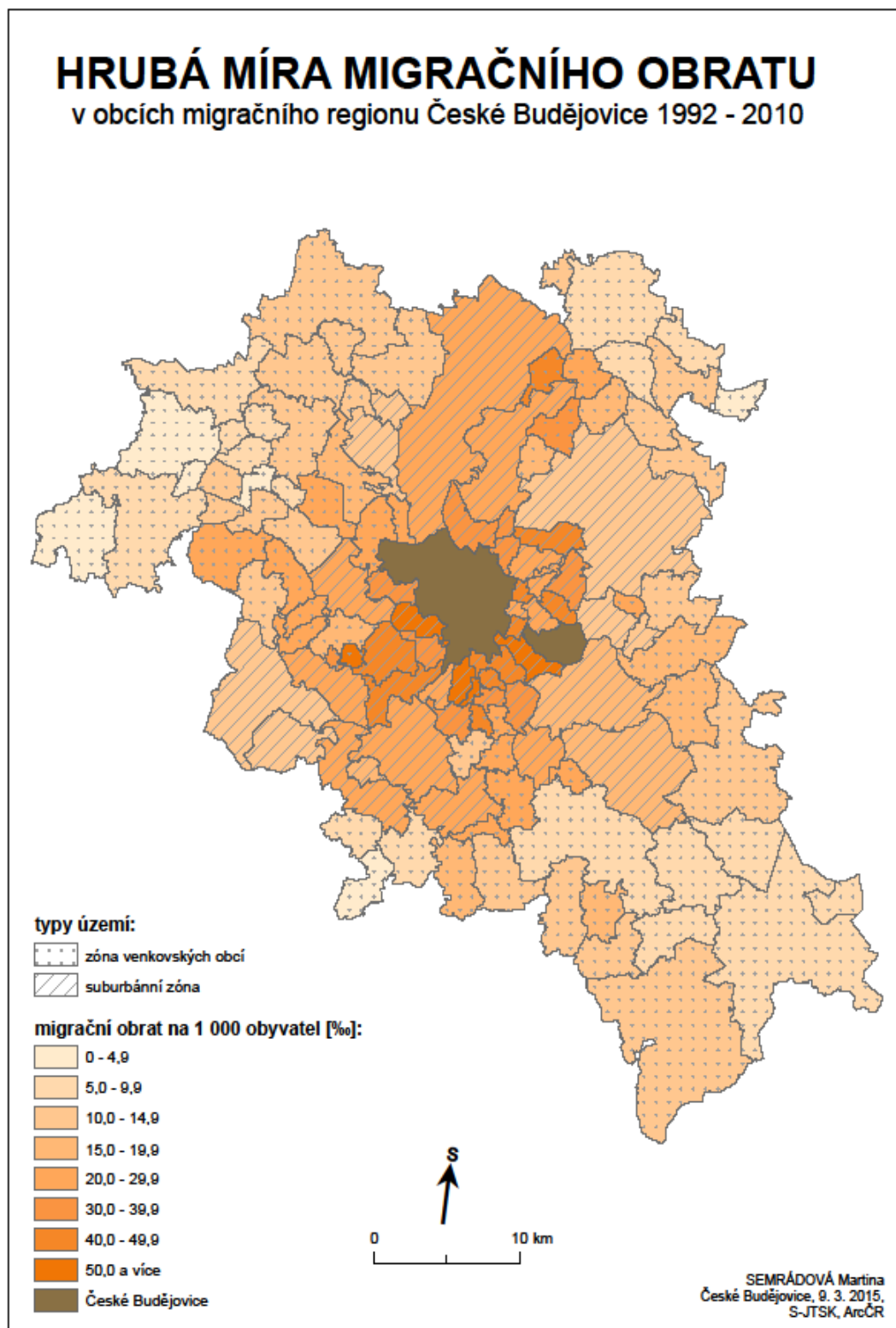
Vůbec nejslabší vazby na jádro regionu pak v průběhu celého sledovaného období vykazovaly obce velikostní kategorie mezi 2500 až 5000 obyvateli. Ani tato velikostní kategorie však nebyla výjimkou, jelikož za poslední období zde podobně jako v předchozích případech došlo k dalšímu snížení hodnot HMMO. To tedy poukazuje na skutečnost, že se objem migrace mezi těmito obcemi a jádrem regionu ještě více snižuje.

Obecně lze tedy poznamenat, že nejsilnější vazby s jádrem migračního regionu ČB vykazovaly hlavně obce suburbánní zóny. V případě venkovských obcí vykazala za sledované období nejsilnější vazby s ČB kategorie obcí s 0 až 199 obyvateli, zatímco u suburbánních obcí to byla kategorie s počtem obyvatel 200 až 499. Celkově nejvýraznějším obdobím pak bylo období let 2006 až 2010, ve kterém byly hodnoty HMMO ve většině případů nejvyšší. Naopak u posledního období je nutné poznamenat, že ve všech případech, kromě venkovských obcí s počtem obyvatel 0 až 199, došlo k poklesu HMMO, což dokazuje již výše zmíněný celkový pokles objemu migrace mezi jádrem regionu a jeho zázemím v posledních dvou sledovaných letech.

Při pohledu na následující mapy (konkrétně Mapa 2 a Mapa 3) je možné sledovat změnu hodnot HMMO u jednotlivých obcí s jádrem regionu mezi obdobími 1992 až 2010 a 2011 až 2012 (podrobněji viz Příloha 6).

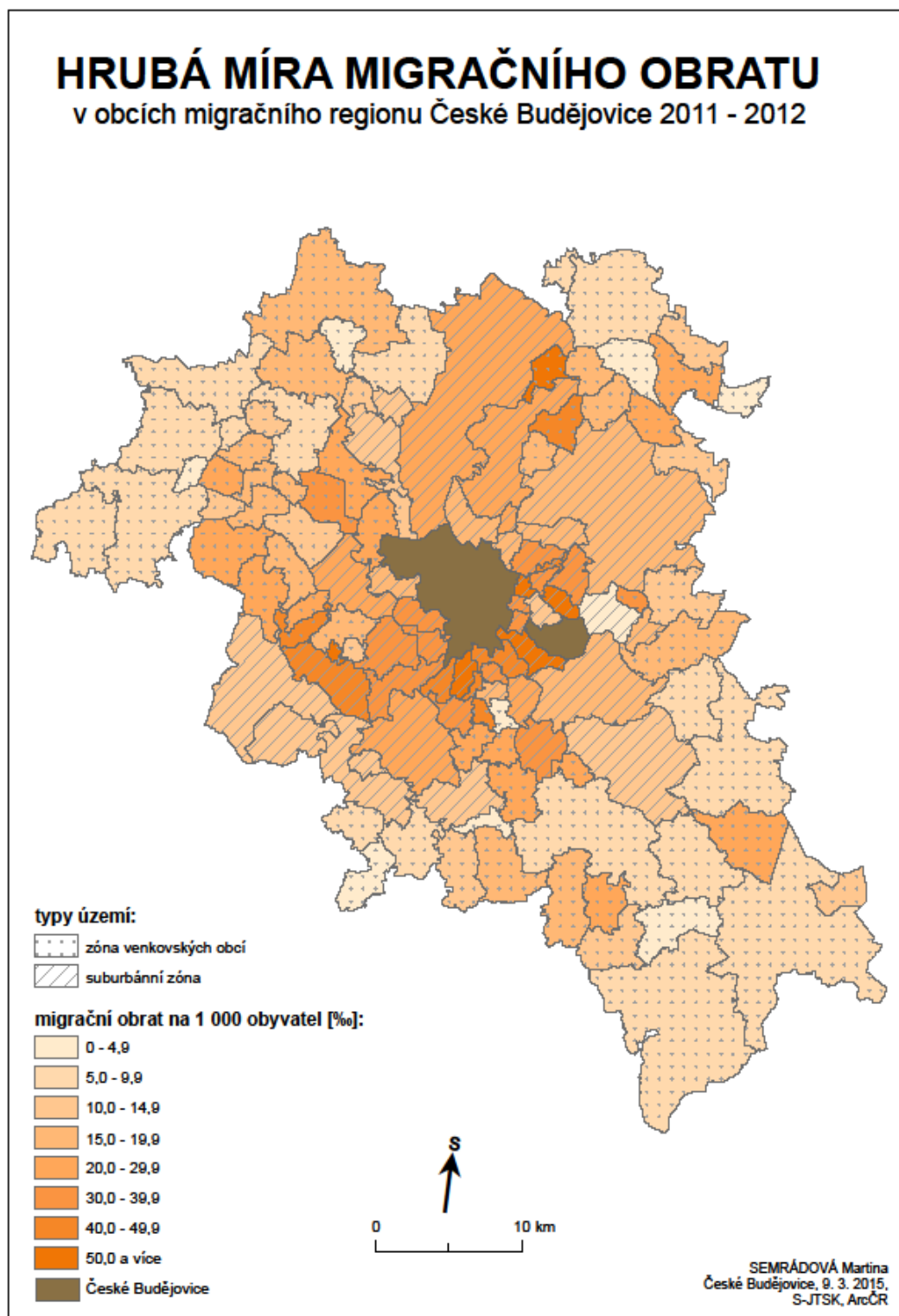
Z pohledu vývoje HMMO obcí v zázemí ČB jako celku s jádrem regionu lze poznamenat, že se hodnoty tohoto ukazatele v posledních dvou sledovaných letech oproti období 1992 až 2010 u většiny obcí zvýšily (55,7 % obcí), ke snížení HMMO došlo u 43,4 % obcí a pouze jedna (suburbánní) obec vykazala v letech 2011 až 2012 hodnotu totožnou s hodnotou za období 1992 až 2010 (Srubec).

Mapa 2: Hrubá míra migračního obrátu v obcích migračního regionu České Budějovice s jádrem regionu v letech 1992 až 2010

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Mapa 3: Hrubá míra migračního obrátu v obcích migračního regionu České Budějovice s jádrem regionu v letech 2011 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Při pohledu na jednotlivé typy území je však patrné, že v suburbánní zóně došlo naopak u většiny obcí ke snížení HMMO (24 obcí), zvýšení hodnoty tohoto ukazatele pak bylo zaznamenáno u 18 obcí. V případě venkova však vzrostla HMMO u celkem 46 obcí, ke snížení těchto hodnot pak došlo pouze u 26 obcí.

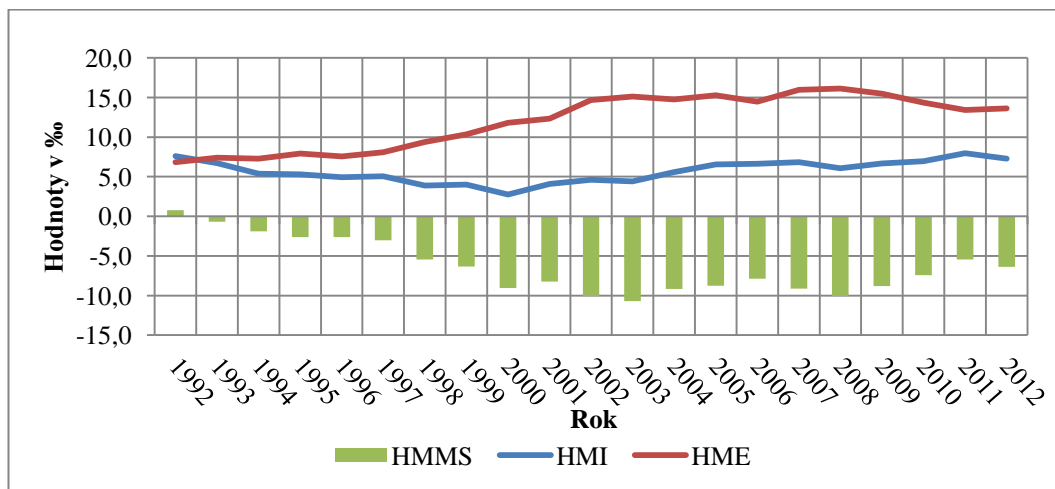
Obecně lze tedy říci, že v letech 2011 až 2012 byl relativní objem migrantů mezi obcemi migračního regionu a ČB oproti období 1992 až 2010 průměrně vyšší. To platí zejména pro venkovské obce, nejznatelnější nárůst byl zaznamenán u obcí Hradce (z 32,5 ‰ na 86,1 ‰), Vlkov (z 44,2 ‰ na 71,4 ‰) a Habří (z 20,5 ‰ na 42,3 ‰). Naopak v případě suburbánních obcí byl v letech 2011 až 2012 relativní migrační obrat obcí s ČB častěji nižší, než v období 1992 až 2010. Nejrazantnější pokles zaznamenaly obce Libnič (z 43,1 ‰ na 16,9 ‰), Litvínovice (z 58,6 ‰ na 36,6 ‰) a Nedabyle (z 35,9 ‰ na 17,5 ‰).

Migrační saldo

Z hlediska vývoje migračního salda v migračním regionu ČB lze toto území rozdělit v podstatě na dvě základní části, a to na *zázemí* (suburbium a venkov), které bylo v průběhu, dá se říci, celého sledovaného období migračně ziskové, a na *jádro* regionu (ČB), které naopak v podstatě po celou dobu zkoumání regionu migračně ztrácelo. Zázemí tedy v průběhu zájmového období migračně získávalo právě na úkor střediska regionu.

Obecně lze konstatovat, že jádro migračního regionu ztratilo v letech 1992 až 2012 celkem 12 786 obyvatel, kteří imigrovali do zázemí města. Suburbánní zóna získala celkem 10 770 nových obyvatel a zóna venkovských obcí si na úkor jádra polepšila celkem o 2016 imigrantů. Z těchto údajů tedy vyplývá, že 84,2 % emigrantů z ČB do zázemí se přistěhovalo do suburbánní zóny a 15,8 % pak do zóny venkovských obcí, na první pohled je tedy zřejmé, že naprostá většina emigrantů z jádra regionu směřovala právě do suburbánní zóny města. Tato skutečnost tedy dokazuje fakt, že v migračním regionu docházelo po většinu sledovaného období k poměrně silným suburbanizačním tendencím, o nichž se ve svých publikacích zmiňují např. Popjaková (2012, 2013a) či Čekal (2009).

Graf 8: Migrační bilance města České Budějovice ve vztahu k jeho zázemí v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: HMMS = hrubá míra migračního salda, HMI = hrubá míra imigrace, HME = hrubá míra emigrace

Graf 8 znázorňuje vývoj HMMS jádra regionu ve vztahu k jeho zázemí. Hodnoty tohoto ukazatele se, jak již bylo naznačeno výše, pohybují s výjimkou prvního roku sledování území pouze v záporných hodnotách. Již průběhu 90. let se hodnoty MS ČB dostávaly do stále nižších záporných hodnot. V roce 2000 byla hodnota MS ČB celkem -9,0 ‰. V roce 2003 pak migrační ztrátovost města ČB vůči jeho zázemí dosáhla svého maxima, hodnota HMMS v tomto roce činila dokonce -10,7 ‰, což v absolutních hodnotách znamenalo migrační úbytek populace města o 1025 obyvatel. Po roce 2003 se však migrační situace ČB začala pozvolna zlepšovat, zmíněné zlepšení trvalo až do roku 2006, kdy HMMS činila -7,9 ‰. Poté se ztrátovost jádra regionu opět prohloubila až na -10,1 ‰ v roce 2008.

V dalších letech pak opět nastalo poměrně znatelné zlepšení situace, v roce 2011 už byla hodnota HMMS -5,5 ‰, to znamenalo pro město ztrátu 511 obyvatel, což bylo v porovnání s rokem 2003 o mnoho méně. Rok 2012 však opět přinesl prohloubení záporného MS střediska regionu, hodnota HMMS opět klesla, a to na -6,4 ‰, celková migrační ztráta ČB tak v tomto roce činila 596 obyvatel. S přihlédnutím na tuto situaci lze tedy přepokládat, že v následujících letech se migrační ztrátovost města ČB ve vztahu k jeho zázemí buď ještě prohloubí, nebo bude kolísat přibližně kolem hodnoty -6,0 ‰. S největší

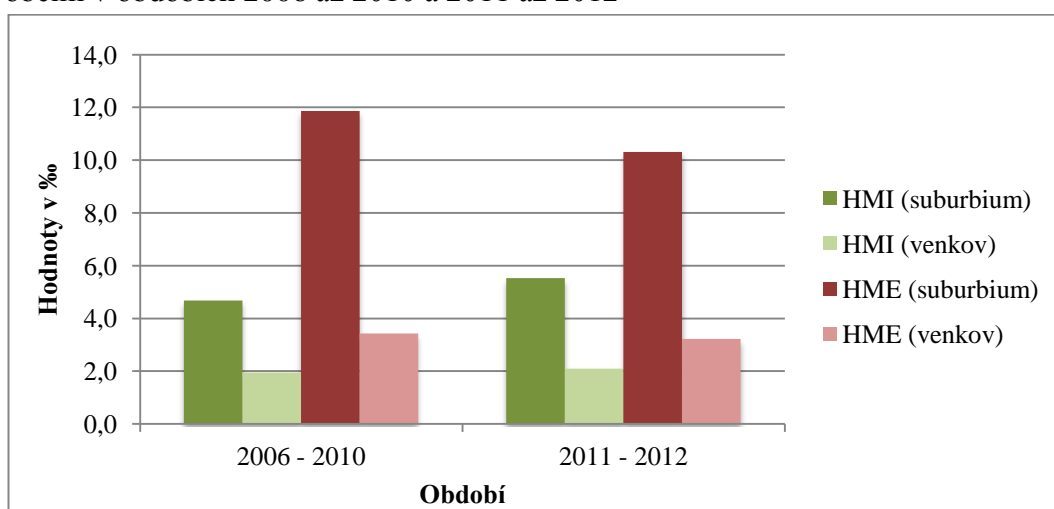
pravděpodobností se však v blízké době MS jádra regionu nedostane do kladných hodnot, ČB jsou tedy nadále migračně ztrátové.

Součástí Grafu 8 je také vývoj HMI a HME jádra regionu ve vztahu k jeho zázemí. Jak již napověděl vývoj MS, kromě roku 1992 množství emigrantů po celou dobu sledování regionu překračovalo množství imigrantů. Vývoj HME měl v první polovině 90. let spíše kolísavý charakter, hodnoty tohoto ukazatele se v tomto období pohybovaly kolem hranice 7,4 ‰. Od roku 1997 se však počet emigrantů z ČB do zázemí začal zvyšovat a narůstal až do roku 2003, kdy hodnota HME dosáhla 15,1 ‰, což bylo konkrétně 1447 vystěhovalých z ČB do zázemí. Naopak křivka vyjadřující HMI měla v průběhu celých 90. let převážně klesající charakter a svého minima pak dosáhla v roce 2000, kdy hodnota HMI klesla až na 2,7 ‰, což bylo pouhých 271 přistěhovalých ze zázemí do ČB. Po tomto roce se množství imigrantů do ČB začalo pozvolna zvyšovat, i když i zde byla zaznamenána jistá kolísavost mezi jednotlivými roky. V roce 2011 dokonce dosáhl počet přistěhovalých do ČB na číslo 745, to v hodnotách HME činilo 8,0 ‰, což bylo dokonce nejvíce za celé sledované období. Tento optimistický růst imigrace do ČB však v roce 2012 nepokračoval, hodnota HMI totiž klesla na 7,3 ‰. To je sice meziroční snížení o 0,7 ‰, avšak stále je to hodnota vyšší, než jakou vykazovala HMI v letech před rokem 2011. Vyšší hodnota byla dokonce naměřena pouze jednou, a to hned v roce 1992 (7,6 ‰).

Obecně lze tedy říci, že vývoj HMI v posledních dvou letech je pro ČB v porovnání s předchozími roky příznivý. S největší pravděpodobností se tedy v případě poklesu v roce 2012 jednalo spíše o jistou kolísavost imigrace do ČB, pokud by však tento klesající trend pokračoval i nadále, migrační ztrátovost střediska regionu by se ještě více prohlubovala. To dokazuje i vývoj křivky HME, ta dosáhla svého maxima v roce 2008 (16,1 ‰), kdy se z jádra regionu do zázemí vystěhovalo celkem 1534 emigrantů. Podobně jako případě HMI i zde v následujících třech letech docházelo k optimističtějšímu vývoji, hodnota HME v roce 2011 činila 13,4 ‰. Avšak ani HME v roce 2012 v tomto trendu nepokračovala, došlo zde totiž ke zvýšení na 13,6 ‰. Ani zde však nebyla překročena hodnota HME z předešlých let, jelikož nižší hodnota byla

zaznamenána naposledy v roce 2001 (12,3 %), proto i v tomto případě existuje jistá pravděpodobnost, že se jednalo spíše o kolísavost emigrace. Pokud by však ke zvyšování HME docházelo i v následujících letech, migrační saldo jádra ve vztahu k zázemí by se stále snižovalo a tím by se prohlubovala i migrační ztrátovost města ČB.

Graf 9: HMI a HME Českých Budějovic ve vztahu k suburbium a venkovským obcím v obdobích 2006 až 2010 a 2011 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

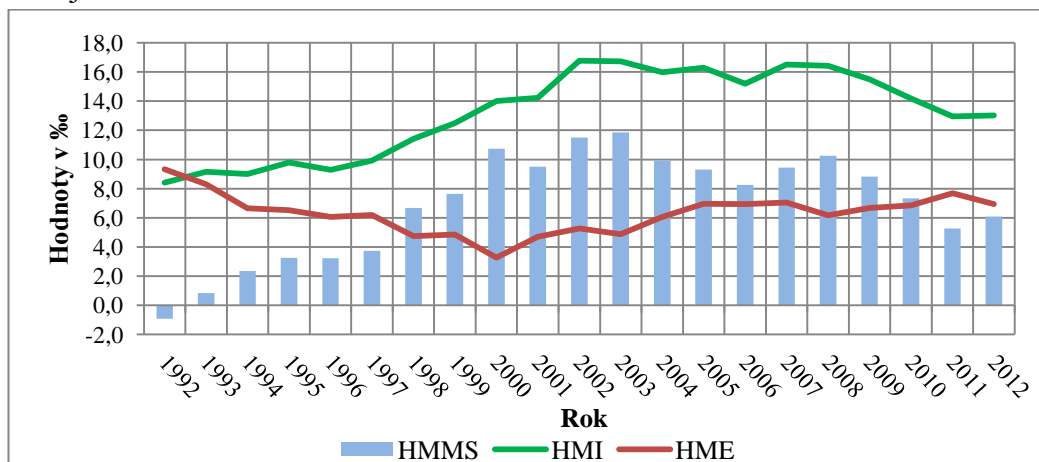
Pozn.: HMI=hrubá míra imigrace, HME=hrubá míra emigrace

V Grafu 9 je možné sledovat porovnání průměrných hodnot HMI a HME jádra regionu ve vztahu k jeho zázemí v obdobích 2006 až 2010 a 2011 až 2012. V případě HMI jádra ve vztahu k suburbium je zde jasně znatelný nárůst hodnot, konkrétně ze 4,7 % na 5,5 %. Naopak, v případě hodnot HME došlo k poklesu, a to z 11,9 % na 10,3 %. To tedy znamená, že množství imigrantů do ČB ze suburbaní zóny bylo v období let 2011 až 2012 v průměru vyšší, než tomu bylo v období předcházejícím, a naopak, došlo ke snížení průměrného množství emigrantů z jádra do suburbia. Z toho tedy vyplývá, že v období let 2011 až 2012 došlo v průměru oproti létům 2006 až 2010 k určitému zeslabení suburbanizačních tendencí, avšak v roce 2012 se pomyslné „nůžky“ hodnot HMI a HME opět mírně rozevřely (viz Graf 8). Záleží tedy na vývoji těchto hodnot v dalších několika letech, aby bylo jasně znatelné, zda budou suburbanizační proudy z jádra do zázemí ustupovat či nikoliv.

Z hlediska hodnot HMI a HME střediska regionu ve vztahu k venkovským obcím došlo v případě HMI k nárůstu z 1,9 ‰ v období 2006 až 2010 na 2,1 ‰ v období následujícím. Naopak, u HME byl opět zaznamenán mírný pokles hodnot, a to z 3,4 ‰ na 3,2 ‰. Rozdíly v hodnotách zmíněných ukazatelů jsou v tomto případě méně nápadné, než v případě ČB ve vztahu k suburbánním obcím. Opět však došlo k situaci, že množství imigrantů do ČB z venkovských obcí bylo v období let 2011 až 2012 v průměru vyšší, než tomu bylo v období předcházejícím, naopak průměrné množství emigrantů z jádra do venkovských obcí se snížilo. Z toho tedy vyplývá, že v letech 2011 až 2012 došlo v průměru oproti období 2006 až 2010 k určitému zeslabení v tomto případě kontraurbanizačních tendencí. Avšak, jak již bylo zmíněno výše, v roce 2012 bylo množství emigrujících do zázemí opět vyšší, než v roce 2011, a naopak, snížil se i objem imigrantů do ČB ze zázemí (konkrétní migrační bilance venkovských obcí viz Graf 11 a jeho popis). Záleží tedy na vývoji v dalších letech, jelikož pouze dva roky jsou k posouzení, zda dochází k zeslabení nebo zesílení zmíněných procesů, velmi krátké období.

Pro porovnání s vývojem migrační bilance jádra migračního regionu (Graf 8) je možné sledovat Graf 10, který naopak znázorňuje migrační bilanci z pohledu zázemí, vyjadřuje tedy hodnoty HMMS, HMI a HME zázemí ve vztahu k městu ČB. Zásadní rozdíl mezi vývojem migrace v ČB a v zázemí města je ta skutečnost, že v případě zázemí se všechny sledované ukazatele pohybují v podstatě po celou dobu sledování regionu v kladných hodnotách. Kromě roku 1992 převládala v celém zájmovém období imigrace do zázemí z jádra regionu, nad emigrací. Tím pádem, jak již bylo řečeno výše, bylo zázemí města ČB migračně ziskové, což ostatně dokazuje vývoj HMMS v Grafu 10. Zázemí tedy logicky získávalo nejvíce právě ve chvíli, kdy jádro regionu nejvíce ztrácelo a naopak. Maximální hodnoty dosáhla HMMS v roce 2003 (11,9 ‰), kdy zázemí získalo na úkor města ČB celkem 1025 imigrantů. Minimální hodnota pak byla zaznamenána v roce 2011, konkrétně se jednalo o 5,3 ‰ (511 imigrantů), absolutní počet přistěhovaných do zázemí tak oproti roku 2003 klesl na polovinu. O rok později se však opět zvýšil na 596 imigrantů (6,1 ‰).

Graf 10: Migrační bilance zázemí města České Budějovice ve vztahu k Českým Budějovicím v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: HMMS=hrubá míra migračního salda, HMI=hrubá míra imigrace, HME=hrubá míra emigrace

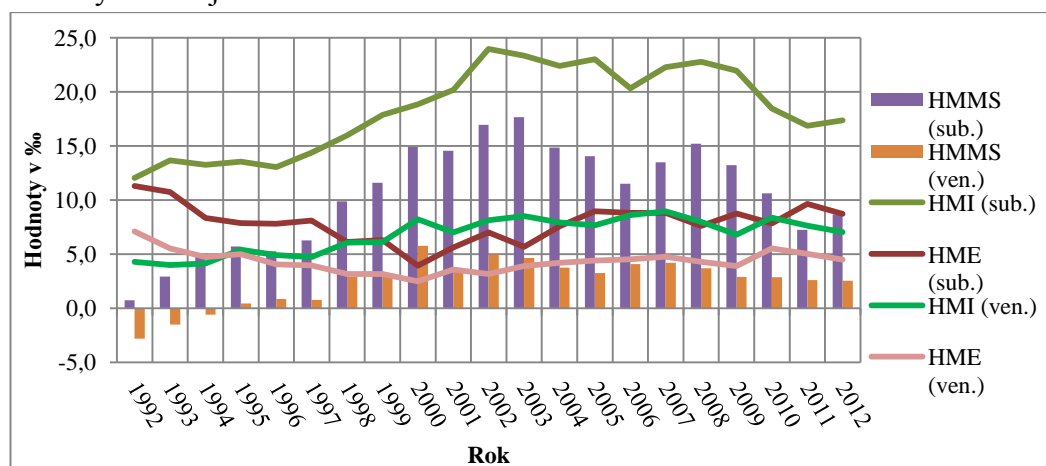
Stejně jako vývoj MS, i vývoj emigrace a imigrace zázemí města ČB je v podstatě obráceným obrazem vývoje v jádru migračního regionu. Hodnoty HMI se tedy v podstatě v průběhu celého období pohybují výše než hodnoty HME, což jasně potvrzuje průběh decentralizace ve sledovaném území. Od roku 1997 se však křivka vývoje HMI nejvíce přiblížila křivce vývoje HME v roce 2011, avšak v roce 2012 došlo opět k mírnému „oddálení“ těchto křivek a tím pádem i k opětovnému zvýšení hodnot migračního salda zázemí ČB. Pro lepší představu vývoje migrace nejen v zázemí jako celku ve vztahu ČB, ale také v samotné suburbánní zóně a zóně venkovských obcí byl vytvořen Graf 11, který se právě na vývoj migrační bilance v těchto dvou územích zaměřuje.

Již při prvním pohledu na Graf 11 je zřetelně vidět, že jak suburbium, tak venkovské obce po naprostou většinu sledovaného období obyvatelstvo získávaly. Suburbánní zóna dokonce již od roku 1992, v případě venkovských obcí se MS dostalo do kladných hodnot až v roce 1995, přesto však po většinu sledovaného období také migračně získávaly. Migrační zisky suburbia na úkor jádra regionu se začaly výrazně zvyšovat v roce 1998, maxima pak bylo dosaženo v roce 2003, kdy činil migrační zisk suburbia celkem 847 migrantů (hodnota HMMS byla 17,7 ‰), k jistému oslabení těchto poměrně vysokých migračních zisků suburbia došlo v roce 2006, kdy hodnota HMMS klesla na 11,5 ‰ (migrační zisk

586 migrantů). Nejnižší hodnota HMMS od roku 1997 však byla zjištěna v roce 2011 (konkrétně 7,2 ‰), kdy migrační zisk činil pouze 405 migrantů, což je více než o polovinu méně než v roce 2003. V roce 2012 se však hodnota HMMS zvýšila na 8,6 ‰.

Suburbanizační tendence v regionu tak i přes mírné oslabení nadále pokračují a jejich pokračování lze s největší pravděpodobností předpokládat i v budoucích několika letech, pokud tedy bude i nadále pokračovat trend snižování emigrace a zvyšování imigrace do suburbia ve vztahu k jádru regionu, jako tomu bylo v roce 2012, nebo pokud budou hodnoty těchto ukazatelů alespoň stagnovat. Tato skutečnost se shoduje i s tezí Popjakové (2013a), že i přes mírně se snižující intenzitu suburbanizace je možné potvrdit pokračování suburbánního procesu v migračním regionu ČB.

Graf 11: Migrační bilance suburbánní a venkovské zóny ve vztahu k Českým Budějovicím v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

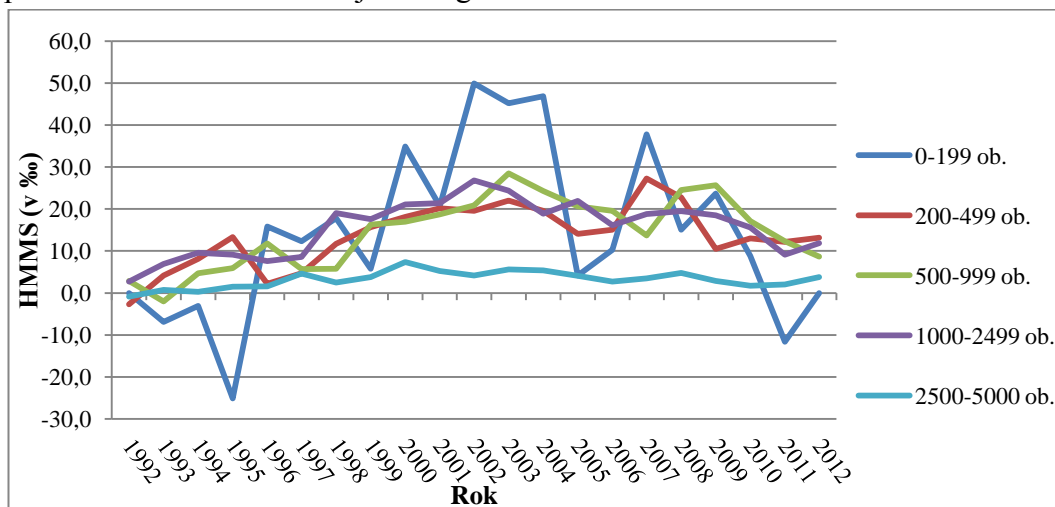
Pozn.: HMMS=hrubá míra migračního salda, HMI=hrubá míra imigrace, HME=hrubá míra emigrace, ven.=venkov, sub.=suburbium

V případě venkova sice nedocházelo k tak významným rozdílům mezi sledovanými roky jako u suburbánní zóny, ale i přesto se ze začátku migračně ztrátového území stalo území ziskové, což potvrzuje existenci kontraurbanizačně orientovaných směrů migrace v migračním regionu ČB, o kterých se ve svých publikacích (2012 a 2013a) zmiňuje i Popjaková. Nejvyšší hodnota HMMS zde byla překvapivě zaznamenána již v roce 2000, kdy činila 5,7 ‰, což pro venkov

znamenal migrační zisk 217 migrantů přistěhovaných z ČB. V následujících letech měl pak vývoj HMMS venkovských obcí spíše kolísavý charakter, za zmiňku však stojí vývoj po roce 2007, kdy se hodnoty HMMS začaly postupně snižovat až na 2,6 ‰ v roce 2011 a 2,5 ‰ v roce 2012. Jedná se o nejmenší zaznamenané hodnoty HMMS od roku 1997. To souvisí i s vývojem HMI a HME venkova s ČB, kdy od roku 2010 až do roku 2012 docházelo meziročně ke snižování hodnot těchto ukazatelů. V případě HMI to bylo mezi roky 2010 a 2011 snížení o 0,8 ‰ a mezi roky 2011 a 2012 o 0,6 ‰. HME v letech 2009 a 2010 stagnovala na hodnotách 2,9 ‰, mezi roky 2010 a 2011 zde došlo ke snížení hodnoty tohoto ukazatele o 0,3 ‰ a mezi léty 2011 a 2012 o 0,1 ‰. Uvedené hodnoty jsou tedy příčinou celkového snížení HMMS venkovských obcí s ČB. Konkrétní dopad těchto skutečností na průběh kontraurbanizace v regionu je popsán níže v podkapitole Migrační proudy a vývoj urbanizačních procesů.

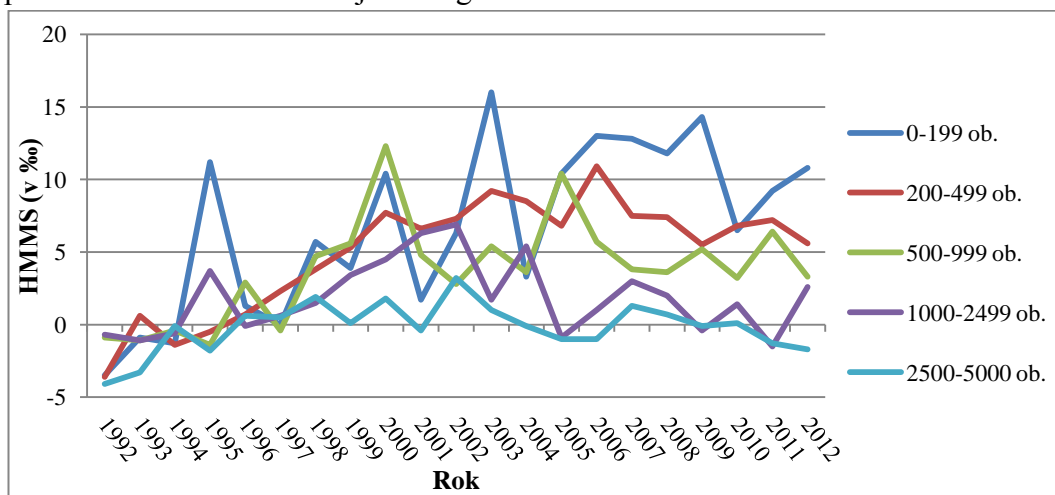
V Grafu 12 a Grafu 13 je možné navzájem porovnat migrační ziskovost, respektive ztrátovost jednotlivých kategorií obcí, a to jak v suburbánní zóně, tak i v zóně venkovských obcí. Obecně lze říci, že v případě venkovských obcí nejvíce v průměru získávaly obce kategorie 0 až 199 obyvatel, v případě suburbánních obcí se však na počátku a také na konci sledovaného období tato kategorie dostala do záporných hodnot. Na vyšších hodnotách HMMS se oproti ostatním velikostním kategoriím venkovských obcí držely i obce od 200 do 499 obyvatel, a to zejména na konci sledovaného období. Obce druhé, třetí a čtvrté velikostní kategorie suburbánních obcí měly poměrně srovnatelný ráz vývoje, nejvíce však v průměru získávaly obce v kategorii 1000 až 2499 obyvatel. V případě venkovských obcí se zejména po roce 2005 vývoj těchto tří kategorií začal lišit, nejvíce získávaly obce druhé velikostní kategorie, o něco méně pak obce kategorie třetí, čtvrtá velikostní kategorie se však od roku 2005 začala dostávat i do záporných hodnot. V průběhu celého sledovaného období nejméně migračně získávaly obce mezi 2500 a 5000 obyvateli. V případě obcí venkovské zóny se tato velikostní kategorie poměrně často dostávala i do záporných hodnot HMMS a stávala se tedy migračně ztrátovou.

Graf 12: Hrubá míra migračního salda suburbánních obcí migračního regionu ČB podle velikosti ve vztahu k jádru regionu v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
Pozn.: HMMS=hrubá míra migračního salda, ob.=obyvatel

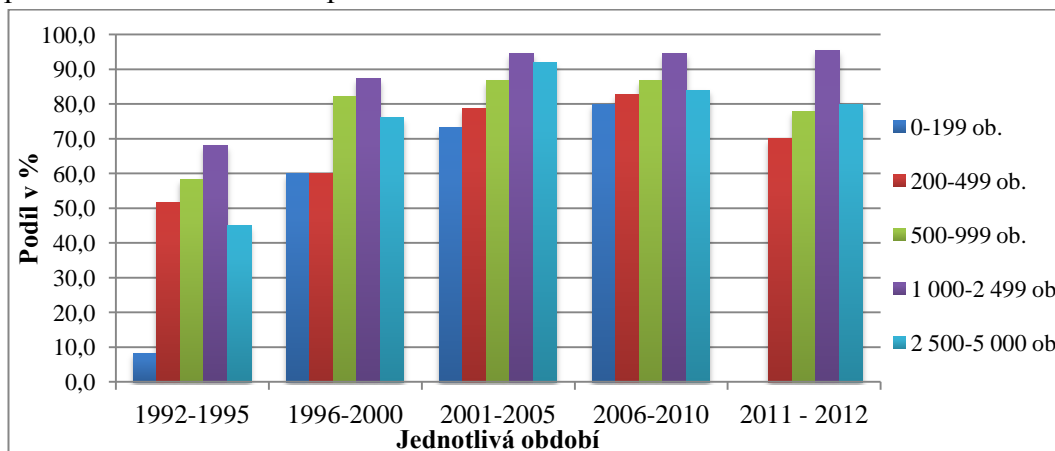
Graf 13: Hrubá míra migračního salda venkovských obcí migračního regionu ČB podle velikosti ve vztahu k jádru regionu v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
Pozn.: HMMS=hrubá míra migračního salda, ob.=obyvatel

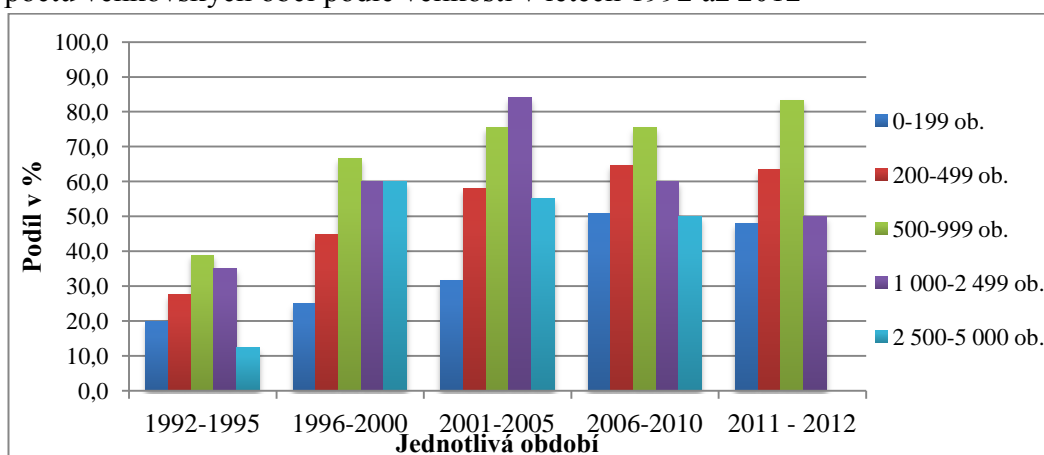
Obsahem Grafu 14 a Grafu 15 je vyjádření procentuálního podílu počtu suburbánních a venkovských obcí s kladným MS na celkovém počtu těchto obcí dle velikostních kategorií.

Graf 14: Procentuální podíl počtu suburbánních obcí s kladným MS na celkovém počtu suburbánních obcí podle velikosti v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
 Pozn.: MS=migrační saldo, ob.=obyvatel

Graf 15: Procentuální podíl počtu venkovských obcí s kladným MS na celkovém počtu venkovských obcí podle velikosti v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
 Pozn.: MS=migrační saldo, ob.=obyvatel

V případě suburbánních obcí docházelo od prvního až do třetího sledovaného období k neustálému nárůstu počtu obcí s kladným MS a to ve všech velikostních kategoriích. U prvních dvou kategorií tento vzrůstový trend pokračoval i mezi obdobími 2001 až 2005 a 2006 až 2010. V případě třetí a čtvrté velikostní kategorie zůstal však v tomto období počet obcí s kladným MS konstantní. U kategorie obcí s počtem obyvatel od 2500 do 5000 pak došlo dokonce ke snížení tohoto počtu. Poslední období mezi léty 2011 až 2012 s sebou dokonce

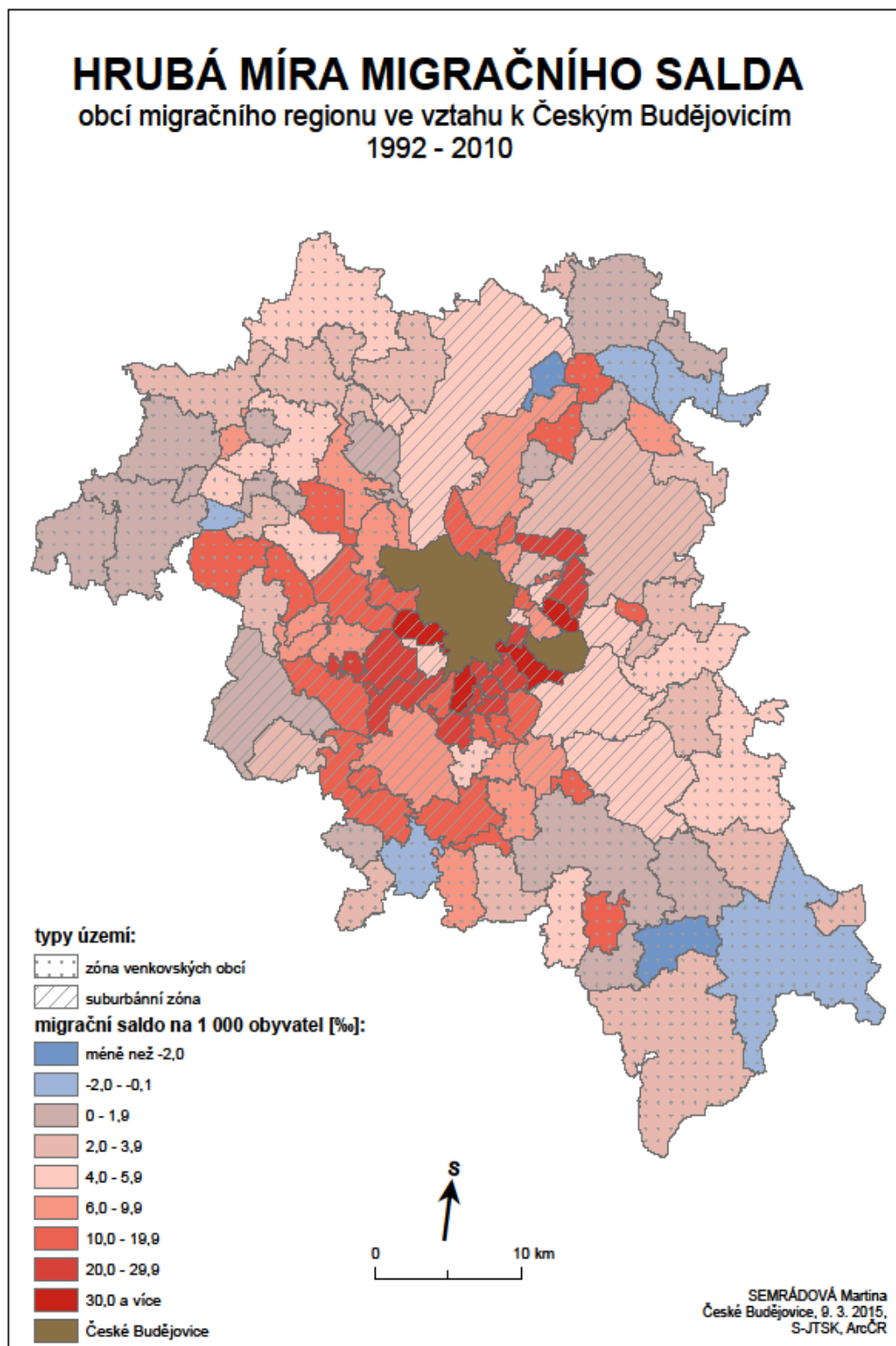
přineslo snížení zastoupení obcí s kladným MS na celkovém počtu obcí ve všech velikostních kategoriích, kromě té s počtem obyvatel od 1000 do 2 499, zde se toto zastoupení zvýšilo z 94,5 % na 95,5 %. V případě obcí kategorie 0 až 199 obyvatel zde bylo toto zastoupení dokonce nulové, to však mohlo být dáno nízkým zastoupením počtu obcí v této kategorii (3 obce), s tímto nízkým počtem se tudíž snižuje pravděpodobnost, že se právě v posledních dvou sledovaných letech do těchto tří obcí přistěhuje potřebný počet obyvatel.

U prvních dvou velikostních kategorií obcí venkovské zóny byl až do období 2006 až 2010 zaznamenán nárůst počtu obcí s kladným MS. V případě velikostní kategorie s 500 až 999 obyvateli tomu bylo podobně, jen mezi třetím a čtvrtým sledovaným obdobím již nedocházelo k růstu, nýbrž ke stagnaci. Poslední dvě velikostní kategorie venkovských obcí pak zaznamenávaly růst jen v případě prvních třech období, mezi obdobími 2001 až 2005 a 2006 až 2010 se pak zastoupení počtu obcí s kladným MS na celkovém počtu obcí u těchto kategorií snížilo. Mezi obdobími 2006 až 2010 a 2011 až 2012 pak došlo ke snížení tohoto zastoupení u všech sledovaných velikostních kategorií. V případě kategorie obcí od 2500 do 5000 obyvatel bylo zmíněné procentuální zastoupení dokonce nulové, to však mohlo mít podobnou příčinu, jaká byla uvedena výše u suburbánních obcí, počet obcí v této kategorii byl totiž pouhých 5 obcí.

Obecně lze tedy říci, že i přesto, že mezi čtvrtým a pátým sledovaným obdobím byl zaznamenán pokles, ve všech zkoumaných případech došlo k navýšení podílu počtu obcí s kladným MS na celkovém počtu obcí mezi prvním a posledním sledovaným obdobím (1992-1995 x 2011-2012). V případě prvních dvou velikostních kategorií, tedy obcí do 500 obyvatel, se jednalo o navýšení zmíněného podílu z 29,2 % na 56,9 % (za suburbánní i venkovské obce dohromady). Tím pádem je tedy možné potvrdit hypotézu číslo jedna, ve které je právě uveden předpoklad, že se navýší podíl obcí s kladnou migrační bilancí na celkovém počtu obcí ve velikostní kategorii do 500 obyvatel.

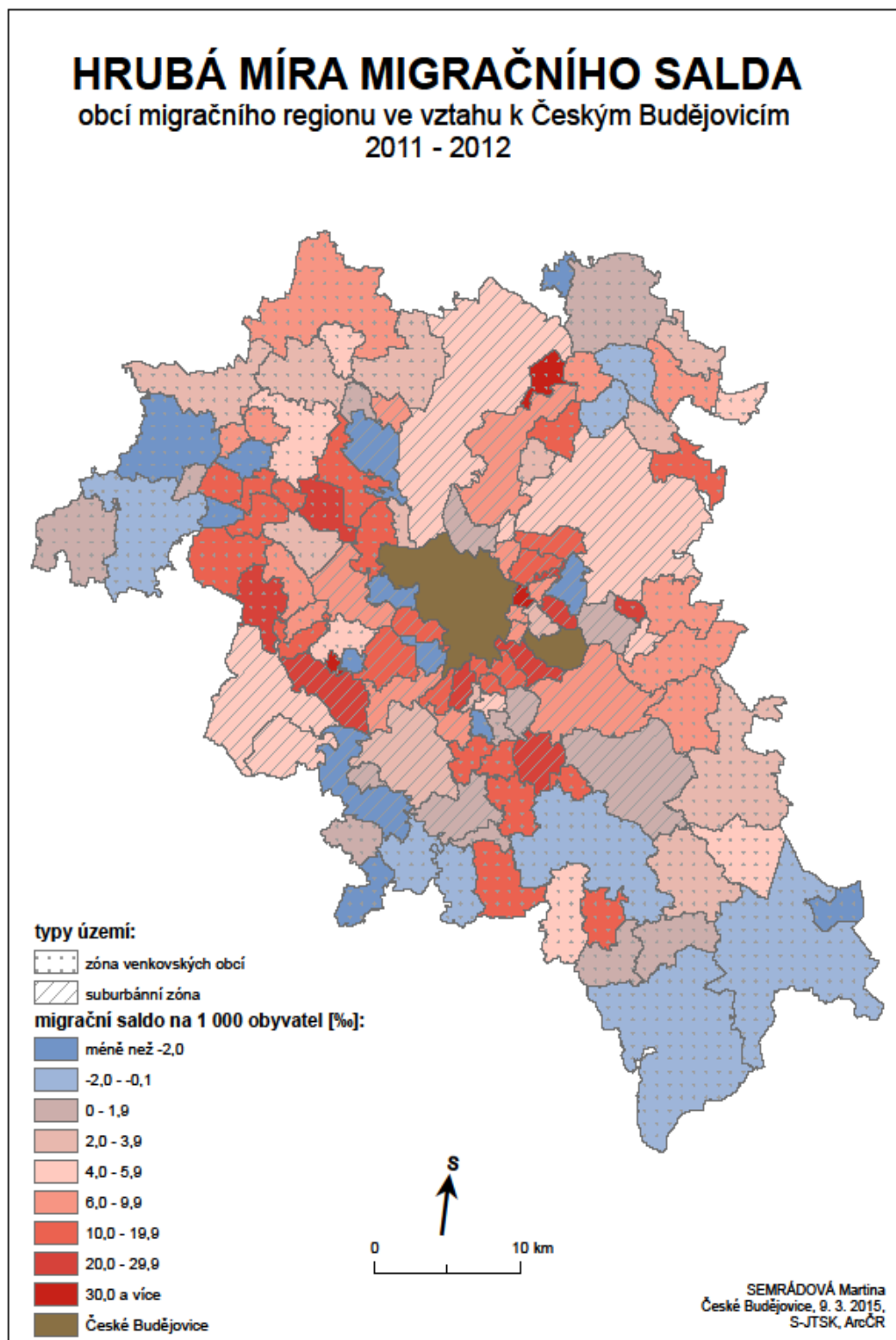
Mapa 4 a Mapa 5 ukazuje rozdíl mezi průměrnými hodnotami HMMS jednotlivých obcí migračního regionu ve vztahu k ČB v obdobích let 1992 až 2010 a 2011 až 2012 (podrobněji viz Příloha 7).

Mapa 4: Hrubá míra migračního salda v obcích migračního regionu České Budějovice ve vztahu k jádru v letech 1992 až 2010

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Mapa 5: Hrubá míra migračního salda v obcích migračního regionu České Budějovice ve vztahu k jádru v letech 2011 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní zpracování

Již při prvním pohledu na Mapu 5 je znatelný vyšší počet obcí, které jsou migračně ztrátové, oproti Mapě 4, zatímco v období let 1992 až 2010 byl počet těchto obcí 8, v letech 2011 až 2012 to bylo již 21. Počet migračně ztrátových suburbánních obcí byl v letech 1992 až 2010 nulový, zatímco v posledních dvou sledovaných letech zde migračně ztrácelo již 5 obcí (Branišov, Dolní Třebonín, Jivno, Planá a Zliv), v případě venkovských obcí stoupl ve druhém sledovaném období počet těchto obcí z 8 na 16 (zejména jih, jihozápad a západ regionu). Na druhou stranu je třeba poznamenat, že 4 obce venkovské zóny byly ve druhém sledovaném období na rozdíl od toho předchozího získové, jedná se o Dynín, Ponědraž, Žár a Vlkov.

Lze také konstatovat, že ve většině případů obcí migračního regionu ČB byla hodnota HMMS v prvním sledovaném období vyšší, než v období druhém. V případě suburbia byla HMMS v letech 2011 až 2012 vyšší než v období 1992 až 2010 pouze v 27,9 % případů (12 obcí), u obcí venkovské zóny byla tato hodnota 52,8 % (38 obcí), z čehož vyplývá, že z celkového pohledu migračně získávaly spíše obce venkovské zóny.

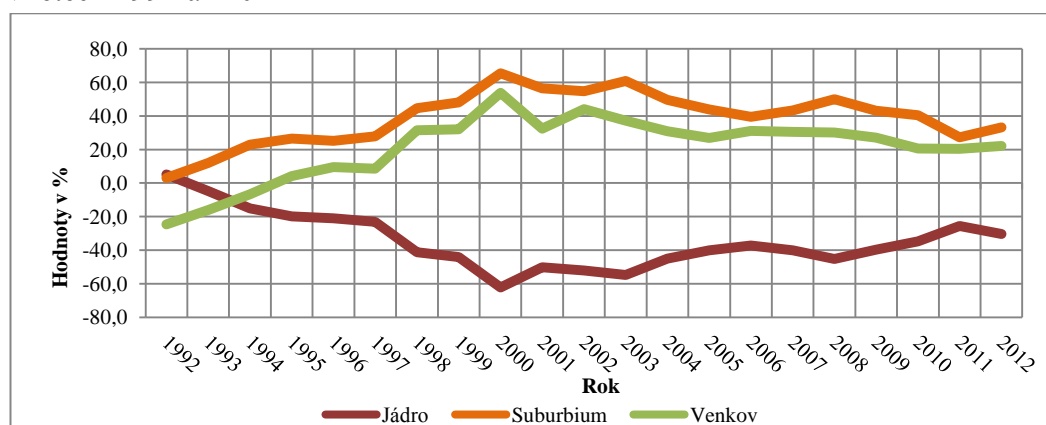
Výše zmíněné skutečnosti dokazují pokles intenzity suburbanizačních tendencí v migračním regionu v posledních letech. Zatímco kontraurbanizační proces se projevil zejména na severovýchodě regionu (Vlkov, Dynín, Ponědraž), kde se doposud ztrátové obce staly obcemi získovými, v ostatních částech zóny venkovských obcí je však znatelný pokles decentralizačních tendencí při stěhování obyvatelstva. Tyto skutečnosti by mohly vést k úvahám o začínající reurbanizaci, avšak průběh tohoto procesu vyvrací Graf 19 níže v této kapitole.

Migrační účinnost

V následujícím grafu (Graf 16) je možné sledovat vývoj migrační účinnosti v území migračního regionu ČB, a to jak v samotném jádru, tak i v suburbii a zóně venkovských obcí. Migrační účinnost dle Klufové (2008) představuje procentuální podíl migračního salda na migračním obratu (viz kapitola 1.2) a zároveň vyjadřuje podíl významu saldové složky na celkové migraci. Jak již bylo řečeno výše, hodnoty MS ČB se po většinu sledovaného období pohybovaly

v záporných hodnotách, v případě venkova a suburbia tomu bylo právě naopak. Tyto skutečnosti mají tudíž vliv i na průběh vývoje MÚ u těchto územních celků. Jak uvádí Čekal (2006), nejvyšších hodnot dosahuje MÚ v regionech s největším relativním ziskem či ztrátou. Při porovnání grafu MÚ s grafy sledujícími vývoj HMMS (např. Graf 8 či Graf 10) lze v tomto případě potvrdit, že v obdobích, kdy zázemí nejvíce získávalo, byly hodnoty jeho MÚ nejvyšší, podobně tomu bylo i v případě samotného jádra, i když zde se kvůli migrační ztrátovosti jedná o hodnoty záporné.

Graf 16: Vývoj migrační účinnosti v migračním regionu Českých Budějovic v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Obecně lze konstatovat, že od konce 90. let byly hodnoty MÚ ve všech třech sledovaných územích poměrně vysoké. Nejvyšších hodnot (ať už kladných či záporných) bylo dosaženo v letech, kdy nejsilnější migrační proudy směřovaly z jádra migračního regionu do jeho zázemí, zejména se jedná o období kolem roku 2000 či 2003. Konkrétně v roce 2000 činila hodnota MÚ ČB -62,2 %, což bylo maximum za celé sledované období, suburbium a venkovské obce dosáhly maxima těchto hodnot přirozeně v tomtéž roce, konkrétně to bylo 65,4 % (suburbium) a 53,8 % (zóna venkovských obcí). Minimální hodnoty MÚ jsou spojeny spíše se začátkem sledovaného období. K mírnému poklesu oproti předcházejícímu období pak došlo i v roce 2011 (-25,5 % u ČB, 27,3 % u suburbia a 20,5 % u venkovských obcí), tato situace je pak samozřejmě opět spojena se změnami hodnot MS v tomto roce v jednotlivých územích.

Migrační proudy a vývoj urbanizačních procesů

Vývojem urbanizačních procesů jako je suburbanizace, reurbanizace či kontraurbanizace v území migračního regionu ČB se již ve svých publikacích zabývala Popjaková (2012, 2013a), o zesilujících suburbanizačních tendencích v tomto území však také hovořil např. Čekal (2009). Vývojem výše zmíněných procesů mezi jádrem regionu ČB a jeho zázemím se zabývá i následující kapitola.

Tabulka 9: Intenzita migračních toků podle typu území v migračním regionu Českých Budějovic v letech 1992 až 2012

1992 - 2012		Vystěhovalí z:		
		Jádro	Suburbium	Venkov
Přistěhovalí do:	Jádro	*	7 991 (3,9) reurbanizace	3 513 (1,7) reurbanizace
	Suburbium	18 761 (18,6) suburbanizace	X	X
	Venkov	5 529 (6,8) kontraurbanizace	X	X
1992 - 2010		Vystěhovalí z:		
		Jádro	Suburbium	Venkov
Přistěhovalí do:	Jádro	*	6 957 (3,8) reurbanizace	3 122 (1,7) reurbanizace
	Suburbium	16 831 (18,7) suburbanizace	X	X
	Venkov	4 927 (6,8) kontraurbanizace	X	X
2011- 2012		Vystěhovalí z:		
		Jádro	Suburbium	Venkov
Přistěhovalí do:	Jádro	*	1 034 (5,5) reurbanizace	391 (2,1) reurbanizace
	Suburbium	1 930 (17,1) suburbanizace	X	X
	Venkov	602 (7,3) kontraurbanizace	X	X

Zdroj: Popjaková, 2013a, data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

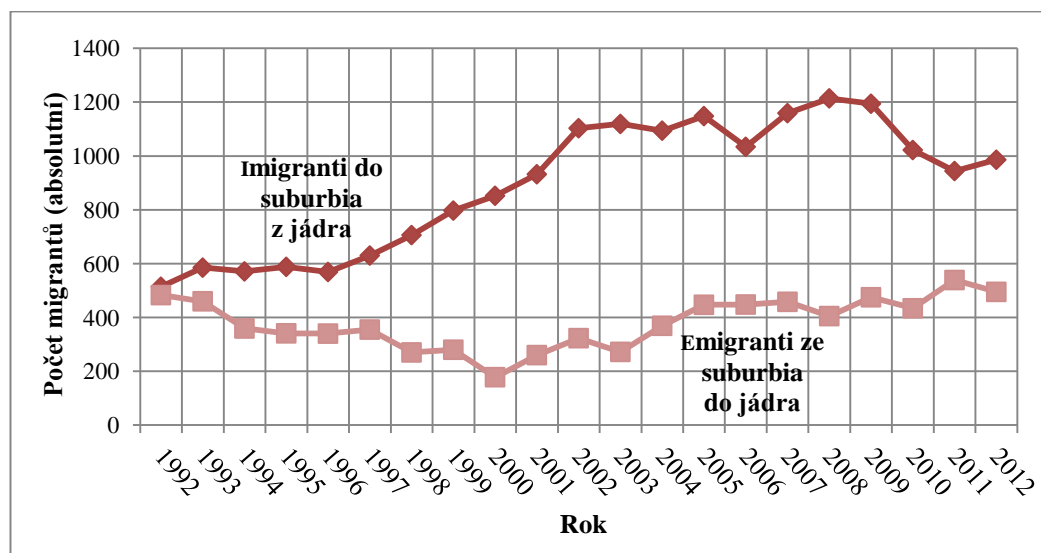
Pozn.: *=neexistující údaj, X=nesledovaný údaj, údaj před závorkou=absolutní počet migrantů, údaj v závorce=hrubá míra imigrace v ‰

Z Tabulky 9 je patrné, že v období 1992 až 2012 převládala intenzita migračních toků z jádra regionu do jeho zázemí nad toky opačným směrem, což již bylo uvedeno výše v rámci analýzy MS. To dokazují i hodnoty HMI, v případě suburbánní zóny činila průměrná hodnota tohoto ukazatele za období 1992 až 2012 18,6 ‰ a v případě venkovských obcí 6,8 ‰, což je mnohonásobně

více, než průměrné hodnoty HMI jádra regionu, to ostatně potvrzují i absolutní počty migrantů v tabulce. Zmíněné údaje dokazují, že v zájmovém území docházelo po čas sledování regionu k poměrně silným suburbanizačním procesům. ČB dokonce patří k městům s nejvyšší mírou emigrace do zázemí v ČR (Popjaková, 2013a). Opomenout však nelze ani kontraurbanizaci, která se v migračním regionu začala výrazněji projevovat zejména od konce 90. let (viz Graf 18).

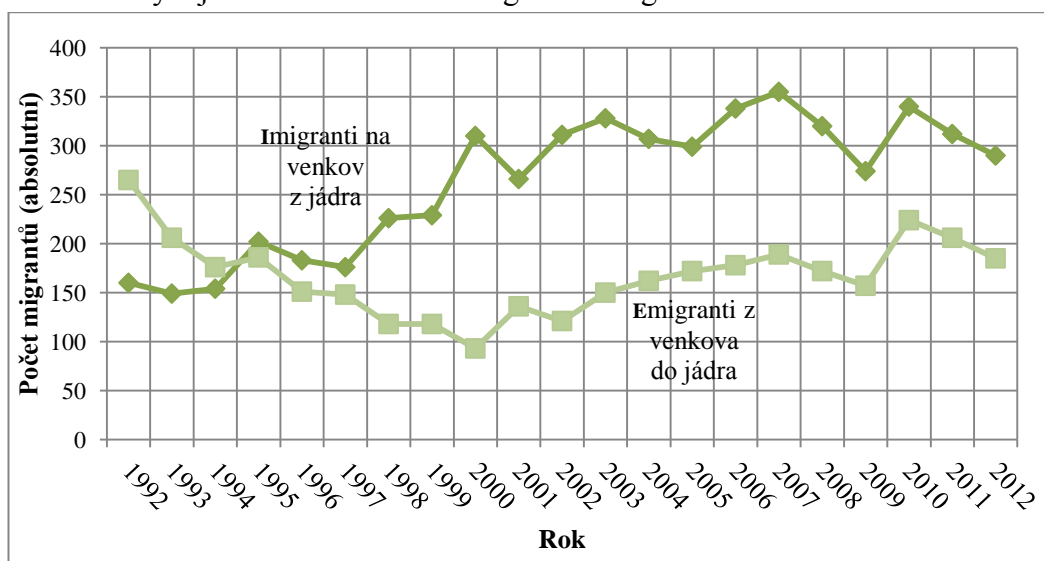
Důležité je však poznamenat, že intenzita kontraurbanizačních proudů zdaleka nedosahuje intenzity proudů suburbanizačních, na což upozorňovala ve svých publikacích (2012, 2013a) i Popjaková. Zajímavá je však skutečnost, že v posledních dvou sledovaných letech došlo k mírnému poklesu průměrných hodnot HMI suburbánní zóny oproti létům 1992 až 2010 a naopak se mírně zvýšily hodnoty HMI jádra regionu a zóny venkovských obcí. Tyto skutečnosti by tedy mohly naznačovat jistý pokles intenzity suburbanizačních procesů v území, a naopak jisté zintenzivnění kontraurbanizace a reurbanizace. Konkrétní vývoj všech tří uvedených urbanizačních procesů je možné sledovat v Grafu 17, Grafu 18 a Grafu 19.

Graf 17: Vývoj suburbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Zdroj: Popjaková, 2013a, data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
Pozn.: ČB=České Budějovice

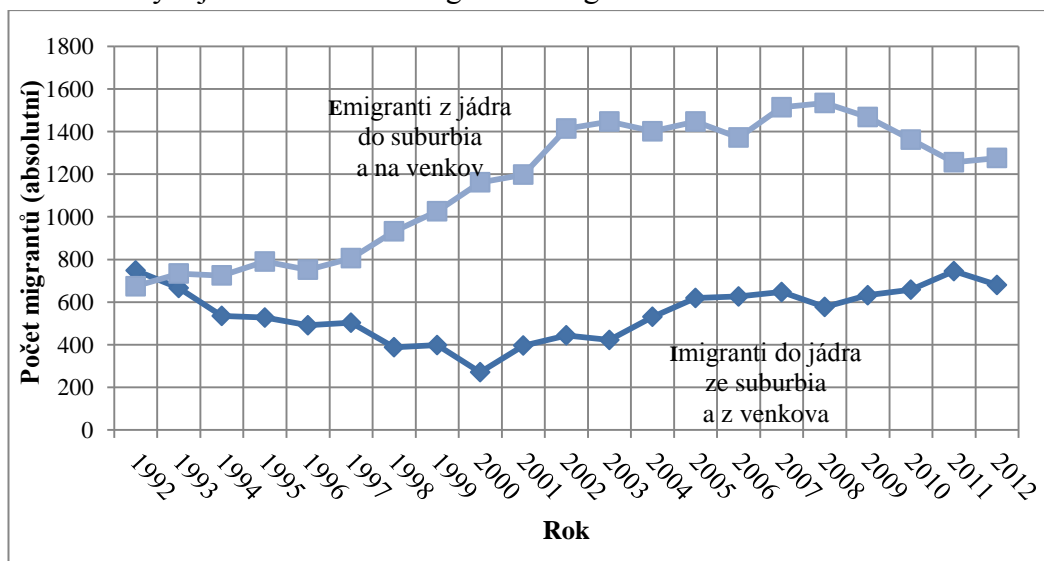
Graf 18: Vývoj kontraurbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Zdroj: Popjaková, 2013a, data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: ČB=České Budějovice

Graf 19: Vývoj reurbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Zdroj: Popjaková, 2013a, data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: ČB=České Budějovice

Graf 17 jasně zobrazuje průběh suburbanizace v území migračního regionu ČB. Po celou dobu sledování území překračoval počet přistěhovaných z jádra do suburbia počet vystěhovaných ze suburbia do jádra. Intenzivněji se proces suburbanizace začal projevovat po roce 1997, kdy se objem imigrantů do suburbia začal výrazně zvyšovat a naopak se snižoval počet migrantů stěhujících

se opačným směrem. O výraznějších projevech suburbanizace v migračním regionu ČB od roku 1998 se ve své publikaci zmiňuje i Čekal (2009). Logicky se tedy suburbium stalo ještě více migračně ziskovým, počet obyvatel se zde díky migraci zvýšil ročně průměrně o 513 migrantů. Největšího absolutního rozdílu v počtu migrantů mezi jednotlivými sledovanými migračními proudy bylo dosaženo v roce 2003, kdy suburbium na úkor jádra získalo celkem 847 obyvatel. Počet imigrantů do suburbia z jádra byl v tomto roce 1119 a počet emigrantů ze suburbia do jádra činil pouhých 272 lidí. Z Grafu 17 je vidět, že po roce 2008 se rozdíl mezi počty emigrantů a imigrantů do suburbia začaly snižovat, v roce 2011 činil tento rozdíl 405 migrantů. V roce 2012 se však tento počet opět navýšil na 491 migrantů, které získalo suburbium na úkor jádra. I přes mírné snížení intenzity suburbanizačního procesu ke konci sledovaného období je však možné říci, že suburbanizační proces stále pokračuje. Tento vývoj suburbanizace v migračním regionu ČB předpokládá v závěru své publikace i Popjaková (2013a).

Kromě procesu suburbanizačního probíhá v současnosti v rámci migračního regionu ČB i proces kontraurbanizační (viz Graf 18), který však, jak již bylo uvedeno výše, probíhá s nižší intenzitou, než proces suburbanizace (viz Tabulka 9). Na počátku sledovaného období sice počet emigrantů z venkova do jádra překračoval počet osob přistěhovaných z jádra na venkov, tato situace se však změnila v roce 1995, kdy se venkov stal migračně ziskovým na úkor jádra regionu. Počet imigrantů z jádra na venkov tedy překročil počet emigrantů z venkova do jádra (blíže viz kapitola 1.3.2.1), a tím pádem zde začalo docházet k procesu kontraurbanizace, ten se s větší intenzitou začal projevovat zejména od roku 1998. Největší rozdíl mezi oběma sledovanými migračními proudy nastal v tomto případě již v roce 2000, kdy se do zóny venkovských obcí z jádra přistěhovalo 310 migrantů, zatímco opačným směrem to bylo pouze 93 migrantů. Venkov tedy na úkor jádra získal v tomto roce celkem 217 nových obyvatel. Od doby, kdy se v regionu projevil kontraurbanizační proces, ztrácelo jádro ve prospěch venkova každoročně průměrně 122 obyvatel. Skutečnost, že v regionu dochází ke kontraurbanizaci, dokazuje stejně jako v případě

suburbanizace již výše popsaná analýza MS (např. Graf 11). Stejně tak tomu nasvědčovaly i zvyšující se migrační zisky zejména menších venkovských obcí, v souvislosti s touto skutečností došlo v průběhu sledovaného období i k navýšení množství venkovských obcí, které vykazují kladné MS s ČB. Popjaková (2013a) uvádí, že v období 2006 až 2010 dosáhla kontraurbanizace v regionu ČB nejvyšší úrovně a docházelo tedy k zintenzivňování tohoto procesu. Důležité je však poznamenat, že v posledních dvou sledovaných letech se oproti předcházejícímu období celkově snížila migrační aktivita venkovských obcí, tzn., že došlo k mírnému poklesu jak absolutního počtu emigrantů z venkova do jádra, tak i imigrantů z jádra na venkov. To mělo za následek snížení HMI venkova z 8,1 ‰ v období let 2006 až 2010 na 7,3 ‰ v letech 2011 až 2012. Výsledkem tedy bylo mírné oslabení kontraurbanizačního procesu v regionu ČB, avšak průměrná hodnota HMI venkova v letech 2011 až 2012 stále zůstává vyšší, než v období let 1992 až 2010 (viz Tabulka 9), a zároveň počet imigrantů na venkov z jádra stále přesahuje počet emigrantů z venkova do ČB (viz Graf 18). Tím pádem lze říci, že proces kontraurbanizace v území sledovaného regionu stále pokračuje a pokud nedojde k výraznějšímu zintenzivnění emigrace z venkova do jádra či k významnému oslabení imigrace z jádra na venkov, bude s největší pravděpodobností pokračovat i v následujících několika letech.

Vzhledem ke skutečnosti, že v migračním regionu ČB se stále poměrně významně projevují dekoncentrační tendence stěhování obyvatelstva (suburbanizace a v menší míře kontraurbanizace), dochází tedy k současnému potlačení procesu koncentračního, tedy reurbanizace (viz Graf 19), což uvádí i Popjaková (2013a). Množství emigrantů z jádra do suburbia a na venkov překračuje v podstatě po celou dobu sledování regionu množství imigrantů do jádra z venkova a suburbia. To znamená, že k reurbanizaci nedochází, jelikož migračně nezískává jádro na úkor zázemí, ale naopak, zázemí na úkor střediska regionu (teorie viz Obrázek 1 v kapitole 1.3.2.1). Jediný rok, kdy jádro migračně získalo na úkor svého zázemí, byl rok 1992, kdy migrační zisk jádra činil 74 migrantů. V tomto případě se však nejednalo o reurbanizaci, nýbrž o doznívání extenzivní fáze urbanizace, pro kterou je typická jednosměrně orientovaná

migrace ze zázemí do městských jader, a tím pádem i růst počtu obyvatel jádrových měst (Čermák, 1997). Co se týče vývoje reurbanizace v posledních letech, lze konstatovat, že k nejmenší migrační ztrátě jádra od roku 1997 došlo v roce 2011, což bylo -511 migrantů. V roce 2012 se však tato ztráta opět prohloubila, a to konkrétně na -596 migrantů. Od roku 2008 do roku 2011 se tedy ztrátovost střediska migračního regionu mírně snižovala, avšak v roce 2012 opět mírně narostla. I přes navýšení průměrných hodnot HMI jádra (viz Tabulka 9) v období 2011 až 2012 oproti období 2006 až 2010 však stále nedošlo k otočení stávajících migračních proudů ve sledovaném území a tím pádem ani ke vzniku reurbanizace. Vzhledem k výše uvedenému předpokladu, že v migračním regionu ČB budou v následujících několika letech s největší pravděpodobností pokračovat projevy suburbanizace a pravděpodobně i kontraurbanizace, lze tedy předpokládat, že proces reurbanizace nebude ve sledovaném regionu zaznamenán ani v nejbližších letech.

4 Téma migrace jako součást výuky zeměpisu na základních školách

Metody výuky zeměpisu a způsoby interpretace jednotlivých průřezových témat žákům nejen základních škol jsou předmětem zájmu didaktiky geografie. Tuto vědu, která vznikala jako samostatná vědní disciplína v 90. letech 20. století, lze definovat jako „... vědu zkoumající zákonitosti a procesy přenosu poznatků geografických věd do vědomí společnosti“ (Karvánková, 2013, s. 102). Didaktika geografie je v podstatě hraniční vědou, která leží na průniku geografie a pedagogiky. Za multidisciplinární vědní obor je pak považována i samotná geografie a v neposlední řadě také zeměpis jako školní vzdělávací obor, propojuje totiž přírodní, společenskovědní, technické a další obory (Karvánková, 2013). Předmětem celé řady disciplín je i migrace, kromě geografie se jedná ještě např. o demografii, sociologii, historii či ekonomii (Drbohlav, 1999, cit. v Kocandová, 2009, s. 15).

Cílem moderního geografického vzdělávání není pouhá znalost učiva, ale také porozumění látce, umění klást si otázky, řešit problémy, sbírat a třídit informace, jež lze pak dále kriticky hodnotit, generalizovat a také interpretovat (Karvánková, 2013). V podobném smyslu hovoří i Riedlová, Demek a Pech (1980), kteří poukazují na to, že „... cílem vyučování zeměpisu musí být komplexní obraz geografické skutečnosti“ (Riedlová, Demek, Pech, 1980, s. 77).

Vzhledem k výše uvedenému bych tedy navrhovala rozdělit výuku tématu migrace na základní škole na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a část názorně praktickou. Vždy je však velmi důležité přihlížet k možnostem žáků, na základní škole by se tedy mělo jednat pouze o základní poznatky, které si žáci osvojí (Riedlová, Demek, Pech, 1980).

Obsahem teoretické části výuky by tedy mělo být nejprve seznámení žáků se základními pojmy a nejdůležitějšími souvislostmi. Kupříkladu by se jednalo o vysvětlení pojmů jako je migrace, emigrace, imigrace, migrační zisk respektive ztráta atp., dále by bylo vhodné vysvětlit základní rozdíly mezi městskými a venkovskými (vesnice, osada) obcemi a obecně objasnit pojmy jako je např. aglomerace či suburbium. V návaznosti na probrané pojmy by bylo vhodné

stručně nastínit historii nejdůležitějších migračních procesů, které probíhaly na území ČR, se zvláštním zaměřením na ty, které zde probíhaly v poslední době či které mají stále vliv na stávající rozmístění obyvatelstva. V souvislosti s tímto by bylo možné žáky okrajově seznámit i s pojmy jako je suburbanizace či kontraurbanizace. U naprosté většiny pojmů by bylo vhodné využít obrázků a nákresů, aby si je žáci dokázali lépe představit, příkladem by mohl být třeba Obrázek 1 (kapitola 1.3.2.1), který vysvětluje průběh kontraurbanizace a reurbanizace, podobného schématu by se dalo využít např. i pro vysvětlení suburbanizace či emigrace, imigrace atd. Užitečnou učební pomůckou mohou být i některé internetové zdroje, na kterých se mnohdy nacházejí zajímavá videa, články či statistické údaje a další.

Druhá část výuky týkající se migrace by měla probíhat v duchu tzv. terénního vyučování, jež Karváňková (2013) popisuje jako jistou komplexní výukovou formu, jejíž součástí jsou různé výukové metody (např. demonstrace, metoda zážitkové pedagogiky či kooperativní metoda atd.) a dále různé organizační formy výuky (např. exkurze, vycházka, terénní cvičení atp.), přičemž základem je práce žáků v terénu. V závislosti na časové dotaci hodin zeměpisu v daném ročníku bych tedy navrhovala uspořádat jednodenní terénní cvičení, jehož cílem by byla názorná ukázka některých z výše uvedených pojmů (město, vesnice, aglomerace atd.) a zároveň do jisté míry samostatná práce žáků na téma zadaného úkolu.

Jako příklad uvedu skupinu žáků osmé třídy základní školy v ČB. Konkrétní terénní cvičení by tedy mohlo proběhnout tak, že by vyučující se žáky v průběhu dne navštívili některé typicky emigrační či imigrační obce v okolí ČB, v závislosti na tom, co se o vývoji migrace naučily v teoretické části výuky (migrace mezi městem a obcemi v jeho okolí atd.). V případě ČB by se tedy jednalo přibližně o čtyři obce, typicky imigrační suburbánní obec nacházející se v českobudějovické aglomeraci (např. Srubec), typicky imigrační obec nacházející se však již mimo aglomeraci (např. Ostrolovský Újezd), typicky emigrační obec nacházející se mimo aglomeraci (např. Vlkov) a v neposlední řadě i samotné ČB, jako jádro aglomerace. O tom, zda se jedná o migračně ziskovou či ztrátovou obec by však věděl pouze vyučující, žáci by měli k dispozici pouze

mapy s vyznačenými obcemi a dopravní sítí. Úkolem žáků rozdělených do několika skupin by v každé navštívené obci bylo s pomocí vyučujícího a mapy zaznamenat, jaká je její přibližná velikost (počet obyvatel), jaká je její občanská vybavenost (např. škola, obchod, pošta atp...), jaké zde funguje dopravní spojení s ČB či jaký typ zástavby se zde nachází (např. developerské zástavby v suburbii atd.). Na základě zjištěných informací by se pak žáci s pomocí map pokusili odhadnout, zda se jednalo o obec suburbánní (ziskovou) či obec ziskovou/neziskovou ležící mimo českobudějovickou aglomeraci. V závěru dne by žáci ve skupinách přednesli svá stanoviska na základě získaných teoretických znalostí a informací z navštívených obcí. Úkolem vyučujícího by v tuto chvíli bylo potvrdit či vyvrátit stanoviska žáků, ověřit, podle čeho k danému stanovisku došli a také podat nejdůležitější informace o migraci v daných obcích. Touto cestou má vyučující i určitou zpětnou vazbu, myšleno tak, že podle správných či chybných stanovisek a komentářů žáků do jisté míry pozná, zda žáci správně pochopili pojmy a souvislosti týkající se migrace v teoretické části výuky ve třídě, a zároveň zjistí, do jaké míry jsou žáci schopni, spolupracovat, shromažďovat informace na dané téma a propojovat teoretické znalosti s reálným děním kolem sebe.

Cílem výše popsaných metod při výuce migrace v rámci hodin zeměpisu tedy bylo propojit teoretický základ zprostředkovaný žákům prostřednictvím schémat a nákrese s reálným děním v okolí jejich bydliště, a tím docílit lepšího zapamatování daných pojmů a souvislostí, a také schopnosti žáků interpretovat získané informace vlastními slovy. Procvičení zmíněných souvislostí a pojmů pomocí shromažďování informací v terénu a možnost vyzkoušet si uplatnit své znalosti v praxi je dle mého názoru pro žáky přínosnější a ve výsledku i zábavnější, než písemný test, při kterém si žáci obtížněji dokáží spojit dané pojmy se skutečnými procesy probíhajícími v jejich okolí.

Závěr

Provedením aktualizace počtu obcí v migračním regionu ČB dle aktuálních dat o migraci a vypracováním analýzy migrace zejména za roky 2011 až 2012 v tomto regionu byly splněny cíle stanovené v úvodu překládané práce. V rámci aktualizace hranic a ověření počtu obcí v migračním regionu ČB bylo nutné vyřadit obec Věžovatá Pláně, která se nacházela v jihozápadní části regionu. Důvodem jejího vyřazení byla skutečnost, že nejsilnější migrační vazbu tato obec vykazovala s městem Kaplice, nikoli s ČB či jinou obcí nacházející se v migračním regionu ČB. Celkový počet obcí tedy klesl z původních 117 na 116.

Analýza migrace vybraných obcí nacházejících se v okolí hranic migračního regionu ČB neprokázala, že by některá z těchto obcí vykazovala nejsilnější migrační vazbu právě s ČB. A to i přesto, že se jednalo o obce nacházející se buď v určité problematické oblasti či v oblasti, u které dle zjištěných dat existoval předpoklad, že by některá z těchto obcí potenciálně mohla vykazat s ČB nejsilnější migrační vazbu. Tato možnost se ovšem neprokázala a tudíž v tomto případě k žádné změně počtu obcí v zájmovém regionu nedošlo. V souvislosti s touto skutečností bylo tedy nutno vyvrátit hypotézu číslo dvě, která vyslovovala předpoklad o rozšíření regionu o jednu či více obcí z okolí hranic tohoto území. Jednou z možných příčin toho, proč k rozšíření migračního regionu ČB nedošlo je fakt, že rozsah tohoto území je oproti ostatním migračním regionům v Jihočeském kraji poměrně dost rozsáhlý. Čekal (2007) totiž konstatuje, že jím vymezené migrační regiony vykazují značnou podobnost s administrativními hranicemi celků SO ORP. To ovšem tak docela neplatí pro migrační region ČB, ten se totiž rozkládá na území celých dvou SO ORP a zčásti pak zasahuje ještě do dalších pěti SO ORP. Obce nacházející se v okolí hranic migračního regionu tudíž již poměrně často leží v blízkosti či dokonce v těsném sousedství s některým dalším střediskem jiného migračního regionu. Pravděpodobnost toho, že by takovéto obce vykazovaly nejsilnější migrační vazby právě s ČB je proto malá.

Z pohledu analýzy celkové migrace sledovaného regionu lze říci, že největší podíl na této migraci neslo samotné středisko regionu (44,5 %), o něco méně pak

suburbánní zóna (33,2 %) a nejmenší celkový objem migrantů zaznamenala zóna venkovských obcí (22,3 %). Migrační region jako celek si také po celou dobu jeho sledování udržel kladný migrační přírůstek. Při bližším pohledu na vývoj MS jeho jednotlivých částí (Graf 6) je však zřejmé, že středisko regionu bylo naopak po většinu sledovaného období migračně ztrátové, mezi léty 2000 až 2004 ztrácely ČB v důsledku záporné migrace ročně více než 740 obyvatel. Důležité je také poznamenat, že v posledních dvou sledovaných letech došlo ve všech třech částech migračního regionu ke snížení celkového objemu migrace oproti předcházejícímu období (viz Tabulka 7).

Mezi nejdůležitější poznatky vyplývající z analýzy migrace obyvatelstva mezi městem ČB a jeho zázemím patří fakt, že 74,7 % migračního objemu jádra s jeho zázemím tvoří migrace mezi jádrem a suburbium. Nejvýraznější nárůst MO jádra a suburbia byl zaznamenán po roce 2000 (HMMO 10,5 ‰) a trval v podstatě až do roku 2009 (HMMO 17,6 ‰), tento nárůst se také významným způsobem podepsal na vývoji MO jádra a celého zázemí, jelikož výkyvy hodnot HMMO jádra s venkovskými obcemi nebyly zdaleka tak výrazné, jako v případě suburbia. Zmíněný fakt souvisí s projevy suburbanizace v migračním regionu ČB, což bezesporu dokazuje i vývoj MS v tomto území. Jádro regionu bylo v podstatě po celou dobu zkoumání území migračně ztrátové, za sledovaných 21 let činila migrační ztráta ČB celkem 12 786 migrantů, z nichž 84,2 % směřovalo právě do suburbia. Podíl vystěhování do zázemí na celkové emigraci jádra tvořil dokonce 57,4 %. Zázemí migračního regionu bylo tedy na úkor jádra migračně ziskové, nejednalo se ale pouze o suburbium, ale i o zónu venkovských obcí. Od roku 1995 se totiž zóna venkovských obcí stala migračně ziskovou, její roční migrační zisk tvořil od tohoto roku v průměru 122 migrantů. Kromě zmíněné suburbanizace se tedy v regionu projevil v menší míře i tendence kontraurbanizační. Nejvíce v průměru získávaly nejmenší venkovské obce mezi 0 až 199 obyvateli (HMMS za období 1992 až 2012 bylo 7 ‰), naopak obce mezi 2 500 až 5 000 obyvateli byly v průměru dokonce migračně ztrátové (HMMS za období 1992 až 2012 bylo -0,2 ‰). V průběhu sledovaného období došlo ve všech zkoumaných velikostních kategoriích obcí k nárůstu podílu obcí

s kladným MS na celkovém počtu obcí, a i když mezi obdobími 2006 až 2010 a 2011 až 2012 došlo k mírnému poklesu, stále byl podíl v posledním období až na výjimky vyšší, než tomu bylo na počátku sledovaného období. O 27,7 % se zvýšil i podíl obcí s kladným MS na celkovém podílu obcí v kategorii 0 až 499 obyvatel. Tímto tedy bylo možné potvrdit hypotézu číslo jedna, která právě navýšení zmiňovaného podílu u obcí do 500 obyvatel přepokládala. Vývoj migračního salda u jednotlivých celků ovlivnil i vývoj MÚ, která nabývala nejvyšších hodnot právě v období, kdy se nejvýrazněji projevovaly migrační proudy směřující z jádra regionu do jeho zázemí. Podíl významu saldové složky na celkové migraci byl tedy nejvyšší v období let 2000 až 2003. V případě ČB se křivka vývoje MÚ pohybovala v záporných hodnotách, naopak u suburbia a venkovských obcí se vzhledem k jejich migrační ziskovosti i MÚ pohybovala v hodnotách kladných.

Z hlediska vývoje migračních proudů ve vztahu k urbanizačním procesům je v závislosti na výsledcích analýzy migrace možné konstatovat, že v regionu nadále převládají dekoncentrační tendence stěhování obyvatelstva (zejména suburbanizace, ale také kontraurbanizace), jejichž existence potlačuje vznik tendencí koncentračních (reurbanizace). I přes mírný pokles intenzity suburbanizace a kontraurbanizace ke konci sledovaného období však tyto procesy stále přetrvávají, a jejich intenzita se oproti počátkům sledovaného období stále pohybuje ve vyšších hodnotách. Díky tomuto je tedy možné přepokládat trvání těchto dvou procesů v migračním regionu ČB i v několika následujících letech.

V úplném závěru je na místě konstatovat, že migrace výrazně ovlivňuje rozmístění obyvatelstva v migračním regionu ČB a tento poměrně silný vliv bude pravděpodobně pokračovat i v následujících letech. Výsledky analýzy překládané práce by bylo možné využít např. v souvislosti s plánováním rozvoje v území regionu. Práce by mohla pomoci určit hlavní problémové lokality, kde dochází k nejvýraznějšímu přílivu či odlivu obyvatelstva a dopomoci tím k hledání řešení těchto nastalých problémů. Zajímavé by také bylo navázat na tuto práci analýzou strukturálních charakteristik migrantů v migračním regionu ČB, což by mohlo významně dopomoci k dohledání příčin potíží zmíněných problémových lokalit.

Seznam použitých zdrojů

- ANDRLE, A. (2000): Vnitrostátní stěhování. *Moderní obec*, č. 10, s. 28-29.
- BARTOŇOVÁ, D., DRBOHLAV, D. (1993): Migrační atraktivita v regionálním pohledu (okresy ČR v letech 1961-1991). *Demografie*, roč. 35, č. 2, s. 95-107.
- BOHÁČ, A. (1937): Populační a národní vývoj jižních Čech. *Národní jednota pošumavská*, Praha, 15 s.
- ČEKAL, J. (2006): Jihočeský kraj: regionálně geografická analýza prostorové mobility obyvatelstva. *Disertační práce*. Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 105 s.
- ČEKAL, J. (2007): Vymezování migračních regionů v kontextu změn základních funkcí migrace (na příkladu Jihočeského kraje). *Geografie*, roč. 112, č. 4, s. 361-372.
- ČEKAL, J. (2009): Migrace obyvatel v regionu Českých Budějovic v letech 1992-2004. In: Kubeš, J. a kol.: *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace II*. Banská Bystrica: Ústav vědy a výzkumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, s. 73-86.
- ČERMÁK, Z. (1996): Transformační procesy a migrační vývoj v České republice, In: Hampl, M. (ed.): *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*, Přírodovědecká fakulta UK, Praha, s. 179-197.
- ČERMÁK, Z. (1997): Geografické aspekty vnitřní migrace v České republice. *Demografie*, roč. 39, č. 4, s. 242-248.
- ČERMÁK, Z. (2005): Migrace a suburbanizační procesy v České republice. *Demografie*, roč. 47, č. 3, s. 169-176.
- DRBOHLAV, D. (1986): Motivy migrace jako jeden z indikátorů formování geografické struktury organizace společnosti. *Demografie*, roč. 28, č. 3, s. 202-209.
- DRBOHLAV, D., BLAŽEK, J. (1992): Typologie a podmíněnost migrace obyvatelstva podle okresů České republiky. (Na pozadí sociálně geografického prostředí). *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 97, č. 4, s. 209-231.
- DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 112, č. 2, s. 125-141.
- FIALOVÁ, L. (1998): *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha: Mladá fronta, 400 s.
- GRIGG, D. B. (1977): E. G. Ravenstein and the “ laws of migration”. *Journal of Historical Geography*, roč. 3, č. 1, s. 41-54.
- HALÁS, M., KLAPKA, P. (2010): Regionalizace Česka z hlediska modelování prostorových interakcí. *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 115, č. 2, s. 144-160.

- HAMPL, M. (1990): Populační vývoj velkých měst a jejich zázemí v České republice. Srovnání meziválečného a současného období. Sborník Československé geografické společnosti, roč. 95, č. 3, s. 165-177.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha: PřF UK, DemoArt. 147 s., 1 mapová příloha.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR, UK, Praha, 255 s.
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (1995): Regionální organizace dlouhodobých migračních procesů v České republice. Geografie — Sborník ČGS, č. 2, s. 67-77.
- HAVEL, R. (2003): Pohyb obyvatel podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností v roce 2003. Demografie, roč. 45, č. 4, s. 290-297.
- HRUŠKA, V. (2013): Diferenciace venkovského prostoru na příkladu Moravskoslezského kraje. Disertační práce. Geografický ústav Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, Brno, 205 s.
- JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M. eds. (2009): The Dictionary of Human Geography. Blackwell Publishing, Oxford, 1052 s.
- JURČOVÁ, D. (2005): Slovník demografických pojmů. INFOSTAT, Bratislava, 72 s.
- KALIBOVÁ, K. (2002): Úvod do demografie. Katedra demografie a demogeografie PřF UK v Praze, Praha: Karolinum, 52 s.
- KARVÁNKOVÁ, P. (2013): Vývoj didaktiky geografie a nové trendy výuky zeměpisu v Česku. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Geographica, roč. 4, s. 101-109.
- KING, R. (2008): Atlas lidské migrace. Praha, Mladá fronta, 192 s.
- KING, R. (2012): Theories and Typologies of Migration: an overview and a primer. Malmö University, 44 s.
- KLUFOVÁ, R. (2008): Základy demografie. České Budějovice, Ekonomická fakulta JČU, 205 s.
- KLUFOVÁ, R., POLÁKOVÁ Z (2010): Demografické metody a analýzy: demografie české a slovenské populace. Wolters Kluwer, Praha, 306 s.
- KOCANDOVÁ, J. (2009): Migrace v regionu Českých Budějovic od roku 1992. Diplomová práce. Katedra geografie PF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice, 58 s.
- KORČÁK, J. (1929): Vylidňování jižních Čech. Spolek péče o blaho venkova, Praha, 97 s.
- KORČÁK, J. (1972): Populační vývoj jižních Čech. Sborník Československé společnosti zeměpisné, roč. 77, č. 1, s. 29-36.
- KOSCHIN, F. (2005): Demografie poprvé. Praha, Oeconomica, 122 s.

- KRAFT, S., KUBEŠ, J. (2011): Periferní oblasti jižních Čech a jejich sociálně populační stabilita. *Sociologický časopis*, roč. 47, č. 4, s. 805-829.
- KUBEŠ, J. a kol. (2009): *Urbánní geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I.* Bánská Bystrica: Ústav vedy a výskumu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 166 s. + přílohy.
- KUČERA, M. (2008): Padesát let hodnocení populačního vývoje České republiky, *Demografie*, roč. 50, č. 4, s. 230-240.
- KUČERA, T., BURCIN, K. (2009): Populační vývoj stotisícových měst. In: Halás, M., Klapka, P., Szcyrba, Z.: *Sborník prací k šedesátinám doc. RNDr. Václava Touška, CSc. UP v Olomouci, Olomouc. Geographia Moravica*, s. 27–46.
- KUČERA, M., FIALOVÁ, L. (1996): *Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989.* Praha: AV ČR. Sociologický ústav, 99 s.
- KUPISZEWSKI, M., DRBOHLAV, D., REES, P., DURHAM, H. (1999): Vnitřní migrace a regionální populační dynamika — Česká republika na pozadí evropských trendů. *Geografie – Sborník ČGS*, roč. 104, č. 2, s. 89-105.
- LIBROVÁ, H. (1996): Decentralizace osídlení vize a realita. Část první: vize, postoje k venkovu a potenciální migrace v ČR. *Sociologický časopis*, roč. 32, č. 3, s. 285-296.
- LIBROVÁ, H. (1997): Decentralizace osídlení vize a realita. Část druhá: decentralizace v realitě České republiky. *Sociologický časopis*, roč. 33, č. 1, s. 27-40.
- MÜLLER, J. (1994): Vymezení spádových obvodů středisek osídlení (mikroregiony): pro potřeby regionální politiky a politiky zaměstnanosti. *Terplan*, Praha. 143s.
- NOVÁK, J., NETRDOVÁ, P. (2011): Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciací obcí v České republice. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, roč. 47, č. 4, s. 717-744.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2003): Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis*, roč. 39, č. 2, s. 235-253.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., FEŘTROVÁ, M. (2011): Změny sociálního prostředí a kvality života v depopulačních regionech České republiky. *Sociologický časopis*, roč. 47, č. 4, s. 777-803.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. (2013): Metodické problémy výzkumu a vymezení zón rezidenční suburbanizace v České republice. In: Ouředníček, M., Špačková, P., Novák, J. eds.: *Sub Urbs: krajina, sídla a lidé.* Academia, Praha, s. 309-332.
- PAVLÍK, Z. (1959): Tendence stěhování obyvatelstva v Československu v posledních letech. *Sborník ČSSZ*, roč. 64, č. 4, s. 324-337.
- PAVLÍK, Z. a kol. (1986): *Základy demografie.* Praha, Academia, 732 s.

- PAVLÍK, Z. a kol. (2002): Populační vývoj České republiky 1990 – 2002. Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 98 s.
- PAVLÍK, Z., KALIBOVÁ, K. (2005). Mnohojazyčný demografický slovník (český svazek). Praha: Česká demografická společnost, 182 s.
- POPJAKOVÁ, D. (2010): Medzinárodná migrácia na prelome miléníí. Slovenská štatistika a demografia, roč. 19, č. 3, s. 24-46.
- POPJAKOVÁ, D. (2012): Súčasné trendy migrácie obyvateľstva regiónu Českých Budějovic. Geografické informácie/Geographical information, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, roč. 16, č. 2: 105-113.
- POPJAKOVÁ, D. (2013a): Identifikácia a evaluácia migračných prúdov obyvateľstva v zázemí Českých Budějovic. In: Svobodová, H. (ed.): Nové výzvy pro geografii. Výroční konference České geografické společnosti 3. - 7. září 2012. Masarykova univerzita, Brno, s. 256-266.
- POPJAKOVÁ, D. (2013b): Populační vývoj jižních Čech. Geografické rozhledy, roč. 23, č. 2, s. 28-29.
- RIEDLOVÁ, M., DEMEK, J., PECH, J. (1980): Úvod do studia geografie. SPN, Praha, 158 s.
- ROUBÍČEK, V. (1985): Vybrané kapitoly z demografie. Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta, Praha, 306 s.
- ROUBÍČEK, V. (1997): Úvod do demografie. CODEX Bohemia, Praha, 352 s.
- SKOKAN, L. (2003): Úvod do teorie geografie I., Pedagogická fakulta, UJEP, Ústí nad Labem, 147 s.
- SOBOTOVÁ, J. (2008): Suburbanizační procesy ve vybraných aglomeracích České republiky. Diplomová práce. Katedra strukturální politiky a rozvoje venkova EF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, České Budějovice, 124 s.
- SRB, V. (1999): Vnitřní stěhování 1991-1997 podle důvodů migrace. Urbanistický a územní rozvoj, roč. 2, č. 3, s. 8-14.
- SRB, V. (2004): 1 000 let obyvatelstva českých zemí. Praha: Karolinum, 275 s.
- SRB, V. (2005): Vnitrostátní stěhování v České republice podle důvodů a druhů stěhování 1993-2001. Demografie, roč. 47, č. 1, s. 67-70.
- SRB, V., ANDRLE, A. (1997): Vnitřní stěhování v České republice 1993-1995 podle vzdělání. Demografie, roč. 39, č. 4, s. 300-302.
- SRB, V., HRUŠKOVÁ, V. (2003): Jakou migrační politiku České republiky do roku 2050? Demografie, roč. 45, č. 1, s. 42-46.
- SÝKORA L. ed. (2002): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky, Ústav pro ekopolitiku, Praha, 191 s.

SÝKORA, L., POSOVÁ, D. (2011): Formy urbanizace: kritické zhodnocení modelu stadií vývoje měst a návrh alternativní metody klasifikace forem urbanizace. *Geografie*, roč. 116, č. 1, s. 1-22.

ŠIMON, M. (2006): Teoretické přístupy ke studiu urbanizace. Bakalářská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze, Praha, 43 s.

ŠIMON, M. (2011a): Kontraurbanizace: chaotický koncept? *Geografie*, roč. 116, č. 3, s. 231-255.

ŠIMON, M. (2011b): Únik z měst na venkov. *Geografické rozhledy*, roč. 20, č. 3, s. 6-7.

ŠIMON, M., OUŘEDNÍČEK, M., (2010): Migrace na venkov a kontraurbanizace: přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku. In: *Geografie pro život ve 21. století: Sborník příspěvků z XXII. sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě*, s. 738-743.

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008): *Ekonomická a sociální geografie*. Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.

VAISHAR, A. a kol. (2011): *Současný stav a vývojové tendence jihomoravského venkova. Výstup projektu Interní grantové agentury AF MENDELU*. Agronomická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, Brno, 166 s.

VOBECKÁ, J. (2010): Kam se Češi stěhují? Sociální a demografické charakteristiky residenční migrace. *Demografie*, roč. 52, č. 4, s. 266.

VOTLUČKA, V. (1970): Vliv migrace na vývoj obyvatelstva. *Demografie*, roč. 12, č. 1, s. 23-36.

WIENDL, J. (1970): Výsledky průzkumu příčin mechanického pohybu obyvatelstva v jižních Čechách. *Demografie*, roč. 12, č. 1, s. 37-47.

ZWETTLER, O. (1984): *Historicko-geografický obraz jižních Čech v letech 1900-1914*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 294 s.

Internetové zdroje

ČSÚ - Krajská správa Českého statistického úřadu v Českých Budějovicích, [online]. [cit. 2014-01-02].

Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/home>

Internetové stránky města České Budějovice, [online]. [cit. 2014-01-02].

Dostupný z WWW: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/uvod.aspx>

VDB ČSÚ - Veřejná internetová databáze Českého statistického úřadu, [online]. [cit. 2014-2-22].

Dostupný z WWW: <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>

Seznam obrázků, tabulek, grafů, map a příloh

Seznam obrázků

Obrázek 1: Grafické znázornění kontraurbanizace a reurbanizace

Seznam tabulek

Tabulka 1: Procentuální podíl MO obcí s ČB na jejich celkovém MO v letech 1992 až 2012

Tabulka 2: Procentuální podíl MO Věžovaté Pláně s potenciálními středisky na jejím celkovém MO v letech 1992 až 2012

Tabulka 3: Procentuální podíl migračního obratu vybraných obcí s obcemi Jihočeského kraje v letech 1992 až 2012

Tabulka 4: Počet obcí v jednotlivých velikostních kategoriích v zázemí migračního regionu ČB

Tabulka 5: Vývoj situace na trhu práce v okrese ČB v letech 2005 až 2012

Tabulka 6: Věková struktura obyvatel vybraných územních jednotek v roce 2011

Tabulka 7: Vývoj celkové migrace migračního regionu ČB v letech 1992 až 2012

Tabulka 8: Hrubá míra migračního obratu jednotlivých velikostních kategorií obcí v zázemí města České Budějovice v letech 1992 až 2012

Tabulka 9: Intenzita migračních toků podle typu území v migračním regionu Českých Budějovic v letech 1992 až 2012

Seznam grafů

Graf 1: Procentuální zastoupení jednotlivých velikostních kategorií obcí na celkovém počtu obcí v zázemí migračního regionu ČB

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v okrese ČB a ve městě ČB v letech 1869 až 2011

Graf 3: Pohyb obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách okresu ČB v roce 2012

Graf 4: Charakteristika některých ukazatelů pohybu obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách v roce 2012

Graf 5: Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve vybraných územních jednotkách v roce 2011

Graf 6: Migrační saldo migračního regionu ČB a jeho částí v letech 1992 až 2012

Graf 7: Vývoj hrubé míry migračního obratu města České Budějovice s jeho zázemím v letech 1992 až 2012

Graf 8: Migrační bilance města České Budějovice ve vztahu k jeho zázemí v letech 1992 až 2012

Graf 9: HMI a HME Českých Budějovic ve vztahu k suburbii a venkovským obcím v obdobích 2006 až 2010 a 2011 až 2012

Graf 10: Migrační bilance zázemí města České Budějovice ve vztahu k Českým Budějovicím v letech 1992 až 2012

Graf 11: Migrační bilance suburbánní a venkovské zóny ve vztahu k Českým Budějovicím v letech 1992 až 2012

Graf 12: Hrubá míra migračního salda suburbánních obcí migračního regionu ČB podle velikosti ve vztahu k jádru regionu v letech 1992 až 2012

Graf 13: Hrubá míra migračního salda venkovských obcí migračního regionu ČB podle velikosti ve vztahu k jádru regionu v letech 1992 až 2012

Graf 14: Procentuální podíl počtu suburbánních obcí s kladným MS na celkovém počtu suburbánních obcí podle velikosti v letech 1992 až 2012

Graf 15: Procentuální podíl počtu venkovských obcí s kladným MS na celkovém počtu venkovských obcí podle velikosti v letech 1992 až 2012

Graf 16: Vývoj migrační účinnosti v migračním regionu Českých Budějovic v letech 1992 až 2012

Graf 17: Vývoj suburbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Graf 18: Vývoj kontraurbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Graf 19: Vývoj reurbanizace v migračním regionu ČB v letech 1992 až 2012

Seznam map

Mapa 1: Migrační region Českých Budějovic: vnitřní členění

Mapa 2: Hrubá míra migračního obratu v obcích migračního regionu České Budějovice s jádrem regionu v letech 1992 až 2010

Mapa 3: Hrubá míra migračního obratu v obcích migračního regionu České Budějovice s jádrem regionu v letech 2011 až 2012

Mapa 4: Hrubá míra migračního salda v obcích migračního regionu České Budějovice ve vztahu k jádru v letech 1992 až 2010

Mapa 5: Hrubá míra migračního salda v obcích migračního regionu České Budějovice ve vztahu k jádru v letech 2011 až 2012

Seznam příloh

Příloha 1: Seznam obcí patřících do migračního regionu ČB (1. část)

Příloha 2: Seznam obcí patřících do migračního regionu ČB (2. část)

Příloha 3: Migrační obrat Věžovaté Pláně s obcemi Jihočeského kraje v období 1992 až 2012

Příloha 4: Procentuální podíl migračního obratu vybraných obcí s obcemi Jihočeského kraje na celkovém migračním obratu vybraných obcí v období 1992 až 2012

Příloha 5: Vývoj hrubé míry migračního obratu zázemí s ČB v letech 1992 až 2012

Příloha 6: Vývoj hrubé míry migračního obratu obcí migračního regionu s ČB v obdobích 1992 až 2010 a 2011 až 2012

Příloha 7: Vývoj hrubé míry migračního salda obcí migračního regionu s ČB v obdobích 1992 až 2010 a 2011 až 2012

8. Přílohy

Příloha 1: Seznam obcí patřících do migračního regionu ČB (1. část)

Název obce	Kód obce	Příslušnost k:		Název obce	Kód obce	Příslušnost k:	
		územním u celku	velikostní kategorií			územním u celku	velikostní kategorií
Adamov	535826	a	III	Heřmaň	598593	b	I
Babice	537241	b	I	Hlavatce	535851	b	I
Borek	544272	a	IV	Hlincová Hora	598607	a	II
Borovany	544281	a	V	Hluboká n. V.	544485	a	V
Borovnice	535681	b	I	Holubov	545490	a	III
Boršov n. V.	544299	a	IV	Homole	544493	a	III
Bošilec	535401	b	II	Horní Stropnice	544515	b	IV
Branišov	551490	a	I	Hosín	544523	a	III
Břehov	536059	b	I	Hradce	535460	b	I
Čakov	535541	b	II	Hranice	544540	b	II
Čejkovice	544329	b	II	Hrdějovice	544558	a	IV
ČB	544256	s	x	Hůry	535753	a	II
Chlumec	536229	a	I	Hvozdec	535613	b	I
Chotýčany	535907	b	II	Jankov	544612	b	II
Chvalovice	537420	b	I	Jilovice	544639	b	III
Čížkrajice	551503	b	II	Jivno	535761	a	I
Dasný	535249	b	II	Kamenná	535982	b	II
Dívčice	544361	b	III	Kamenný Újezd	544663	a	IV
Dobrá Voda u ČB	535206	a	IV	Komařice	535877	b	II
Dolní Bukovsko	544388	b	IV	Křemže	545571	a	V
Dolní Třebonín	545473	a	III	Kvítkovice	529729	b	I
Doubravice	535664	a	II	Ledenice	544736	a	IV
Doudleby	544400	b	II	Lhenice	550361	b	IV
Drahotěšice	535958	b	II	Libín	544744	b	II
Dříteň	544426	b	IV	Libnič	535800	a	II
Dubičné	535788	a	II	Lipí	544761	b	III
Dubné	544442	a	IV	Lišov	544779	a	V
Dynín	544451	b	II	Litvínovice	544795	a	IV
Habří	535575	b	I	Ločnice	544809	b	III

Zdroj: podkladová data D. Popjakové poskytnutá katedrou KGE + vlastní zpracování

Pozn.: ČB=České Budějovice, n. V.=nad Vltavou, a=suburbánní zóna, b=zóna venkovských obcí, s=středisko, I=0-199 obyvatel, II=200-499 obyvatel, III=500-999 obyvatel, IV=1000-2499 obyvatel, V=2500-5000 obyvatel, x=jádro regionu

Příloha 2: Seznam obcí patřících do migračního regionu ČB (2. část)

Název obce	Kód obce	Příslušnost k:		Název obce	Kód obce	Příslušnost k:	
		územnímu celku	velikostní kategorii			územnímu celku	velikostní kategorii
Lužice	537322	b	I	Rudolfov	544981	a	IV
Mahouš	537381	b	I	Sedlec	545015	b	II
Malovice	550418	b	III	Ševětín	545121	b	IV
Mazelov	535940	b	II	Slavče	545023	b	III
Míčovice	550426	b	II	Smržov	561045	b	I
Mladošovice	544817	b	II	Srubec	545066	a	IV
Modrá Hůrka	598615	b	I	Staré Hodějovice	545074	a	III
Mojné	598623	b	II	Štěpánovice	545139	b	III
Mokrý Lom	535842	b	I	Strážkovice	545082	a	II
Mydlovary	535281	b	II	Strížov	545091	b	I
Nákrří	535371	b	II	Strýčice	536032	b	I
Nedabyle	544825	a	II	Svatý Jan nad Malší	545104	b	II
Němčice	550396	b	I	Trhové Sviny	545171	b	V
Neplachov	535435	b	II	Úsilné	535494	a	II
Netolice	550442	b	V	Včelná	545228	a	IV
Nová Ves	535648	a	III	Velešín	545821	b	V
Nové Hrady	544868	b	V	Vidov	535737	a	II
Olešnice	544884	b	III	Vitín	535893	b	II
Olešník	544892	b	III	Vlkov	535915	b	I
Olšovice	537365	b	I	Vrábče	545261	a	II
Ostrolovský Újezd	535231	b	I	Vráto	535796	a	II
Petříkov	535699	b	II	Záboří	545317	b	II
Pištín	535991	b	II	Žabovřesky	545368	b	II
Planá	535176	a	II	Zahájí	536016	a	II
Plav	535346	a	II	Žár	545376	b	II
Ponědraž	562670	b	I	Závraty	599778	b	I
Radošovice	544965	b	I	Zlív	545341	a	V
Římov	545007	a	III	Zubčice	545872	b	II
Roudné	544973	a	III	Zvíkov	535591	a	II

Zdroj: podkladová data D. Popjakově poskytnutá katedrou KGE + vlastní zpracování

Pozn.: a=suburbánní zóna, b=zóna venkovských obcí, I=0-199 obyvatel, II=200-499 obyvatel, III=500-999 obyvatel, IV=1000-2499 obyvatel, V=2500-5000 obyvatel

Příloha 3: Migrační obrat Věžovaté Pláně s obcemi Jihočeského kraje v období 1992 až 2012

Obec	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	MO s obcemi JČK (SUMA 1992 - 2012)
Borovany	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Zubčice	0	0	0	4	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	8
Bujanov	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Netřebice	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
Kaplice	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	2	0	0	1	0	5	1	0	6	1	18
Velešín	0	0	0	0	0	0	0	0	5	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	10
Rožmitál na Šumavě	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Horní Dvořiště	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
ČK	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3
Větrní	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4
Loučovice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Besednice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Střítež	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Vyšší Brod	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kamenný Újezd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
TS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
ČB	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	7

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
 Pozn.: MO=migrační obrat (údaj vyjadřuje absolutní počet migrantů), JČK=Jihočeský kraj, ČK=Český Krumlov, TS=Trhové Sviny, ČB=České Budějovice

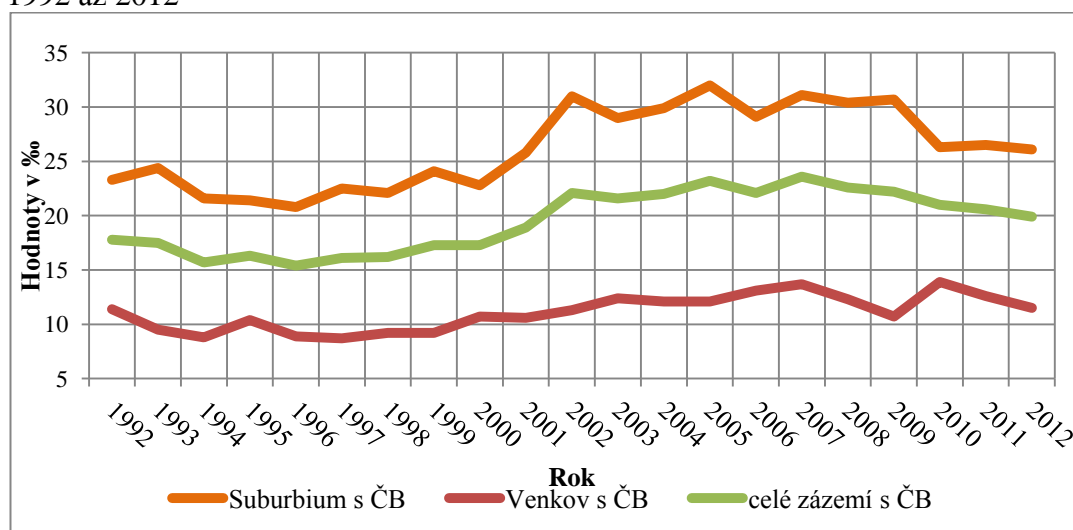
Příloha 4: Procentuální podíl migračního obratu vybraných obcí s obcemi Jihočeského kraje na celkovém migračním obratu vybraných obcí v období 1992 až 2012

Zkoumaná obec	Cílové či zdrojové obce	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Období 1992 - 2012	Období 1992 - 2004	Období 2005 - 2012	Středisko	
Frahelž	ČB	20,0	0,0	0,0	0,0	100,0	10,0	0,0	14,3	33,3	27,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	44,4	0,0	9,1	0,0	0,0	12,0	12,4	11,5	Veselí n. L.	
	Třeboň	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	0,0	18,2	0,0	0,0	0,0	37,5	0,0	11,1	0,0	0,0	0,0	26,7	7,6	4,1	13,1		
	Lomnice n. L.	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1	18,2	40,0	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	63,6	33,3	0,0	10,1	6,2		16,4
	Veselí n. L.	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	10,0	41,7	28,6	26,7	9,1	27,3	0,0	11,1	50,0	25,0	0,0	11,1	0,0	27,3	33,3	40,0	20,3	18,6	23,0		
Mirkovice	ČB	13,3	8,3	0,0	9,1	4,3	13,3	8,7	3,8	4,8	0,0	3,3	12,5	0,0	3,1	16,7	0,0	2,6	0,0	4,3	8,3	10,6	5,3	5,5	5,2	ČK	
	Velešín	20,0	12,5	6,1	0,0	0,0	20,0	0,0	7,7	0,0	15,6	23,3	9,4	14,7	0,0	0,0	6,9	0,0	7,3	10,0	0,0	6,4	7,0	10,0	4,4		
	Přídolí	0,0	0,0	21,2	31,8	0,0	0,0	4,3	3,8	9,5	0,0	0,0	3,1	5,9	0,0	0,0	17,2	15,8	0,0	4,3	4,8	0,0	5,6	6,4	4,9		
	Větrní	6,7	8,3	0,0	0,0	17,4	0,0	4,3	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,9	0,0	0,0	0,0	18,2	5,7	7,1	6,4	4,9	3,3	6,3		
Netřebice	ČK	13,3	8,3	15,2	27,3	8,7	6,7	17,4	19,2	33,3	6,3	30,0	28,1	14,7	34,4	25,0	37,9	34,2	34,5	24,3	8,3	21,3	21,5	17,9	24,8	Kaplice	
	ČB	25,9	16,7	2,9	5,7	0,0	0,0	2,6	16,7	20,0	3,1	29,0	18,5	17,9	3,1	30,6	19,0	30,3	11,4	6,9	12,5	0,0	12,9	11,8	14,8		
	Velešín	7,4	13,3	20,0	8,6	18,5	19,5	18,4	11,9	10,0	21,9	16,1	0,0	0,0	18,8	19,4	14,3	21,2	20,0	0,0	41,7	7,7	14,8	13,2	17,8		
Srnín	Kaplice	18,5	46,7	20,0	20,0	14,8	9,8	7,9	21,4	30,0	15,6	12,9	11,1	17,9	34,4	8,3	4,8	9,1	22,9	34,5	8,3	15,4	18,5	18,9	17,8	ČK	
	ČB	22,2	5,6	0,0	0,0	7,7	5,6	7,7	0,0	12,5	0,0	7,1	0,0	0,0	7,7	9,5	7,1	21,2	7,5	12,0	21,9	5,9	10,1	7,4	12,4		
	Křemže	0,0	0,0	14,3	0,0	30,8	0,0	7,7	16,7	6,3	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	14,3	0,0	6,1	0,0	0,0	0,0	11,8	4,4	5,7	3,3		
	Přísečná	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,4	7,4	0,0		
Střítež	ČK	33,3	72,2	57,1	37,5	38,5	33,3	69,2	66,7	62,5	60,0	64,3	33,3	13,3	15,4	38,1	35,7	39,4	65,0	28,0	50,0	23,5	44,2	47,7	41,1	Kaplice	
	ČB	#####	#####	2,9	17,4	0,0	16,7	0,0	0,0	0,0	46,7	0,0	7,7	11,1	19,5	1,6	1,3	6,3	4,2	7,7	8,0	0,0	18,8	6,1	5,7		6,2
	Velešín	#####	#####	2,9	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	7,7	11,1	19,5	1,6	1,3	6,3	4,2	7,7	8,0	0,0	18,8	6,1	7,2		5,4
	Benešov nad Černou	#####	#####	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8	0,0	20,3	16,9	12,5	2,1	0,0	3,4	8,7	0,0	5,9	0,4	8,9		
Sviny	Kaplice	#####	#####	29,4	47,8	20,0	33,3	46,7	56,0	30,8	33,3	46,2	58,3	31,7	18,8	31,2	17,2	35,4	35,9	29,5	26,1	29,2	32,2	41,4	27,4	Veselí n. L.	
	ČB	0,0	8,3	6,7	0,0	8,3	0,0	0,0	0,0	20,0	18,8	0,0	0,0	18,2	0,0	18,8	25,0	4,3	15,8	6,7	8,3	0,0	7,5	5,6	10,6		
	DB	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	15,4	5,9	0,0	0,0	0,0	18,2	41,7	18,2	0,0	0,0	6,3	4,3	10,5	0,0	0,0	6,7	7,2	9,2	4,1		
	Soběslav	6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	7,7	0,0	21,4	13,3	0,0	36,4	0,0	0,0	0,0	0,0	4,3	10,5	13,3	0,0	0,0	0,0	5,3	6,2	4,1		
Záblatí	Veselí n. L.	19,4	16,7	26,7	12,5	8,3	53,8	0,0	28,6	46,7	18,8	9,1	8,3	27,3	0,0	12,5	18,8	43,5	15,8	6,7	33,3	46,7	22,3	21,0	24,4	Třeboň	
	ČB	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	16,7	0,0	50,0	0,0	0,0	66,7	0,0	0,0	50,0	18,2	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	11,7	10,4	13,6		
	Třeboň	0,0	33,3	0,0	20,0	0,0	50,0	0,0	0,0	41,7	0,0	0,0	0,0	33,3	0,0	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3	13,5	17,9	6,8		
Zlatá Koruna	Lomnice n. L.	40,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	22,2	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	16,7	50,0	0,0	0,0	50,0	75,0	0,0	25,0	33,3	24,3	20,9	29,5	ČK	
	ČB	0,0	39,3	11,1	11,8	0,0	28,0	15,4	10,7	6,9	7,1	7,4	6,7	20,8	8,8	9,1	10,3	16,3	13,3	0,0	15,2	9,4	11,3	11,8	10,6		
	Křemže	0,0	7,1	14,8	11,8	0,0	24,0	0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	20,0	4,2	8,8	2,3	0,0	2,0	6,7	5,7	3,0	0,0	5,3	6,8	3,4		
	Větrní	0,0	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	10,3	0,0	5,6	4,4	0,0	0,0	20,5	0,0	0,0	0,0	2,9	3,0	5,7	3,2	2,3	4,3		
	Velešín	0,0	7,1	3,7	2,9	0,0	12,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,9	0,0	0,0	0,0	3,4	2,0	2,2	0,0	6,1	9,4	2,9	2,8	3,1		
ČK	16,7	25,0	22,2	23,5	55,6	8,0	23,1	17,9	17,2	40,5	38,9	20,0	33,3	41,2	56,8	20,7	51,0	33,3	51,4	30,3	32,1	32,8	26,7	40,4			

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: údaje v %, ČB=České Budějovice, ČK=Český Krumlov, n. L.=nad Lužnicí, DB=Dolní Bukovsko, ##### = neexistující údaje, Cílové či zdrojové obce=obce, do kterých se stěhovali emigranti ze zkoumaných obcí či ze kterých přicházeli imigranti do zkoumaných obcí

Příloha 5: Vývoj hrubé míry migračního obratu zázemí s ČB v letech 1992 až 2012

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty
 Pozn.: ČB=České Budějovice

Příloha 6: Vývoj hrubé míry migračního obrátu obcí migračního regionu s ČB v obdobích 1992 až 2010 a 2011 až 2012

Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012
Adamov	28,3	44,9	Dříteň	12,5	16,0	Komařice	24,9	26,3	Němčice	4,2	15,4	Staré Hodějovice	46,9	46,3
Babice	11,8	20,6	Dubičné	23,0	14,3	Křemže	10,7	13,7	Neplachov	5,3	1,3	Štěpánovice	10,9	14,3
Borek	37,0	26,4	Dubné	24,4	22,1	Kvítkovice	24,8	28,8	Netolice	4,9	6,3	Strážkovice	24,7	33,6
Borovany	16,3	10,2	Dynín	13,7	22,8	Ledenice	17,1	18,0	Nová Ves	35,5	20,3	Střížov	23,0	25,1
Borovnice	22,4	0,0	Habří	20,5	42,3	Lhenice	5,0	6,0	Nové Hradky	7,7	8,1	Strýčice	13,3	17,1
Boršov n. V.	44,1	34,7	Heřmaň	43,0	46,1	Libín	15,1	16,7	Olešnice	9,5	9,0	Svatý Jan nad Malší	15,1	14,2
Bošilec	5,3	12,4	Hlavatce	6,4	13,8	Libnič	43,1	16,9	Olešník	13,4	9,2	Trhové Sviny	8,9	7,3
Braníšov	32,2	17,0	Hlincová Hora	48,4	55,4	Lipí	19,6	19,8	Olšovice	8,5	9,8	Úsilné	31,3	16,4
Břehov	22,5	37,2	Hluboká n. V.	20,7	21,6	Lišov	13,1	18,4	Ostrolovský Újezd	24,0	29,6	Včelná	29,8	49,0
Čakov	23,2	15,3	Holubov	10,5	14,4	Litvínovice	58,6	36,6	Petříkov	6,4	20,4	Velešín	9,3	8,6
Čejkovice	20,4	28,5	Homole	43,8	37,6	Ločenice	13,5	15,9	Pištín	17,7	27,7	Vidov	66,6	48,6
Chlumec	16,7	10,8	Horní Stropnice	10,8	6,1	Lužice	3,6	0,0	Planá	30,7	33,4	Vitín	39,3	49,9
Chotýčany	15,0	16,1	Hosín	21,0	27,0	Mahouš	6,4	18,8	Plav	36,1	35,2	Vlkov	44,2	71,4
Chvalovice	14,1	11,0	Hradce	32,5	86,1	Malovice	6,1	6,9	Ponědraž	2,7	4,4	Vrábče	29,7	42,0
Čížkrajice	16,6	27,2	Hranice	6,0	11,7	Mazelov	13,3	25,8	Radošovice	5,4	16,1	Vráto	40,6	84,6
Dasný	21,7	12,8	Hrdějovice	34,6	19,4	Mičovice	2,8	7,4	Řimov	25,4	12,1	Záboří	23,5	21,5
Dívčice	12,4	15,5	Hůry	21,4	36,8	Mladošovice	18,3	8,3	Roudné	51,8	58,6	Žabovřesky	12,0	14,0
Dobrá Voda u ČB	44,4	33,7	Hvozdec	29,9	32,4	Modrá Hůrka	11,6	6,8	Rudolfov	28,5	30,2	Zahájí	14,7	14,1
Dolní Bukovsko	9,6	7,8	Jankov	13,1	25,9	Mojné	5,8	8,2	Sedlec	13,6	6,2	Žár	8,9	4,6
Dolní Třebonín	21,0	14,7	Jílovce	11,7	6,9	Mokrý Lom	23,3	0,0	Ševětín	15,8	15,1	Závraty	52,3	13,2
Doubravice	46,5	36,0	Jívno	34,2	38,4	Mydlovary	12,5	10,1	Slavče	10,4	15,2	Zliv	13,2	10,4
Doudleby	14,8	27,1	Kamenná	10,1	14,5	Nákří	11,8	4,6	Smržov	13,8	13,7	Zubčice	4,4	4,9
Drahotěšice	23,7	19,2	Kamenný Újezd	22,4	24,7	Nedabyle	35,9	17,5	Srubbec	61,8	61,8	Zvíkov	14,9	1,9

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnuté KGE JČU + vlastní výpočty
Pozn.: údaje v %, ČB=České Budějovice, n. V.=nad Vltavou

Příloha 7: Vývoj hrubé míry migračního salda obcí migračního regionu s ČB v obdobích 1992 až 2010 a 2011 až 2012

Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012	Obec	1992-2010	2011 - 2012
Adamov	13,2	25,1	Dříteň	5,1	6,0	Komařice	6,8	19,7	Němčice	0,8	10,3	Staré Hodějovice	21,3	16,0
Babice	4,9	10,3	Dubičné	7,5	2,9	Křemže	1,7	5,3	Neplachov	-0,9	-1,3	Štěpánovice	2,4	6,5
Borek	12,2	5,0	Dubné	13,8	7,1	Kvítkovice	9,1	9,6	Netolice	0,4	-2,5	Strážkovice	9,1	26,4
Borovany	5,0	1,0	Dynín	-1,0	7,6	Ledenice	5,0	7,4	Nová Ves	15,0	0,7	Střížov	7,0	15,0
Borovnice	12,3	0,0	Habří	6,4	10,6	Lhenice	0,5	-1,6	Nové Hrady	-1,3	-1,2	Strýčice	3,1	17,1
Boršov n. V.	24,9	8,2	Heřmaň	18,3	-2,7	Libín	5,6	9,0	Olešnice	1,3	2,6	Svatý Jan nad Malší	6,5	-0,9
Bošilec	1,3	2,5	Hlavatce	0,4	6,9	Libníč	27,3	10,6	Olešník	3,3	3,9	Trhové Sviny	0,9	-1,1
Braníšov	18,1	-4,3	Hlincová Hora	36,0	23,7	Lipí	6,7	5,0	Olšovice	8,5	9,8	Úsilné	8,8	7,0
Břehov	10,8	29,7	Hluboká n. V.	5,6	4,6	Lišov	3,1	5,8	Ostrolovský Újezd	15,9	16,4	Včelná	12,2	17,8
Čakov	14,7	7,6	Holubov	3,6	4,8	Litvínovice	39,3	19,2	Petříkov	2,5	5,6	Velešín	-0,5	-1,7
Čejkovice	8,2	11,4	Homole	25,4	19,6	Ločnice	3,5	12,8	Pištín	7,1	12,1	Vidov	24,5	2,9
Chlumec	10,4	0,0	Horní Stropnice	2,9	-1,6	Lužice	1,2	0,0	Planá	4,2	-11,1	Vitín	17,2	11,5
Chotýčany	1,0	2,3	Hosín	9,6	8,6	Mahouš	5,6	-6,3	Plav	23,0	9,1	Vlkov	-8,8	35,7
Chvalovice	-0,3	-5,5	Hradce	23,5	72,8	Malovice	2,0	2,3	Ponědraž	-0,9	4,4	Vrábče	13,7	21,0
Čížkrajice	10,6	10,5	Hranice	2,8	-7,0	Mazelov	7,3	2,3	Radošovice	0,3	16,1	Vráto	10,9	40,8
Dasný	9,4	3,2	Hrdějovice	15,9	0,3	Mičovice	0,2	1,5	Římov	11,8	1,2	Záboří	11,3	12,9
Dívčice	3,4	2,7	Hůry	3,5	17,9	Mladošovice	3,0	8,3	Roudné	32,3	22,8	Žabovřesky	5,0	2,3
Dobrá Voda u ČB	21,4	7,7	Hvozdec	16,8	23,1	Modrá Hůrka	3,4	-6,8	Rudolfov	5,0	7,8	Zahájí	4,4	7,6
Dolní Bukovsko	1,2	0,6	Jankov	3,7	23,3	Mojné	0,8	0,0	Sedlec	4,5	4,2	Žár	-3,1	1,5
Dolní Třebonín	11,1	-3,9	Jílovice	5,6	3,7	Mokřý Lom	13,7	0,0	Ševětín	0,5	-0,4	Závraty	27,0	-13,2
Doubravice	23,6	15,4	Jivno	21,9	-9,1	Mydlovary	2,6	0,0	Slavče	5,7	5,1	Zliv	0,0	-2,3
Doudleby	4,8	17,7	Kamenná	1,8	1,6	Nákří	3,8	4,6	Smržov	2,9	13,7	Zubčice	2,7	-2,4
Drahotěšice	14,0	8,7	Kamenný Újezd	8,0	3,8	Nedabyle	21,6	5,8	Srubec	44,5	29,6	Zvíkov	4,1	1,9

Zdroj: data anonymizované databáze migrace obyvatelstva obcí Jihočeského kraje ČSÚ a podkladová data D. Popjakové poskytnutá KGE JČU + vlastní výpočty

Pozn.: údaje v %, ČB=České Budějovice, n. V.=nad Vltavou